

<https://doi.org/10.15407/ukrbotj81.02.100>

Нові флористичні знахідки у Києві та на його околицях

Олександр І. ШИНДЕР ^{1*} , Денис А. ДАВИДОВ ^{2*} ,
Ігор Г. ОЛЬШАНСЬКИЙ ² , Олександр Ф. ЛЕВОН ¹ , Юрій Д. НЕСИН ¹

¹ Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України,
вул. Садово-Ботанічна 1, Київ 01014, Україна

² Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України,
вул. Терещенківська 2, Київ 01601, Україна

* Автори для листування: shinderoleksandr@gmail.com, tovarystwo@gmail.com

Реферат. Представлено результати флористичних досліджень на території міста Києва та його околиць у прилеглих територіях Київської області. За результатами наведено п'ять нових для флори України таксонів: *Cardamine occulta*, *Equisetum* × *moorei*, *Lolium* × *holmbergii*, *Limonium sinuatum*, *Lonicera maackii* та один новий для флори материкової частини України вид *Chrozophora tinctoria*. Виявлено 16 нових таксонів для регіональних флор Полісся, Лісостепу і Середнього Придніпров'я, а також нові місцезнаходження 69 рідкісних аборигенних та прогресивних чужорідних таксонів. Загалом серед вивчених таксонів 38 є аборигенними, а 53 — чужорідними. Наведено їхні короткі імміграційні та географічні характеристики та хорологію у регіоні дослідження. Серед вивчених чужорідних рослин є потенційно-інвазійні, а деякі з них уже проявили інвазійний характер, зокрема: *Cornus sanguinea* subsp. *australis*, *Erigeron strigosus*, *Phragmites altissimus*, *Vitis riparia*. Результати дослідження підтверджують, що флора Києва та його околиць є однією з найбагатших у рівнинній частині України, а нині характеризується високою динамікою.

Ключові слова: адвентивні види, Київська область, нові локалітети, рідкісні види, фітоінвазії, флора

Вступ

Детальні флористичні дослідження, реєстрація нових таксонів у складі регіональних флор та виявлення нових місцезнаходжень рідкісних видів рослин продовжують залишатися надзвичайно актуальними завданнями сучасної фітобіології у зв'язку із загальною необхідністю інвентаризації біорізноманіття та високим рівнем адвентивізації рослинного покриву в наш час глобальних

кліматичних змін (Pyšek et al., 2004; Keller et al., 2011; Burda et al., 2015; Pergl et al., 2020).

Київ та його околиці є одними з найбільш вивчених у флористичному аспекті регіонів України; їхня флора була об'єктом вивчення вже з кінця XVIII століття, починаючи із поодиноких подорожніх заміток Й.А. Гюльденштедта (Guldenstädt, 1787, 1791). Історію вивчення рослинного покриву цього регіону було неодноразово розглянуто в багатьох публікаціях (Kotov, 1979;

ARTICLE HISTORY. Submitted 19 June 2023. Revised 23 March 2024. Published 28 April 2024

CITATION. Shynder O.I., Davydov D.A., Olshanskyi I.G., Levon A.F., Nesyn Yu.D. 2024. New floristic records in Kyiv City and its environs. *Ukrainian Botanical Journal*, 81(2): 100–144. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj81.02.100>

© M.G. Kholodny Institute of Botany, NAS of Ukraine, 2024

© Publisher PH "Akademperiodyka" of the NAS of Ukraine, 2024

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Hrechyshkina, 2010; Novosad, 2016; Onyshchenko et al., 2016; Koniakin et al., 2023; etc.), але її деталізація на сьогодні вимагає окремого компілятивного дослідження. Певним підсумком довготривалого вивчення урбанofлори Києва було майже одночасне видання узагальнюючих робіт, що стосувалися як адвентивної (Mosyakin, Yavorska, 2002), так і природної (Hrechyshkina, 2010) і раритетної (Novosad, 2016) її фракцій. У наш час рослинний покрив Києва залишається предметом активних ботанічних досліджень (Koniakin et al. 2023). Упродовж недавніх років традиційні методи збору польової флористичної інформації дедалі активніше доповнюються інтернет-ресурсами, зокрема базами даних про біорізноманіття: *iNaturalist* (<https://www.inaturalist.org>), *GBIF* (<https://www.gbif.org/uk/>), *UkrBIN* (<https://ukrb.in.com>), іншими електронними ресурсами і визначниками, соціальними мережами тощо.

Під час власних флористичних досліджень автори нещодавно виявили у Києві та прилеглих громадах Київської області чимало нових для регіону таксонів, а також нових місцезнаходжень рідкісних та прогресивних (експансивних) чужорідних рослин, відомості про які узагальнено в цій публікації.

Матеріали та методи

Дослідження проведені переважно впродовж 2008–2023 рр. Регіон дослідження охоплює територію міста Києва і його близькі околиці — прилеглі території Київської області на умовній відстані до 20–25 км від міської смуги (рис. 1). Назви таксонів (видів та підвидів) наведені переважно відповідно до *World Checklist of Vascular Plants* (Govaerts, 2023), опрацьованої з використанням ресурсу *Plants Of the World Online* (POWO, 2023–onward), з деякими уточненнями.

Оскільки знахідки здійснені у двох адміністративних регіонах України (місто Київ та Київська область), то вони були відповідним чином згруповані. Координати місцезнаходжень наведено за десятковою системою. Для таксонів зазначено імміграційну (*аборигенні* та *чужорідні*) та географічну характеристики. Чужорідні таксони за часом занесення поділено на археофіти та неофіти; за способом імміграції — на ксенофіти та ергазіофітофіти (втікачі з культури); за ступенем натуралізації чужорідні види поділено на нестабільний компонент

(ефемерофіти і колонофіти) та стабільний компонент (епокофіти та агріофіти) (Thellung, 1922; Rušek et al., 2004). Основні характеристики таксонів наведено відповідно до флористичних робіт і відомостей сучасних баз даних (Flora..., 1936–1965; Zając, 1979; Protopopova, 1991; Mosyakin, Yavorska, 2002; Protopopova, Shevera, 2014; POWO, 2024–onward; etc.). Для окремих таксонів наведено ботаніко-географічні коментарі. Фотографії багатьох виявлених рослин представлено на онлайн-ресурсі *iNaturalist* (<https://www.inaturalist.org>), а також деякі з них наведені у тексті та Електронному додатку S1, відповідні посилання вміщені у тексті. Зразки рослин із багатьох наведених місцезростань передано до Національного гербарію України — гербарію Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (KW) та гербарію Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України (KWHN). В ході роботи над публікацією були переглянуті гербарні фонди KW і KWHN, бази даних *iNaturalist* і *UkrBIN* та деякі інші джерела, додаткові хорологічні вказівки із них наведені в Електронному додатку S2. Хорологічні відомості з етикеток гербарних зразків наведені у статті максимально близько до оригіналів (зважаючи на вимоги до оформлення тексту), а в Електронному додатку S2 є їхніми цитатами. Автори намагалися максимально повно опрацювати наявні відомості про досліджувані таксони, проте в окремих випадках через низьку якість (або неповноту) спостережень та зібраних зразків їх не розглядали, зокрема це стосується деяких спостережень рослин і зразків видів із родів *Catalpa* та *Vitis*.

Регіон дослідження. За фізико-географічним районуванням досліджена територія перебуває на межі поліської і лісостепової зон та на перехресті між їхніми право- і лівобережними частинами, розділеними річищем Дніпра (Marynych et al., 2003) (рис. 1). Межа між Поліссям і Лісостепом на території Києва має досить складну конфігурацію внаслідок активних ландшафто-твірних процесів, які відбувалися в попередні геологічні епохи. Тому впродовж тривалого періоду виникали різні погляди на проведення цієї межі, але дослідники переважно сходилися на необхідності проведення її уздовж північного краю лесових нашарувань Київського плато (Navryliuk, Rechmedin, 1956; Marynych et al., 2003). У ландшафті лісостепова (південна) частина Києва

характеризується загальним підняттям, у ґрунтового покриві тут наявні чорноземні та опідзолені ґрунти. У природному рослинному покриві переважали грабові та грабово-дубові ліси (груді і діброви), а по схилах — траплялися ділянки лучно-степового травостою. На північ від цієї межі представлені піщані відклади Поліської низовини, на яких сформувалися переважно дернові ґрунти, а в рослинності зональним типом були соснові та мішані ліси (бори і субори), степова рослинність і навіть окремі степові види тут не були характерними.

Межа між Поліссям і Лісостепом в околицях Києва також не є однозначно прийнятою. Наприклад, Й. Пачоський відмітив, що місцевість поблизу ст. "Мотовилівка" (нині — с. Борова Фастівського району Київської області) знаходиться на південній околиці Полісся, в області льодовикових відкладів і, відповідно, рослинність тут є типово поліською (Paczosky, 1909). Але на сучасній схемі фізико-географічного районування південна межа Полісся проведена тут більш ніж на 5 км північніше (Marynych et al., 2003). Досить важко провести чітку межу й між лісовою та лісостеповою зонами на Лівобережжі, особливо на південний схід від Києва (між Бортничами і с. Гнідин), де розташований комплекс заплавлених лук та численних озер у долині Дніпра. Для потреб нашого дослідження враховуючи літературні відомості та практичний досвід, ми приймаємо межу між природними зонами у регіоні дослідження за такою умовною лінією (рис. 1): [Фастівський р-н] південніше с. Вишняки — долина р. Стугна — с. Мала Солтанівка — ст. "Калинівка" — північніше с. Зайців — с. Тарасівка — с. Крюківщина — [Київ] Жуляни — по західній межі місцевості "Совки" і урочища "Кучмин Яр" — вул. Мокра — ст. "Київ-Пасажирський" — вул. Дмитрівська — вул. Юрія Іллєнка — Бабин Яр — по північній межі урочища "Реп'яхів Яр" — по південній межі Подолу — по р. Дніпро між Набережним шосе та островами Труханів і Венеційський — західніше о. Великий Південний — межа міської смуги за Осокорками (південніше вул. 135-а Садова) — вул. Мисливська — вул. 12-а Абрикосова — озеро Святище — Бортничі (вул. Левадна) — [Бориспільський р-н] на північ від с. Гнідин — південніше селища Щасливе — західні околиці с. Гора — с. Чубинське — с. Безуглівка — [Броварський р-н] с. Княжичі — м. Бровари — селище Велика Димерка.

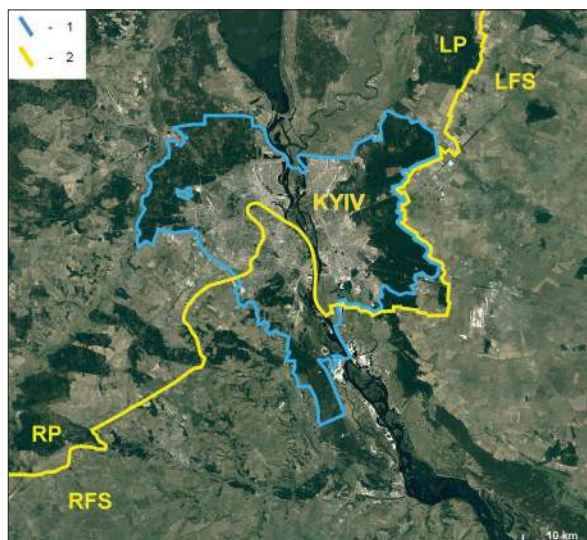

Рис. 1. Місто Київ та його околиці. 1 — адміністративна межа міста, 2 — межа між Поліссям і Лісостепом; RP — Правобережне Полісся, LP — Лівобережне Полісся, RFS — Правобережний Лісостеп, LFS — Лівобережний Лісостеп

Fig. 1. Kyiv City and its environs. 1 — the City limits, 2 — the border between the Polissya and Forest-Steppe physiographic zones; RP — Right Bank Polissya, LP — Left Bank Polissya, RFS — Right Bank Forest-Steppe, LFS — Left Bank Forest-Steppe

Прийняті скорочення та позначення: "*" — субспонтанне місцезростання, яке не виникло внаслідок натуралізації або випадкового занесення (акліматизовані культивовані рослини, які формують локальний самосів або повільно розростаються на місці садіння); "кв." — лісовий квартал; "л-во" — лісництво; "ст." — залізнична станція; "НБС" — Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України, "НПП" — Національний природний парк, "п. ареал" — первинний ареал (для чужорідних таксонів); "g." — генеративна (особина рослини), "pro-g." — прегенеративна; "non coll." — зразок не було зібрано; "s. n." — без номера, "sample det." — було зібрано зразок для камерального визначення, який поки що не був переданий до гербарних колекцій, або визначення було зроблено безпосередньо на місці (sample for determination), "ПП" — Правобережне Полісся, "ЛП" — Лівобережне Полісся, "ПЛС" — Правобережний Лісостеп, "ЛЛС" — Лівобережний Лісостеп.

Результати та обговорення

Нові таксони для флори України

***Cardamine occulta* Hornem. (Brassicaceae):** неофіт, ксенофіт; п. ареал: східноазійський. — ПП. — **Київ:** Шевченківський р-н, у квітковому вазоні на вул. Терещенківській навпроти Парку імені Тараса Шевченка, численна група, 50.442567° N, 30.514793° E, 11.11.2021, Давидов (KW s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/110409604>); там само, 10.11.2022, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/141637081>) (рис. 2).

Примітка. Нова для флори України чужорідна рослина, яка є потенційно інвазійною у багатьох країнах Європи і трапляється як бур'ян на квітниках, в оранжереях та інших рудеральних екотопах (Marhold et al., 2016; Šlenker et al., 2018). Морфологічно *C. occulta* схожий із аборигенним європейським видом *C. flexuosa* With., від якого він відрізняється голими або майже голими зверху листками та стеблами, а також пелюстками, які щонайменше вдвічі є ширшими за чашолистки. У *C. flexuosa* стебла і листки помітно опушені простими волосками, а пелюстки не більші, ніж удвічі перевищують за шириною чашолистки (Šlenker et al., 2018). Крім вказаного локалітету, вид також уперше знайдено й на Черкащині (Уманський р-н, с. Шарин, на АЗС біля шосе, у садово-квітниковій композиції, на гравії, ясно, 48.617397° N, 30.236494° E, 28.04.2023, Шиндер (KWNA102963); <https://www.inaturalist.org/observations/158539898>), тому він є новим не лише для Полісся, а й для Правобережного Лісостепу. В гербарії KW ми виявили також чотири зразки з такими етикетками: "Чернівецька обл., м. Чернівці, Ботанічний сад Чернівецького національного університету, оранжерея (у горщиках та на ґрунті під стелажами). 06.10.2022. О. Волюца, Д. Якушенко" (KW162964), "Чернівецька обл., м. Чернівці, вул. Герцена, клумба з декоративним гравієм. 11.10.2022. О. Волюца" (KW162965), "м. Чернівці, вул. Руська, 35, на клумбах та у щілинах між тротуарною плиткою у дворі Консисторії Чернівецько-Буковинської єпархії. 03.11.2022. О. Волюца" (KW162967) і "Чернівецька обл., Дністровський р-н, окол. с. Іванівці, Іванівський базисний розсадник ДП "Сокирянське лісове господарство", на агроволокні між горщиками з саджанцями. 03.12.2022. О. Волюца" (KW162966), а отже, майже одночасно з нами ця чужорідна рослина була зафіксована на Буковині. Немає жодних сумнівів, що вона незабаром буде знайдена і в інших адміністративних регіонах України.

***Equisetum* × *moorei* Newman (Equisetaceae):** рідкісний гібрид аборигенного *E. hyemale* L. і чужорідного для Київщини *E. ramosissimum* Desf., неофіт, ксенофіт. — ПЛС. — **Київ:** НПП "Голосіївський", на осоковому болоті на березі озера Шапарня поруч із залізницею, 50.262368° N, 30.571964° E, 03.06.2016, Давидов, В.Ю. Березовська, Є.В. Польовий (KW162976; <https://www.inaturalist.org/observations/148342272>).

Рис. 2. *Cardamine occulta* у квітковому вазоні на вулиці Терещенківській у м. Київ (фото Д. Давидова, 2022)

Fig. 2. *Cardamine occulta* in a street flowerpot, Tereshchenkivska Str., Kyiv City (photo by D. Davydov, 2022)

Примітка. Цей нотовид, уперше вказаний для флори України у фаховій публікації, зазвичай трапляється разом з батьківськими видами. Крім зазначеного локалітету, на території України він відомий також з м. Полтава (на пагорбі біля соснового лісу за Затуринським залізничним переїздом, 49.607148° N, 34.620545° E, 26.11.2020, Давидов, KW s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/65696501>; там само, 01.12.2020, Давидов, <https://www.inaturalist.org/observations/65992717>) та Гірського Криму (біля с. Чайковське Сімферопольського району — <https://www.inaturalist.org/observations/57266405>, <https://www.inaturalist.org/observations/66499559>).

***Lolium* × *holmbergii* (Dörfl.) Banfi, Galasso, Foggi, Kopecký & Ardenghi [= *L. arundinaceum* (Schreb.) Darbysh. × *L. perenne* L.; × *Schedololium holmbergii* (Dörfl.) Holub; × *Schedololium holmbergii* (Dörfl.) Soreng & Terrell; × *Festulolium holmbergii* (Dörfl.) P. Fourn.] (Poaceae):** малопоширений аборигенний нотовид з європейським ареалом. — ПЛС. — **Київ:** Голосіївський р-н, біля стежки на луках за парком "Феофанія", разом з обома батьківськими видами, 50.346980° N, 30.494778° E, 04.07.2020, Давидов, А.О. Давидова (KW162979; <https://www.inaturalist.org/observations/52003519>).

Примітка. Цей нототаксон, що був описаний зі Швеції (Banfi et al., 2017), відомий також з Великої Британії (Stace, 1975), Туреччини (Mill, 1985) та Чеської Республіки (Danilhelka et al., 2012), але для флори України раніше не вказувався. Якщо *Lolium arundinaceum* (Schreb.) Darbysh. [= *Festuca arundinacea* Schreb., nom. cons.; *Schedonorus arundinaceus* (Schreb.) Dumort.] визнається як вид окремого від *Festuca* L. та *Lolium* L. роду *Schedonorus*

Рис. 3. *Lonicera maackii* в насадженнях Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка, м. Київ (фото О. Шиндера, 2021, 2022)

Fig. 3. *Lonicera maackii*, cultivated in the M.M. Gryshko National Botanical Garden, Kyiv City (photo by O. Shynder, 2021, 2022)

P. Beauv., то тоді правильною назвою для наведеного гібриду буде $\times$ *Schedolium holmbergii* (Dörf.) Holub (Holub, 1998; Soreng, Terrell, 1998).

***Limonium sinuatum* (L.) Mill. (Plumbaginaceae):** неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: середземноморський. — ПЛС. — **Київ:** вул. Борщагівська, біля дороги (випадково занесене чи здичавіло), 50.447217° N, 30.472772° E, 06.08.2012, Давидов (KW117766; <https://www.inaturalist.org/observations/37783145>).

Примітка. В Україні зрідка культивується як декоративна рослина на квітниках, але у здичавілому стані досі не фіксувався (Moysienko, 2008). Незважаючи на неодноразові пошуки, пізніше у згаданому локалітеті цей вид не був знайдений.

***Lonicera maackii* (Rupr.) Maxim. (Caprifoliaceae):** неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: далекосхідний. — ПЛС. — **Київ:** Печерськ,

неподалік огорожі НБС, один самосівний екземпляр 10–15-річного віку в кленовому деревостані, 50.419397° N, 30.556205° E, 08.06.2022, Шиндер (KW159629; <https://www.inaturalist.org/observations/121555042>); Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна, здичавіло, 50.441413° N, 30.505529° E, 26.10.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/142087827>).

Примітка. Для території Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна самосів цього виду вже зазначався раніше (Kolisnichenko, 2005). Виявлений біля НБС екземпляр *L. maackii* знаходиться за 80–150 м від насаджень цього виду в колекції жимолостевих дендрарію Ботанічного саду, а крім того, спонтанний самосів *L. maackii* відмічався на різних ділянках саду (рис. 3). Ще один випадок дичавіння *L. maackii* виявлено у Кіровоградській області — Голованівський р-н, с. Новоселиця, розріджений самосів у лісосмузі по периметру парку, на відстані по-

над 200 м від висаджених особин, 48.3035° N, 30.3263° E, 29.06.2021, Шиндер (KW s. n.). Загалом було знайдено більше 30 самосівних різновікових особин у дендропарку, по його периметру та деякій відстані від нього. Вперше були виявлені віргінільні самосівні особини, які спочатку були визначені помилково як *Kolkwitzia amabilis* Graebn. (Shynder, 2021), але у 2022 р. при повторному відвідуванні дендропарку встановлено, що цей самосів формує саме *L. maackii* (<https://www.inaturalist.org/observations/119426936>). Крім того, самосів *L. maackii* був зафіксований на території Ботанічного саду Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (16.09.2022, Шиндер, Л.В. Левчук; <https://www.inaturalist.org/observations/150641176>) та деяких інших установах. За літературними відомостями, самосів *L. maackii* відзначався також у Ботанічному саду НУБіПУ в м. Київ (Kolesnichenko et al., 2010) та в Криворізькому ботанічному саду НАН України в Дніпропетровській області (Kucherevskiy, Shol, 2011).

Новий таксон для флори материкової частини України

***Chrozophora tinctoria* (L.) A. Juss. (Euphorbiaceae):** неофіт, ксенофіт, ефемерофіт; п. ареал: субсередземноморсько-західноазійський. — ПЛС. — **Київ:** Залізничне шосе, на звалищі, утвореному під час проведення будівельних робіт, декілька особин, 50.406581° N, 30.52826° E, 05.07.2010, Левон (рис. E1) (<https://www.inaturalist.org/observations/124862246>).

Примітка. На території України цей вид досі фіксувався тільки на Південному березі Криму, де його слід вважати аборигенною рослиною (Opredelitel..., 1987; Yena, 2012).

Нові таксони для регіональних флор

***Avenella flexuosa* (L.) Drejer [= *Deschampsia flexuosa* (L.) Trin.] (Poaceae):** аборигенний плюри-регіональний вид на південній межі європейської частини ареалу. — ПЛС. — **Київська обл.:** Фастівський р-н, сх. окоп. с. Велика Солтанівка, субір над шосе Київ–Одеса, по лісовій дорозі в напівтіні, 50.1739° N, 30.2177° E, 10.06.2018, Шиндер (KWNA102915).

Примітка. Новий для Правобережного Лісостепу вид, поширений в Україні у Карпатах та одиничних локалітетах в околицях Києва і Харкова (Flora..., 1940; Prokudin et al., 1977; Електронний додаток S2), а також відомий за неспіттвердженими вказівками з околиць Чернігова та Донецької області (Flora..., 1940).

***Chaerophyllum nodosum* (L.) Crantz [= *Physocaulis nodosus* (L.) W.D.J. Koch] (Apiaceae):** неофіт, ксенофіт; п. ареал: субсередземноморський. — ПЛС. — **Київ:** на околиці ст. "Київ-Товарний" на межі з лісопарковою зоною, спорадично

окремими групами загальною площею 25 м², 50.442406° N, 30.463461° E, 10.05.2015, Левон (рис. E2) (<https://www.inaturalist.org/observations/124249190>).

Примітка. Новий вид для флори Лісостепу. Є природним у флорі Криму (Yena, 2012), а на материковій частині України раніше фіксувався лише як заносна рослина в м. Одеса (Moysiyenko, 2011).

***Erigeron acris* L. subsp. *droebachiensis* (O.F. Müll.) Arcang. [= *E. droebachensis* O.F. Müll.; *E. elongatus* auct. non Ledeb.; *E. politus* auct. non Fr.] (Asteraceae):** аборигенний євробореальний таксон на південній межі ареалу. — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пн-зх. окоп. м. Українка, бір на лівому березі р. Стугна, кілька особин, 50.1570° N, 30.7328° E, 15.08.2020, Шиндер (KW156127; <https://www.inaturalist.org/observations/145059829>).

Примітка. Маловідомий у флорі України таксон, який наводився із одиничних локалітетів: на Розточчі у с. Тучне Львівської області (Flora..., 1965) та у м. Київ (Schmalhausen, 1897). За матеріалами гербарію KWU цей таксон трапляється в околицях м. Києва в Правобережному Поліссі та на Лівобережжі у колишньому Бориспільському районі (Електронний додаток S2). Імовірно, саме цей таксон був зібраний у м. Кременець Тернопільської області і визначений як *E. angulosum* [non L.?] (Rogovich, 1869). Таким чином, *E. acris* subsp. *droebachiensis* є новим таксоном для флори Правобережного Лісостепу. Ареалогічні характеристики *E. acris* subsp. *droebachiensis* та інших підвидів *E. acris*, зокрема, північноєвразійського *E. acris* subsp. *politus* (Fr.) H. Lindb. [= *E. politus* Fr.; *E. elongatus* Ledeb.], який в Україні не трапляється, наведені у роботі М.М. Цвельова (Tzvelev, 1990).

***Gymnocarpium robertianum* (Hoffm.) Newman (Cystopteridaceae):** неофіт, ксенофіт; п. ареал: панбореальний. — ПЛС. — **Київ:** Солом'янський р-н, на цегляній кладці старої будівлі, біля фундаменту та в проміжках між цеглинами, декілька особин, 50.424123° N, 30.492073° E, 23.05.2021, Левон (рис. E3) (<https://www.inaturalist.org/observations/79976025>).

Примітка. Новий для флори Середнього Придніпров'я вид (Choryk et al., 1998; Didukh et al., 2000), але, на нашу думку, у цьому місці його слід вважати випадково занесеною рослиною.

***Hieracium robustum* Fr. (Asteraceae):** аборигенний середньоевразійський вид на північній межі ареалу. — ПП. — **Київ:** НПП "Толосіївський", сосновий ліс біля рибгоспу "Нивка", невелика група (можливо занесено), 50.463262° N, 30.292153° E, 19.06.2015, Давидов (KW123874). — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, с. Витачів, низ корінного схилу Дніпра

нижче каплиці, небагато, 50.10523° N, 30.89319° E, 25.07.2020, Шиндер (KW156243; <https://www.inaturalist.org/observations/109857836>) (рис. E4).

Примітка. Новий таксон для Українського Полісся та урбанofлори Києва.

***Hordeum bulbosum* L. (Poaceae):** неофіт, ксеонофіт; п. ареал: субсередземноморський. — ЛП. — **Київ:** Дніпровський р-н, окол. залізничної платформи "ДВРЗ", під бетонною огорожею, три особини, 11.07.2014, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/122814637>).

Примітка. У Києві цей вид був відмічений раніше як ефемерофіт у дендрарії НБС (KWNA103483) (Shynder et al., 2022). Для континентальної частини України він раніше був вказаний з незначної кількості місцезнаходжень: селище Дубляни Львівської області (Prokudin et al., 1977), м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області (Kagalo et al., 2004) та з околиць м. Одеса (Prokudin et al., 1977; Moysiienko, 2011).

***Hylotelephium spectabile* (Boreau) H. Ohba × *H. telephium* (L.) H. Ohba sensu latissimo 'Herbstfreude' [= *H. × 'Autumn Joy'*] (Crassulaceae):** стерильний садовий культивар, схильний до тимчасового закріплення у місцях занесення, неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт. — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пн.-сх. окол. м. Васильків, на звалищі, одна куртина, 50.183705° N, 30.34722° E, 25.04.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/108518933>); селище Козин, вул. Старокиївська, обабіч паркану котеджного містечка, на піску, шість особин (занесено зі сміттям), 50.22908° N, 30.69137° E, 07.08.2018, Шиндер (KWNA103136); сх. окол. с. Таценки, на узліссі біля дороги, одна велика куртина (імовірно, занесено зі сміттям), 50.16177° N, 30.68919° E, 11.10.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111759344>); пд. окол. с. Лісники, край дороги на узліссі, 50.29282° N, 30.52597° E, 28.10.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111760960>). — ЛЛС. — **Київська обл.:** окол. м. Переяслав, у сосновому лісі, 50.033386° N, 31.42263° E, 5.10.2018, Давидов (рис. E5) (<https://www.inaturalist.org/observations/63223787>).

Примітка. Гібрид, наведений нами як *H. spectabile* × *H. telephium*, представлений насамперед сортом-агрегатом 'Herbstfreude' (який, можливо, є гетерогенним) із кількома похідними мутаціями (Stephenson, 1994; Groendijk-Wilders, Springate, 2011; Herbstfreude, 2023-onward). Цей сорт є найпоширенішим у квітницарстві представником роду *Hylotelephium* в Європі та США і однією із найпоширеніших осінньоквітучих квіткових культур узагалі, чому сприяє поєднання чудової декоративності упродовж всього сезону, легкості

розмноження і високої стійкості. Його пагони можуть вкорінюватися у місцях викидання рослинних решток, а тривалість життя у таких субспонтанних місцезростаннях може досягати 10 і більше років, проте за ступенем натуралізації він є виключно ефемерофітом або колонофітом, нездатним до самостійного розповсюдження. Як неінвазійний втікач із культури 'Herbstfreude' наведений для Великобританії (Sell, Murrell, 2014; Stace, 2019; Shaw, Stephenson, 2023). Номенклатура цього гібриду (як комбінації батьківських таксонів, так і назви сорту) поки що не є усталеною. Так, комбінація батьківських видів *H. spectabile* × *H. telephium* (Groendijk-Wilders, Springate, 2011) повною мірою відповідає деяким морфологічним особливостям цього гібриду, які мають проміжний характер, та з урахуванням гетерозису, який загалом властивий гібридам. Саме ця комбінація (*Sedum spectabile* Boreau × *S. telephium* L.) була вказана автором сорту 'Herbstfreude' — німецьким садівником Г. Арендсом (Arends, 1955). Але в деяких джерелах наводиться формула *H. maximum* (L.) Holub (subsp. *maximum*) × *H. spectabile* (Herbstfreude, 2023-onward; Shaw, Stephenson, 2023), яка нам здається помилковою, оскільки обидва вказані таксони мають супротивне листорозміщення, в той час як у цього гібриду воно є виключно черговим (як і у *H. telephium*). Вибір *H. maximum* як імовірного батьківського виду, мабуть, є спекулятивним та ґрунтується, зокрема, на тому припущенні, що в оригінальній праці (Arends, 1955) *S. telephium* наведений у дуже широкому розумінні (sensu latissimo), включно із subsp. *maximum* (L.) Krock. [= *H. maximum*]. Автори нещодавно описаного нотовиду *H. × mottramianum* J.M.H. Shaw & R. Stephenson [= *H. spectabile* × *H. telephium* subsp. *maximum* (L.) H. Ohba] (Shaw, Stephenson, 2023) вказують *H. telephium* subsp. *maximum* батьківським видом цього гібриду як доконаний факт, на жаль, не пояснюючи його належним чином. З огляду на це ми у даному випадку не можемо прийняти пропонувану біноміальну назву *H. × mottramianum* для використання. Неусталеним є і вибір лінгвістичного варіанту назви сорту, який перекладається як "осіння радість". Пріоритетним є саме німецькомовний варіант — 'Herbstfreude' (Arends, 1955; Herbstfreude, 2023-onward), але водночас в англомовній літературі використовується його відповідник 'Autumn Joy' (Stephenson, 1994; Groendijk-Wilders, Springate, 2011; Shaw, Stephenson, 2023). Гібрид 'Herbstfreude' часто плутають із *H. spectabile* або *H. purpureum*, хоча їх досить легко розрізнити. Рослини 'Herbstfreude' є високорослими (біля 60 см завв.) і багатостебловими, вони мають великі сизі зубчасті і багаторисельні листки, розташовані почергово, їхні квітки не мають розвинених тичинок. Рослини *H. spectabile* є нижчими (зазвичай 40–45 см завв.), мають салативо-зелені, часто цілокраї супротивні листки, а у квітках тичинки перевищують за довжиною оцвітину. *Hylotelephium purpureum* — це тендітні рослини, на відміну від попередніх згаданих представників роду, мають одне або лише кілька стебел з переважно черговими малочисельними листками та компактний складний щиток напівсферичної форми (а не широкий складний щиток).

В Україні 'Herbstfreude' був наведений у здичавілому вигляді з околиць м. Умань Черкаської області (Shyn-der et al., 2022) і с. Нижні Млини Полтавського району Полтавської обл. (на купі сміття біля бази футбольного клубу "Ворскла", 49.544737° N, 34.581654° E, 01.05.2023, Давидов, А.О. Давидова; <https://www.inaturalist.org/observations/161132545>), а на Київщині ще був знайдений у м. Переяслав Бориспільського району (осиковий ліс у гирловій частині р. Трубіж, група, 50.033386° N, 31.42263° E, 05.10.2018, Давидов; KW s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/63223787>). До цього ж гібриду належить гербарний зразок з м. Харків: "Харків-Червонозаводський. Свалка. 27.07.2013. К.А. Звягинцева (sub *Sedum purpureum* (L.) Schult.)", det. 21.03.2018, Шиндер (sub *H. × 'Herbstfaude'*; KW107552); це ж (sub *H. argutum* (Haw.) Holub. × *H. triphyllum* (Haw.) Holub. (Zvyagintseva, 2015). Отже, цей гібрид уперше вказується нами для Лівобережного Лісостепу України.

Kickxia spuria (L.) Dumort. (Plantaginaceae): неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: європейсько-середземноморський. — ПП. — **Київ**: Солом'янський р-н, Олександрівська Слобідка, вул. Оборонна, на ґрунтовому відвалі стихійного сміттевого звалища, невелика група, 50.416752° N, 30.479356° E, 22.06.2017, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/123092461>). ПЛС. — **Київ**: Печерський, НБС, випробовується у декоративному озелененні і дає спонтанний самосів, 50.415394° N, 30.559187° E, 11.07.2022, Шиндер (рис. Е6) (<https://www.inaturalist.org/observations/126257403>).

Примітка. Новий вид для флор Українського Полісся, Правобережного Лісостепу і Середнього Придніпров'я. У природній флорі Криму є археофітом (Opredelitel..., 1987; Protoropova, 1991; Yena, 2012). У материковій частині України раніше фіксувався у Донецькому Лісостепу — як бур'ян на території Донецького ботанічного саду АН УРСР (Kondratyuk et al., 1985) та у Північному Приазов'ї — на схід від м. Бердянськ Запорізької обл. (Kolomiychuk, 2012).

Lolium × elongatum (Ehrh.) Banfi, Galasso, Foggi, Kopecký & Ardenghi [= *L. perenne* × *L. pratense* (Huds.) Darbysh., × *Schedolium loliaceum* (Huds.) Holub] (Poaceae): аборигенний нотовид з європейським ареалом. — ПП. — **Київ**: Сирецький дендропарк, заплава р. Сирець, нерідко разом з батьківськими видами, 50.482403° N, 30.433946° E, 23.07.2014, Давидов (KW162984); Протасів Яр, група на газоні біля дороги, 50.426143° N, 30.502567° E, 01.06.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/81224109>); урочище "Совки", на газоні біля проспекту Лобановського, численна група, 50.408043° N, 30.498906° E, 19.06.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/122666576>).

Рис. 4. *Oenothera pilosella* у м. Київ (фото О. Левона, 2017)

Fig. 4. *Oenothera pilosella* in Kyiv City (photo by A. Levon, 2017)

Примітка. Новий для флори Полісся нотовид, раніше його було вказано для спонтанних флор НБС (Shyn-der et al., 2022) та дендропарку "Софіївка" в м. Умань Черкаської обл. (Chorna et al., 2021). За умови визнання самостійного роду *Schedonorus* (див. вище у примітці до *Lolium × holmbergii*) правильною назвою для цього гібриду буде × *Schedolium loliaceum* (Huds.) Holub (Holub, 1998; Soreng, Terrell, 1998).

Oenothera pilosella Raf. (Onagraceae): неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: північноамериканський. — ПП. — **Київ**: Батієва Гора, рудералізований схил біля залізничного депо, невелика група, 50.434118° N, 30.495818° E, 18.06.2017, Левон (рис. 4) (<https://www.inaturalist.org/observations/123228498>); урочище "Совки", в сухому зниженні рельєфу біля теплотраси, дві особини, 50.410806° N, 30.478252° E, 10.07.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/125651338>). — ЛП. — **Київ**: синантропізований схил біля соснового лісу неподалік залізничної платформи "ДВРЗ", декілька особин, 50.449792° N, 30.70408° E, 21.06.2018, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/122844600>).

Примітка. Вид зрідка культивується як декоративний, але до цього часу зазвичай не згадується у каталогах культурної флори (Kataloh..., 2015). Першу знахідку *O. pilosella* за межами культури здійснив О.Р. Баранський у 2008 р. на Київському Поліссі в околиці с. Пилипівичі Бучанського району (<https://www.inaturalist.org/observations/47130165>), а у 2020 р. виявив спонтан-

не місцезростання цього виду на Волинському Поліссі (<https://www.inaturalist.org/observations/107321270>).

***Phedimus aizoon* (L.) 't Hart [= *Sedum aizoon* L.; *Aizopsis aizoon* (L.) Grulich] (Crassulaceae):** неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: далекосхідний. — ПЛС. — *Київ: НБС, відмічено поодинокі самосівні генеративні особини у тріщинах асфальту за 4–6 м від материнських особин, 50.416931° N, 30.562331° E, 22.06.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/84200237>); Інститут бджільництва ім. П.І. Прокоповича, молода рослина на узбіччі дороги, спонтанно, 50.35669° N, 30.4823° E, 9.05.2023, Шиндер, В.І. Діденко, А.А. Куземко (<https://www.inaturalist.org/observations/161769693>). — Київська обл.: Обухівський р-н, пд. окол. м. Українка, на узбіччі вулиці біля дач, розріджена спонтанна колонія, 50.1269° N, 30.7417° E, 17.06.2018, Шиндер (KWHNA102768).

Примітка. Новий для флори Правобережного Лісостепу вид, раніше його спонтанне місцезростання (під назвою *Aizopsis aizoon*) було наведене із Чернігівської області (Zavialova, 2008). За спостереженнями С.Л. Мосякіна (персональне повідомлення та iNaturalist: <https://www.inaturalist.org/observations/96605012>), зробленими у вересні 2021 р., цей вид трапляється як здичавілий і натуралізований по вулицях покинутого м. Прип'ять на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

***Rubus hirtus* Waldst. & Kit. (Rosaceae):** неофіт, ксенофіт; п. ареал: західно-середньоевропейський. — ПП. — Київ: НПП "Голосіївський" (Біличанське відділення), численна група у сосновому лісі, 50.459736° N, 30.318409° E, 27.01.2021, Давидов (KW162981, KW162982; <https://www.inaturalist.org/observations/69005985>); там само, Святошинське л-во, кв. 129, сосновий ліс, куртина площею близько 25 м², 50.447572° N, 30.343462° E, 04.02.2023, Давидов (KW162980; <https://www.inaturalist.org/observations/148343165>); Голосіївський ліс, куртина площею близько 100 м² в грабово-дубовому лісі, 50.371438° N, 30.484767° E, 30.12.2023, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/195676641>). — ПЛС. — Київська обл.: Обухівський р-н, пн. окол. с. Іванковичі, Васильківське л-во, кв. 16, соснові культури, інвазійний клон 4 м в діаметрі, 50.297318° N, 30.432644° E, 13.11.2020, Шиндер (KWHNA102338; <https://www.inaturalist.org/observations/150586533>) (рис. E7).

Примітка. Новий таксон у флорі Правобережного Лісостепу. Для флори Київського Полісся *R. hirtus* уже був наведений раніше без конкретного місця знахідки

(Honcharenko, 2011). На Київщині його також фіксували в 10-кілометровій зоні Чорнобильської АЕС на східних околицях колишнього військового містечка "Чорнобиль-2" (Vorobyov et al., 2019) та неподалік м. Боярка (Електронний додаток S2). Крім того, у НБС на ділянці "Карпати" існує інтродукційна популяція *R. hirtus*, яка має тенденцію до розширення.

***Smyrniolum olusatrum* L. (Apiaceae):** неофіт, ксенофіт, колонофіт; п. ареал: субсередземноморський. — ПП. — Київ: Солом'янський р-н, біля залізничної платформи "Караваєві Дачі", декілька особин на рудералізованому схилі NE експозиції, 50.435659° N, 30.446934° E, 22.07.2014, Левон (рис. E8) (<https://www.inaturalist.org/observations/123214573>).

Примітка. Нова чужорідна рослина для флор Києва, Середнього Придніпров'я та Українського Полісся. Для материкової частини України раніше був наведений тільки для колишнього Вознесенського повіту в межах сучасної Миколаївської області (Ledebour, 1844).

***Scandosorbus intermedia* (Ehrh.) Sennikov [= *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers.; *Aria intermedia* (Ehrh.) Schur; *Borkhausenia intermedia* (Ehrh.) Sennikov & Kurtto; × *Tormariosorbus intermedia* (Ehrh.) Mezhsenskyj] (Rosaceae):** неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: північноєвропейський. — ПЛС. — Київська обл.: Обухівський р-н, пн.-сх. окол. м. Обухів, обабіч стежки біля ставка, один самосівний екземпляр за 150 м від насаджень, 50.1355° N, 30.6636° E, 26.05.2019, Шиндер (KWHNA102952).

Примітка. Новий для флори Правобережного Лісостепу таксон. Раніше був наведений як ергазіофітофіт і колонофіт для лісів Київського Полісся (Churilov, 2015). Назва *Scandosorbus* Sennikov (2018) була запропонована на заміщення незаконної назви *Borkhausenia* Sennikov & Kurtto (див. Sennikov, Kurtto, 2017, non *Borkhausenia* Roth), яка була опублікована для гібридного роду, види якого ймовірно утворилися внаслідок гібридизації видів трьох родів (*Aria* Host × *Sorbus* L. × *Torminalis* Medik.). Якщо *Scandosorbus intermedia* визнається не як гібридогенний вид, а як міжродовий гібрид, то його назва як нотовиду буде × *Tormariosorbus intermedia*. Проте, у разі успішної номенклатурної консервації родової назви *Aria* проти назв *Chamaemespilus* Medik. та *Torminalis* (див. Mosyakin et al., 2022) і за умови широкого розуміння меж роду *Aria* (sensu lato), *Scandosorbus* має бути включеним до *Hedlundia* Sennikov & Kurtto, види якого походять від гібридизації *Aria* × *Sorbus*. Відповідні номенклатурні комбінації вже підготовлені до опублікування авторами номенклатурної пропозиції щодо консервації родової назви *Aria* (див. Mosyakin et al., 2022; С.Л. Мосякін, персональне повідомлення).

***Stipa dasyphylla* (Lindem.) Czern. ex Trautv. (Poaceae):** аборигенний євразійський степовий

вид на північній межі ареалу, включений до "Червоної книги України" (Order..., 2021). — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Фастівський р-н, між с. Крюківщина і с. Тарасівка, насипний укіс до залізниці, локально, група 3 г. і 2 pro-g. особини, імовірно, занесено, 50.35629° N, 30.31324° E, 23.05.2019, Шиндер (KWHNA103472); там само, насипний укіс до залізниці, група 8 г. і 5 pro-g. особин, імовірно, занесено, 50.35883° N, 30.31602° E, 23.05.2019, Шиндер (KWHNA103471); Обухівський р-н, с. Старі Безрадичі, ботанічна пам'ятка природи "Городище Городок", верхівка пагорбу (городища), одна із чотирьох груп пірчастих ковил (три інші належать до *S. pennata* L., про місцезнаходження якої вже повідомлялося (Melnik et al., 2006; Gritsenko, 2020)), 50.15599° N, 30.56679° E, 18.05.2019, Шиндер, Ольшанський, С. Старощук (KWHNA103443); там само (на жаль, частина куртини була ушкоджена), 30.05.2023, Шиндер, Давидов (рис. 5) (<https://www.inaturalist.org/observations/171378502>).

Примітка. Новий вид для флори Правобережного Полісся (неофіт, ксенофіт, колонофіт) та Київської області. Місцезнаходження між селами Крюківщина і Тарасівка на залізничному укосі вже наводилося для *S. pennata* (Gritsenko, 2020), але при його детальному вивченні було встановлено, що тут представлено два види пірчастих ковил. Ці рослини тут імовірно занесені, бо насипи з обох боків залізниці, де вони ростуть, мають антропогенне походження. Інший вид — *S. pennata* — зафіксований у цьому місці у кількості восьми дерновин (50.35629° N, 30.31324° E). Види роду *Stipa* могли бути занесені сюди або разом із супіщаним субстратом, з якого зробили залізничні насипи, або пізніше, під час розвантаження вагонів. Стосовно зональної приналежності згаданого оселища слід зауважити, що ці штучні насипи розташовані на краю зандрової рівнини, близько до південної межі Полісся.

***Tragus racemosus* (L.) All. (Poaceae):** неофіт, ксенофіт, колонофіт; п. ареал: субсередземноморський. — **ЛП.** — **Київ:** вул. Колекторна, рудеральна піщана ділянка біля Бортницької станції аерації, численно, 50.39657° N, 30.675166° E, 01.08.2022, Давидов, А.О. Давидова (KW162978; <https://www.inaturalist.org/observations/129424462>). — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, селище Козин, узбіччя шосе, 50.1843° N, 30.7368° E, 07.08.2018, Шиндер (KWHNA103696); селище Козин, узбіччя вул. Старокиївська, садове товариство "Нескучне", 50.2222° N, 30.6960° E, 07.08.2018, Шиндер (KWHNA103695); м. Українка, на піщаному узбіччі дороги, 50.15314° N, 30.74373° E, 25.07.2020,

Рис. 5. *Stipa dasyphylla* на верхівці пагорбу біля с. Старі Безрадичі в Обухівському районі (фото О. Шиндера, 2023)

Fig. 5. *Stipa dasyphylla* on the hilltop near Stari Bezradychi village, Obukhiv District (photo by O. Shynder, 2023)

Рис. 6. Степова рослинність з участю *Adonis vernalis* на околиці м. Обухів (фото О. Шиндера, 2023)

Fig. 6. Steppe communities with *Adonis vernalis* near the town of Obukhiv (photo by O. Shynder, 2023)

Шиндер (KWHNA102240; <https://www.inaturalist.org/observations/145061555>); м. Українка, між коліями залізниці, 50.13678° N, 30.75416° E, 25.07.2020, Шиндер (non coll.); окол. м. Українка, рудеральна ділянка на узліссі соснового лісу, 50.1554° N, 30.73283° E, 15.08.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/145059828>).

Примітка. Для м. Київ та Лівобережного Полісся ця чужорідна рослина наводиться уперше. Вид є природним псамофітом у південних регіонах України (Prokudin et al., 1977).

Нові знахідки рідкісних та прогресивних таксонів

***Adonis vernalis* L. (Ranunculaceae):** аборигенний євразійський лісостеповий вид на північній межі ареалу, включений до "Червоної книги України" (Order..., 2021). — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пн.-зх. окоп. м. Обухів, верхівка крутосхилу Е експозиції за дачними ділянками, 192 g. і більше 40 pro-g., 50.146081° N, 30.640122° E, 23.04.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/159723088>) (рис. 6); неподалік попереднього, на вершині крутосхилу біля дач, схил N експозиції, 38 g. і 22 pro-g., 50.142796° N, 30.645505° E, 23.04.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/159723080>); неподалік попереднього, галявина на вершині крутосхилу біля дач, схил NE експозиції, вкритий *Elymus repens* (L.) Gould, 7 g., 50.141854° N, 30.646889° E, 23.04.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/159723070>); пн.-зх. окоп. с. Трипілля, Дівич-гора, на верхівці схилу NW експозиції, 64 g., 50.1277° N, 30.7590° E, 04.05.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/144911755>).

Примітка. Відомості про місцезнаходження *A. vernalis* в околицях Києва наведені в низці публікацій (Semenkevych, 1925; Melnyk, Parubok, 2004; Gritsenko, 2007; Parnikoza et al., 2009). Локалітет на високому березі Дніпра у с. Трипілля згадувався у давніх працях (Rogovich, 1855; Semenkevych, 1925), але нині вважався зниклим (Gritsenko, 2007). Імовірно, на Дівич-горі саме він і був підтверджений нами.

***Allium nutans* L. (Alliaceae s. str. / Amaryllidaceae s. l.):** неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: центральноазійський. — ПЛС. — **Київ:** о. Жуків, на піщаному узбіччі дороги, одна куртина, спонтанно, 50.33306° N, 30.61197° E, 14.08.2021, Шиндер (KW156225; <https://www.inaturalist.org/observations/91181453>) (рис. E9).

Примітка. Раніше був наведений для спонтанної флори НБС під помилковою назвою *A. carolinianum* поп Redouté (Shynder, 2019; Електронний додаток S2) та як випадковий втікач із культури у м. Умань Черкаської області (Shynder et al., 2022c).

***Allium ursinum* L. (Alliaceae s. str. / Amaryllidaceae s. l.):** аборигенний європейсько-кавказький вид на північній межі ареалу, включений до "Червоної книги України" (Order..., 2021). — ПЛС. — **Київ:** у грабово-дубовому лісі біля парку "Феофанія" (можливо інтродуцент), 50.343808° N, 30.494614° E, 18.03.2020, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/40758143>); там само,

50.344106° N, 30.494401° E, 26.03.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/40759164>); там само, 50.343839° N, 30.49474° E, 13.05.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/45876143>); Пирогів, на схилі яру неподалік Кільцевої дороги, невелика група, 50.340541° N, 30.517612° E, 21.03.2021, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/71854717>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, сх. окоп. с. Кременище, у дубовому лісі, численно, 50.340541° N, 30.517612° E, 12.04.2021, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/77570017>).

Примітка. Цей вид був наведений для урбанофлори Києва порівняно нещодавно, але нині відомий вже із цілої низки місцезнаходжень, зокрема Голосіївського лісу (Parnikoza et al., 2008; Olshanskyi, 2020), Конча-Заспи (Lyubchenko, 1987; Hrechyshkina, 2010) та ботанічного заказника "Лісники" (Didukh, Chumak, 1992; Pryadko, Arap, 2010). В окремих лісових масивах Києва популяції *A. ursinum* є інтродукційними (Pryadko, Arap, 2010), також вид цілком натуралізувався в НБС (Shynder, 2018, 2019). Ще одним осередком трапляння *A. ursinum* у регіоні дослідження є поліські локалітети біля міста Буча, селища Гостомель та с. Клавдієво-Тарасове Бучанського району (Semenkevych, 1926; Flora..., 1950; Udra, Vavrysh, 1983; Novosad, 2016; Vasylyuk et al., 2019; Електронний додаток S2).

***Alyssum gmelinii* Jord. [= *A. montanum* L. subsp. *gmelinii* (Jord.) Em. Schmid] (Brassicaceae):** аборигенний центрально-східноєвропейський вид на південно-східній межі ареалу. — ЛП. — **Київ:** піщана ділянка неподалік залізничної платформи "ДВРЗ", 50.450315° N, 30.712515° E, 20.05.2013, Давидов, М.С. Козир, В.В. Дацюк (non coll.); Биківня, на піщаній галявині у сосновому лісі, 50.477759° N, 30.659053° E, 22.05.2014, Давидов (KW162974).

Примітка. Цей вид є дуже близьким до південно-західноєвропейського *A. montanum* L. і часто розглядається як підвид останнього (Španiel et al., 2012; POWO, 2024). На нашу думку, з огляду на певні морфологічні відмінності (Španiel et al., 2012), різний рівень плоідності (*A. montanum* є диплоїдом з 2n=16, а *A. gmelinii* — тетраплоїдом з 2n=32; Piyinska, 2005) та географічну ізоляцію популяцій *A. montanum* і *A. gmelinii* (Thiv et al., 2022), останній цілком може бути визнаний як самостійний вид. *Alyssum gmelinii* раніше не був рідкісним в околицях Києва (Електронний додаток S2), але його чисельність в Україні нині помітно скорочується, а місцезнаходження біля Дарниці раніше вважалися втраченими (Piyinska, 2005; Pijinska et al., 2007). У виявлених локусах вид був малочисельним, але добре квітував та плодоносив. Найпівденніший серед нещодавно виявлених локалітетів на Київщині розташований біля с. Стовп'яги Бориспільського району (50.044928° N,

31.30632° E, 23.04.2019, Давидов; <https://www.inaturalist.org/observations/35521998>).

***Artemisia argyi* H. Lévl. & Vaniot (Asteraceae):** неофіт, ксенофіт; п. ареал: східноазійський. — ЛП. — **Київ:** Дніпровський р-н, територія гаражного кооперативу поблизу залізничної платформи "Троєщина", 50.479739° N, 30.580907° E, 22.07.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/127842582>).

Примітка. Вперше в Україні кілька колоній *A. argyi* були виявлені С.Л. Мосякіним у 1989 р. в районі ст. "Дарниця" у м. Київ (Mosyakin, 1990; Voiko, 2011). Пізніше, у 2001 р. було виявлено нове місцезнаходження *A. argyi* на північно-західній околиці м. Київ (Bagatska, 2008; Електронний додаток S2). Наша знахідка на Троєщині, де поки що виявлено лише декілька молодих особин, є третім осередком цього виду в Києві. В Україні *A. argyi* відома ще із колишнього Овруцького району Житомирської області (Orlov, 2019).

***Astragalus dasyanthus* Pall. (Fabaceae):** аборигенний євразійський степовий (паннонсько-понтичний) вид на північній межі ареалу, включений до "Червоної книги України" (Order..., 2021). — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, сх. окол. с. Дерев'яна, степові схили пагорбів і залізничного насипу, загалом біля 700 особин, 50.1156° N, 30.7319° E, 17.06.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/153327484>) (рис. E10); там само, 26.05.2019, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/110415698>); с. Трипілля, Дівич-гора, на верхівці схилу W експозиції, до 300 g. на площі 15×20 м, 50.127584° N, 30.758922° E, 17.06.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/153360512>).

Примітка. Найпівнічніші локалітети в регіоні наводилися з околиць с. Велика Солтанівка Фастівського району (Yakubenko et al., 2015; Електронний додаток S2), с. Барахти (Shevchuk et al., 2006) і с. Трипілля (Rogovich, 1855; Myrza, 1974; Shevchuk et al., 2006) Обухівського району.

***Callistephus chinensis* (L.) Nees (Asteraceae):** неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: південно-східноазійський. — ПЛС. — **Київ:** Печерський р-н, НБС, самосів, 50.416426° N, 30.557317° E, 08.09.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/94140909>); Солом'янський р-н, вул. Романа Ратушного, здичавіло, 50.425728° N, 30.49455° E, 20.09.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/95520685>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, окол. селища Козин, в сосновому лісі біля стежки, 50.20138° N, 30.65040° E, 11.09.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/94449338>).

Примітка. Довгий час цей вид не вказувався для адвентивної флори Середнього Придніпров'я (Choryk et al., 1998; Mosyakin, Yavorska, 2002), хоча фіксувався як здичавілий у Києві ще М.І. Котовим у 1944 р. (Електронний додаток S2) та був наведений для спонтанних флор ботанічних садів і дендропарків регіону (Shynder et al., 2018; Shynder, 2019; Shynder, Doiko, 2021).

***Carduus nutans* L. subsp. *leiophyllus* (Petrovič) Arènes [= *C. attenuatus* Klokov, *C. thoermeri* Weinm.] (Asteraceae):** аборигенний євразійський таксон на західній межі ареалу. — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, сх. і пн. окол. с. Дерев'яна, вздовж залізничного насипу, розсіяно, 26.05.2019, Шиндер (sample det.).

Примітка. На Київському плато широко поширений типовий підвид *C. nutans* subsp. *nutans* із субсередземноморським ареалом, а *C. nutans* subsp. *leiophyllus* раніше наводився у Правобережному Лісостепу для м. Канів Черкаської обл. (Flora..., 1962) та окол. с. Велика Андрусівка Олександрійського району Кіровоградської обл. (Paczosky, 1911). Крім того, є збір із околиць Києва на правобережжі Дніпра (Електронний додаток S2).

***Carex disticha* Huds. (Cyperaceae):** малопоширений аборигенний західнопалеоарктичний (європейсько-західносибірсько-північноафриканський) вид. — ПЛС. — **Київ:** Конча-Заспа, на осоковому болоті з домінуванням *Carex riparia* Curtis на березі заплавної озера, 50.32172° N, 30.579111° E, 18.06.2023, Давидов (рис. E11) (<https://www.inaturalist.org/observations/182437692>). — ЛЛС. — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, за с. Гнідин, на вологих луках неподалік каналу Бортницької очисної системи, 50.349932° N, 30.663503° E, 28.05.2019, Давидов (KW s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/126042226>); між селами Проців і Вишеньки, заболочена лучна ділянка на березі р. Золоче, 50.268875° N, 30.738035° E, 28.05.2019, Давидов (KW s.n.).

Примітка. На Київщині цей вид трапляється локально, відомі локалітети з Бучанського, Фастівського, Броварського і Бориспільського районів (Trautvetter, 1852; Krechetovich, Lavrenko, 1940; Електронний додаток S2). В адміністративних межах м. Київ до нашої знахідки фіксувався востаннє у 1924–1926 рр. Ю.М. Семенкевичем (Hrechyshkina, 2010; Електронний додаток S2).

***Carex melanostachya* M. Bieb. ex Willd. (Cyperaceae):** аборигенний євразійський степовий вид. — ЛП. — **Київ:** на залізничному насипі неподалік платформи "ДВРЗ", 50.441927° N, 30.717764° E, 29.04.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/77710691>). — ПЛС. — **Київ:** о. Жуків, на луках, 50.343504° N, 30.572228° E, 16.05.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/94449338>).

www.inaturalist.org/observations/79072332); там само, луки середньої частини острова, 50.328380° N, 30.577976° E, 04.06.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/81613227>); там само, псамофітні луки, 50.340131° N, 30.573990° E, 10.06.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/82667915>). — ЛЛС. — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, між селами Проців і Вишеньки, луки у заплаві р. Золоче, численно, 50.268875° N, 30.738035° E, 28.05.2019, Давидов (KW s.n.).

Примітка. Вид з прогресивним ареалом, який активно поширюється тепер у північну частину України. Наявні літературні дані про трапляння *C. melanostachya* на Київщині були суперечливими, зокрема вказівка у "Конспекті флори Середнього Придніпров'я" (Шорук et al., 1998), що вид росте на "вологих та заболочених луках, болотах", з огляду на нетипові екологічні умови (для *C. melanostachya* характерними є сухі луки та схили) є сумнівною і має стосуватися інших видів роду. У лісостеповій частині Київщини цей вид був нещодавно виявлений у м. Біла Церква — на периферії дендропарку "Олександрія" (Shynder et al., 2022a) і в південно-східній частині міста на залізничному насипі (49.7864° N, 30.1388° E, 16.05.2018, Шиндер; KW s.n.) та на схилах балки "Дібрівка" біля с. Пологи-Вергуни Бориспільського району (50.008837° N, 31.762649° E, 03.06.2019, Давидов; KW s.n.). В Українському Поліссі *C. melanostachya* вперше виявлена у 2021 р. і поки що відома тільки з Чернігівської області та м. Київ (Davydov et al., 2023). Слід відзначити, що *C. melanostachya* входить до складу природної степової рослинності на південній околиці м. Бердичів Житомирської області (урочище "Красна Гора"), а імовірним природним міграційним шляхом для степових рослин, який пов'яже долину Дніпра і Житомирський Лісостеп, є басейн р. Рось (Orlov et al., 2023). Отже, ми вважаємо цей вид аборигенним у м. Біла Церква, хоча відомі нині його місцезнаходження там і є синантропними.

***Catalpa × erubescens* Carrière** [= *C. bignonioides* Walter × *C. ovata* G. Don, *C. × hybrida* Späth] (*Bignoniaceae*): акліматизований ергазіофіт культиватного походження. — ПП. — ***Київська обл.:** Бучанський р-н, окоп. м. Вишневе, культивується вздовж залізниці, відмічено самосів, 50.39155° N, 30.39378° E, 22.06.2019, Ольшанський (рис. E12) (<https://www.inaturalist.org/observations/27518211>).

Примітка. Садовий гібрид *C. × erubescens* використовується в культурі на рівні з іншими поширеними представниками роду, але в Україні залишається маловідомим таксоном, зокрема, він не розглядається в узагальненні вітчизняної дендрофлори (Dendroflora..., 2005). Цей гібрид має проміжні ознаки між батьківськими видами (Pilipenko, 1962; Knees, 2011). Листки подібні

до листків *C. ovata*, але є більшими і при розпусканні пурпуровими, з боків часто мають пару лопатей, які, як і верхівки, є довгозагостреними; знизу розсіяно опушені; як супротивні, так і зближені по 3. Квітки схожі з *C. bignonioides*, із білим основним кольором, але дрібніші. У *C. ovata* листки 3–5-лопатеві, їхні верхівка та лопаті є видовжено-загостреними; знизу опушені вздовж жилки або майже голі. Квітки жовтуваті (з пурпуровими плямами); 2,0–2,8 см в діаметрі. У *C. bignonioides* листки цілісні (рідко із парою невеликих лопатей), коротко-загострені до заокруглених; при розпусканні знизу повстисті, пізніше — опушені. Квіти білі (з пурпуровими плямами); 3,0–5,5 см в діаметрі. Нині в більшості регіонів України окремі представники роду *Catalpa* добре акліматизувалися і нерідко формують спонтанний самосів, зокрема *C. bignonioides* та *C. speciosa* Teas (Moysiyenko, 2011; Boiko, Kolomiychuk, 2015; Kolomiychuk, Shynder, 2021; Shynder, 2022). Але таксономічний склад представників роду *Catalpa* у дендрофлорі України залишається вивченим фрагментарно, тому звертаємо на це увагу фахівців. Для ідентифікації найбільш поширених в Україні катальп у квітучому стані цілком достатньо наявних джерел (Pilipenko, 1962; Knees, 2011). При виявленні некулітових самосівних рослин важливо звернути увагу на дорослі особини, що зростають поблизу. Донині *C. × erubescens* не вказувалася як адвентивний у флорі України, але було висловлене припущення, що цей таксон теж може траплятися у спонтанному підrostі вуличних насаджень (Shynder, 2022).

***Catalpa speciosa* Teas** (*Bignoniaceae*): неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: північноамериканський. — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, селище Козин, берег ставка, у тріщині муру набережної, 3-річна особина, за кілька десятків метрів від дорослих дерев, 11.10.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111759345>).

***Cenchrus longispinus* (Hack. ex Kneucker) Fernald** (*Poaceae*): неофіт, прогресивний ксенофіт, епекофіт; п. ареал: північноамериканський. — ПП. — **Київ:** Оболонь, на пісках біля затоки Собаче Гирло, 50.530930° N, 30.520430° E, 06.08.2017, Ольшанський (KW129062); Оболонь, піщані рудералізовані місця, 50.52954° N, 30.51885° E, 19.10.2019, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/34751305>; https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=130733); там само, 50.53005° N, 30.52202° E, 16.09.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/95075838>); там само, 50.529051° N, 30.519381° E, 04.09.2022, Ольшанський (https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=263703); там само, 50.529387° N, 30.519234° E, 18.10.2022, Ольшанський (https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=267774); Оболонь, на пляжі біля

вул. Прирічна, масово, 50.530368° N, 30.522579° E, 17.10.2021, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/100086760>). —

ПЛС. — **Київ:** вул. Саперно-Слобідська, одна особина у тріщині асфальту на сходах пішохідного переходу, 50.404924° N, 30.529077° E, 03.09.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/58930417>); Видубичі, під шосейним мостом біля залізниці, 50.4028° N, 30.5512° E, 16.10.2020, Шиндер (non coll.). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, м. Українка, бур'ян на дамбі Канівського водосховища біля насосної станції, група, 50.160172° N, 30.731913° E, 22.09.2015, Давидов (KW135868); м. Українка, на піщаному узбіччі дороги, біля 100 особин, 50.15109° N, 30.74104° E, 15.08.2020, Шиндер (KW156063).

Примітка. У Києві ця чужорідна рослина була вперше зібрана у 1986 р. на ст. "Київ-Московський" (нині — "Київ-Деміївський") і відтоді широко розповсюдилася вздовж залізниць та на піщаних ділянках (Mosyakin, 1988, 1991, 1995; Yavorska, 2008a; Bagatska, 2016; Електронний додаток S2). Нині *C. longispinus* продовжує експансію в лісову та лісостепову зони, зокрема, його колонії нещодавно були зафіксовані в Кіровоградській та Черкаській областях (Shynder et al., 2022c; <https://www.inaturalist.org/taxa/76206-Cenchrus-longispinus>).

***Chimaphila umbellata* (L.) W.P.C. Barton (Ericaceae):** рідкісний аборигенний циркумполярний вид на південній межі суцільного поширення. — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, за с. Проців, сосновий ліс, 50.215041° N, 30.814219° E, 04.06.2015, Давидов, П.А. Тимошенко (KW s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/30031342>).

Примітка. У поліській частині Київщини нині вид трапляється спорадично, а у лісостеповій є дуже рідкісним і швидко зникає внаслідок рубок деревостанів природних соснових лісів. У межах м. Київ *C. umbellata* фіксували у південній частині НПП "Голосіївський" (Onyshchenko et al., 2016), а на півдні Київщини відомі новітні знахідки з околиць с. Погреби Обухівського району на Правобережжі (Електронний додаток S2), а також у Бориспільському районі на Лівобережжі: біля сіл Стовп'яги (23.04.2019, Давидов, <https://www.inaturalist.org/observations/35522015>) і Сошників (Електронний додаток S2).

***Clematis integrifolia* L. (Ranunculaceae):** рідкісний аборигенний північностеповий вид на північній межі поширення. — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, с. Копачів — під-зх. окол., балка Верем'я, схил зх. експ., 50.12014° N, 30.44836° E, 18.05.2019, Шиндер, С. Старощук,

Рис. 7. *Clematis integrifolia* в околицях с. Копачів Обухівського району (фото О. Шиндера, 2019)

Fig. 7. *Clematis integrifolia* near the village of Kopachiv, Obukhiv District (photo by O. Shynder, 2019)

Ольшанський (KWHA103396; <https://www.inaturalist.org/observations/109246181>) (рис. 7).

Примітка. Виявлений локалітет нині є найпівнічнішим існуючим у Правобережній Україні (Didukh et al., 2004; Gritsenko, 2007). У минулому ще одне гранично-ареальне місцезнаходження *C. integrifolia* було виявлене в с. Хотів Обухівського району (Montrezor, 1887), але воно, очевидно, не збереглося.

***Commelina communis* L. (Commelinaceae):** неофіт, ерґазіофітофіт, ефемерофіт; п. ареал: східноазійський. — **ПП.** — **Київ:** Сирець, група особин у здичавілому стані біля дуба "Шурун", 50.482850° N, 30.430795° E, 23.07.2014, Давидов (KW162986). — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, с. Трипілля, узбіччя дороги, 50.116525° N, 30.780692° E, 13.10.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/98361409>).

Примітка. На території міста цей вид неодноразово знаходили різні дослідники (Mosyakin, 1988; Mosyakin, Yavorska, 2002; Shynder et al., 2018, 2022b; Електронний додаток S2), а вперше він був знайдений М.І. Котовим у 1960 р. (Kotov, 1961). На Київщині його також фіксували в м. Ворзель (Larionov, 1959), м. Ірпінь (Mosyakin, 1988) і с. Пилиповичі (Bortniak, 1962) Бучанського району, у с. Жукин Вишгородського району (Bortniak, 1962) та у м. Березань Броварського району (Bortniak, 1978b).

***Cornus alba* L. [= *Swida alba* (L.) Opiz] (Cornaceae):** неофіт, ерґазіофітофіт; п. ареал: азійський. — **ПП.** — **Київ:** Оболонь, чагарники між затокою Верблюд і озером Редькине, два кущі, 50.539537° N, 30.483699° E, 19.07.2013, Давидов, М.С. Козир, Д.С. Винокуров (KW115721; PWU11456); там

само, чагарники біля затоки Верблюд, численно, 50.533168° N, 30.500659° E, 17.10.2021, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/100085808>); там само, біля пляжу за вул. Прирічна, група, 50.529676° N, 30.521275° E, 17.10.2021, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/100086762>); НПП "Голосіївський", на вирубці соснового лісу біля залізниці між платформою "Новобіличі" і станцією "Біличі", численно, 50.482771° N, 30.348069° E, 03.07.2015, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/30116245>); Шевченківський р-н, чагарники біля станції метро "Сирець", 50.476431° N, 30.433778° E, 12.09.2020, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/59342058>); Труханів острів, чагарники, численно, 50.464989° N, 30.549112° E, 23.05.2022, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/118420681>). — ПЛС. — Київ: о. Жуків, берег озера, 50.3331° N, 30.6099° E, 10.06.2021, Шиндер, Ольшанський (KWHN102176; <https://www.inaturalist.org/observations/82725089>); там само, чагарники, 50.354688° N, 30.573056° E, 13.08.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/91041068>); Голосіївський парк ім. М. Рильського, група кущів у невеликому вербовому лісі, 50.386987° N, 30.495180° E, 17.05.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/117740346>); парк "Феофанія", чагарники біля Палладінського ставка, група, 50.336509° N, 30.491612° E, 20.05.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/118148393>). — Київська обл.: Обухівський р-н, селище Козин, урочище "Домаха", луки на березі стариці р. Козинка, розсіяно, 50.2291° N, 30.6661° E, 11.10.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111759346>); там само, 50.230229° N, 30.66064° E, 25.09.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/96109108>). — ЛЛС. — Київська обл.: Бориспільський р-н, уздовж дороги з м. Бориспіль до с. Артемівка, чагарники біля полів, декілька дерев разом з *C. sanguinea*, 50.358705° N, 31.005721° E, 18.07.2012, Давидов (KW108928; PWU10287).

Примітка. Спонтанні місцезростання виду наведені для низки регіонів України (Kagalo et al., 2004; Miskova, 2022; Shynder, 2022; etc.). У межах урбанofлори Києва зараз він є досить поширеним (Електронний додаток S2), а раніше вказувався для островів Дніпра (Tsukanova, 2005) і Голосіївського лісу (Onyshchenko et al., 2016).

***Cornus sanguinea* L. subsp. *australis* (C.A. Mey.) Jáv.** [= *Swida australis* (C.A. Mey.) Pojark. ex Grossh.]

(*Cornaceae*): ергазіофітофіт, агріофіт; п. ареал: субсередземноморський. — ПЛС. — Київ: Конча-Заспа, у бору вздовж шосе, спонтанно, спорадично, 50.286015° N, 30.598859° E, 26.10.2019, Шиндер (KWHN s.n.); Лиса Гора, серед чагарників, 50.39761° N, 30.55012° E, 24.06.2020, Шиндер (KW156162); о. Жуків, в гаю над струмком, 50.32833° N, 30.58439° E, 04.06.2021, Шиндер, Ольшанський (KWHN102117; <https://www.inaturalist.org/observations/109141323>); там само, 50.328478° N, 30.578477° E, 10.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/91047239>); о. Водників, чагарники, 50.350948° N, 30.578509° E, 13.08.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/91041097>). — Київська обл.: Обухівський р-н, пд-сх. окол. м. Обухів, чагарники на узліссі дубового лісу, 50.114439° N, 30.666684° E, 17.06.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/154938294>); сх. окол. с. Дерев'яна, чагарники у підніжжя схилу балки, 50.116744° N, 30.717936° E, 17.06.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/154938297>); окол. с. Витачів, на узліссі дубового лісу біля каплиці, 50.107° N, 30.889° E, 25.07.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111101213>).

Примітка. Загалом цей таксон нині дуже широко поширився з культури в Центральній Україні і цілком натуралізувався у природних угрупованнях (Shynder, 2019, 2022; Orlov et al., 2022).

***Cornus sanguinea* nothosubsp. × *hungarica* (Kárpáti) Soó** [= *C. sanguinea* subsp. *australis* × *C. sanguinea* subsp. *sanguinea*, *Swida* × *hungarica* (Kárpáti) Soják] (*Cornaceae*): гібрид аборигенного та чужорідного підвидів, ксено-ергазіофітофіт, агріофіт. — ПЛС. — Київ: НПП "Голосіївський", ботанічний заказник "Лісники", вздовж екостежки разом з *C. sanguinea* subsp. *australis*, спонтанно, 50.2959° N, 30.5382° E, 07.08.2020, Шиндер (KW156068; <https://www.inaturalist.org/observations/109064475>).

Примітка. В Україні природний ареал цього ното-таксону охоплює Крим, Причорномор'я та окремі райони Лісостепу (Grosset, 1958). Але за нашими спостереженнями, цей гібрид спонтанно утворюється у багатьох районах рівнинної України, де контактують аборигенний *C. sanguinea* subsp. *sanguinea* та широко розповсюджений у культурі та місцями натуралізований *C. sanguinea* subsp. *australis* (Shynder, 2019; Chorna et al., 2021; Shynder et al., 2022c).

***Cotoneaster acutifolius* Turcz.** [= *C. lucidus* Schltdl.] (*Rosaceae*): неофіт, ергазіофітофіт, колонофіт; п. ареал: південно-східноазійський. — ПП. — Київ: НПП "Голосіївський", сосновий

ліс біля залізниці між платформою "Новобіличі" і станцією "Біличі", зрідка, 50.482536° N, 30.352004° E, 17.07.2013, Давидов (PWU11427); там само, 22.08.2014, Давидов (KW162988); там само, 03.07.2015, Давидов (non coll.); НПП "Голосіївський", дубово-сосновий ліс біля Житомирського шосе, група, 50.455750° N, 30.302051° E, 24.05.2014, Давидов (KW162987). — **ЛП.** — **Київ:** Дніпровський р-н, сосновий ліс неподалік залізничної платформи "ДВРЗ", зрідка, 50.45775° N, 30.697163° E, 22.04.2016, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/28737332>). — **ПЛС.** — **Київ:** Конча-Заспа, в бору, декілька особин, 50.3023° N, 30.572° E, 07.08.2020, Шиндер (KW156066; <https://www.inaturalist.org/observations/109042465>) (рис. Е13); Сирець, Сирецький дендрологічний парк, самосів, 50.4837° N, 30.421859° E, 27.04.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/113546911>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, м. Українка, в бору біля р. Стугна, декілька особин, 50.1540° N, 30.7356° E, 17.06.2019, Шиндер (KWHA103076); там само, 50.148768° N, 30.739746° E, 06.06.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/120828921>); біля с. Таценки, на вирубці соснового лісу, 50.177278° N, 30.659053° E, 08.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/124629692>).

Примітка. Вид широко використовується у лісомеліоративних насадженнях, де легко акліматизується і дає самосів (Grevtsova, Kazanskaya, 1997; Onyshchenko et al., 2016; Korshykov, Shkuta, 2019; Orlov, 2019). Раніше для території урбанofлори Києва вказувався для спонтанних флор Сирецького дендропарку загальнодержавного значення (Shynder et al., 2018), НБС (Shynder, 2019) та Ботанічного саду імені акад. О.В. Фоміна (Kolomiychuk, Shynder, 2021). На дослідженій території відомий з усіх регіонів, крім Лівобережного Лісостепу (Електронний додаток S2). Як адвентивний наведений також для Житомирського Полісся (Orlov, 2019).

Cymbalaria muralis G. Gaertn., B. Mey. & Schreb. (Plantaginaceae): неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: середземноморський. — **ПЛС.** — **Київ:** Голосіїв, тріщини фундаменту поліклініки, 50.3969° N, 30.51188° E, 04.12.2020, Шиндер (KWHA102097); НБС, як бур'ян у теплицях, 50.414297° N, 30.562152° E, 02.02.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/106024111>); там само, здичавіло у відкритому ґрунті, 50.415345° N, 30.559309° E, 12.08.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/130647327>).

Примітка. Цей вид почали фіксувати в Києві відносно нещодавно (Електронний додаток S2). Раніше він був

наведений для спонтанної флори Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна (Kolomiychuk, Shynder, 2021).

Cynosurus cristatus L. (Poaceae): аборигенний європейсько-кавказький вид на південній межі ареалу. — **ПП.** — **Київ:** Святошинський р-н, на вологих луках на березі ставка № 14, невелика група, 50.446805° N, 30.344787° E, 02.11.2023, Давидов (sample det.; <https://www.inaturalist.org/observations/191034450>). — **ПЛС.** — **Київ:** Голосіївський р-н, у нижній частині схилу до струмка Віта за парканом парку "Феофанія", дуже рідко, 50.334214° N, 30.493625° E, 23.06.2011, Давидов (PWU9616).

Примітка. Друге зазначене місцезростання, ймовірно, вже зникло, оскільки його повторні пошуки у 2020–2023 рр. не принесли позитивного результату. Раніше у межах Києва вид був наведений для Кадетського гаю (Montezor, 1886), лук заплави р. Котурка у Пущі-Водиці (Vasilyev-Yakovlev, 1915) та Святошинських ставків (Shevchenko et al., 2007; Електронний додаток S2). У поліській частині Київщини він загалом, мабуть, трапляється спорадично, а у Правобережному Лісостепу його реєстрували у складі спонтанної флори дендропарку "Олександрія" у м. Біла Церква (Shynder, Doiko, 2020), м. Фастів (Електронний додаток S2) на Київщині та в дендропарку "Софіївка" в м. Умань Черкаської області (Shydlovskiy, 1933). Проте в м. Умань цей вид, імовірно, є інтродуцентом (Chorna et al., 2021). Також *C. cristatus* вказувався для о. Жуків та затоки Верблюд у м. Київ (Kozyr et al., 2017), але нашими дослідженнями у цих локаціях не був підтверджений.

Dactylorhiza incarnata (L.) Soó subsp. *cruenta* (O.F. Müll.) P.D. Sell [= *D. cruenta* (O.F. Müll.) Soó] (Orchidaceae): рідкісний аборигенний палеобореальний таксон на південній межі ареалу. — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пн. окол. с. Велика Вільшанка, балка "Верем'я", екотон у нижній частині схилу N експозиції, небагато, 50.10550° N, 30.44257° E, 18.05.2019, Шиндер, Ольшанський, С. Старощук (<https://www.inaturalist.org/observations/109246187>).

Примітка. Цей таксон формально не був включений до "Червоної книги України" (Order..., 2021), але має охоронятися у складі *D. incarnata* s. l. Для Київщини *D. cruenta* вперше була наведена В.Г. Собком з болотистих лук на околицях м. Фастів (Sobko, 1992). Відомості про поширення *D. incarnata* subsp. *cruenta* у Житомирській області наведено у публікації (Orlov et al., 2022). Крім того, за нашими даними цей підвид зрідка трапляється на Лівобережному Поліссі та у Лівобережному Лісостепу, де зазвичай росте разом з *D. incarnata* subsp. *incarnata*.

Diphasiastrum × zeilleri (Rouy) Holub [= *D. complanatum* (L.) Holub × *D. tristachyum* (Pursh) Holub, *Lycopodium × zeilleri* (Rouy) Greuter

& Burdet] (*Lycopodiaceae*): рідкісний аборигенний нотовид, включений до "Червоної книги України" (Order..., 2021), бореальний субатлантичний геоеlement. — **ПП.** — **Київська обл.:** Бородянський р-н, пн.-зх. окоп. с. Луб'янка, Луб'янське лісництво, на вирубці в бору, спорадично, 50.671638° N, 30.135112° E, 30.04.2012, Несин, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/109255042>).

Примітка. Дуже рідкісний у Середньому Придніпров'ї нотовид, який раніше вважався зниклим на Київському Поліссі (Red Data Book..., 2009).

Eleutherococcus senticosus (Rupr. & Maxim.) Maxim. (Araliaceae): ергазіофіт східноазійського походження. — **ПЛС.** — ***Київ:** о. Жуків — пн. край, у заплавному в'язовому деревостані, 8–12-річний кущ, можливо, спеціально посаджений, 50.361303° N, 30.563886° E, 07.07.2021, Ольшанський, Шиндер (KW153606, 153607; KWNA102265; <https://www.inaturalist.org/observations/86069255>).

Примітка. Відомості про спонтанні місцезростання виду в Україні нам лишилися невідомими, але й виявлене оселище таким, імовірно, не є. На разі зарахування цієї рослини до складу адвентивної фракції урбанofлори Києва є передчасним.

Equisetum telmateia Ehrh. (Equisetaceae): аборигенний вид на північній межі ареалу. — **ПЛС.** — **Київ:** Пирогів, берег озера біля кар'єру, утворює смугу до 30 м завдовжки, 50.35157° N, 30.53793° E, 15.08.2020, Шиндер (KW156024) (рис. E14); урочище "Совки", в заплавному деревостані на березі водотоку, 50.408981° N, 30.499102° E, 30.05.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/119556479>).

Примітка. Типовий підвид (*E. telmateia* subsp. *telmateia*) має європейсько-субсередземноморський ареал. Його хорологічні особливості у рівнинній частині України свідчать про реліктовий характер тут із якоїсь епохи антропогену. Відомі локалітети *E. telmateia* на Подільській і Придніпровській височинах, а також на Лівобережжі України, були малочисельними (Zerov, 1963; Шорук et al., 2003). У м. Київ було відоме одне місцезнаходження *E. telmateia* у південній частині Звіринецької на схилі корінного берега Дніпра із виходами ґрунтових вод, південніше Видубицького монастиря (нині — територія НБС), де цей вид уперше виявив Ю.Н. Семенкевич у 1917 р. (Zerov, Oksiyuk, 1924; Semenkevych, 1926). Ця популяція була добре відома багатьом київським флористам, бо впродовж наступних двох десятиліть у різні роки і різними колекторами звідси було зібрано чимало гербарних зразків *E. telmateia* (Електронний додаток S2). Востаннє цей вид тут фіксував Д.К. Зеров у 1945 р., а пізніше він зник унаслідок засмічення схилу будівельним сміттям (Zerov, 1963). Наші знахідки відновлюють

E. telmateia в актуальному складі урбанofлори Києва. Згідно сучасних даних у Середньому Придніпров'ї місцезнаходження цього виду сконцентровані переважно уздовж схилів правого корінного берега Дніпра. Північніше Києва стійка популяція *E. telmateia* знаходиться на північній околиці м. Вишгород, де вона спеціально охороняється у складі ботанічної пам'ятки природи місцевого значення "Хвощ великий". Ще північніше ізольована популяція *E. telmateia* відома в Білорусі з околиць с. Бивалькі Гомельської області і теж приурочена до корінного берега Дніпра (Skuratovich, Blazhevich, 2009). На південь від Києва *E. telmateia* досить часто трапляється на березі Дніпра у межах Ржищівської громади Обухівського району (Zerov, Oksiyuk, 1924; Zerov, 1963; Bortniak, 1978a; Shynder et al., 2021).

Erechtites hieracifolia (L.) Raf. ex DC. (Asteraceae): неофіт, ксенофіт північноамериканського походження. — **ЛП.** — **Київська обл.:** Вишгородський р-н, окоп. с. Пірнове, біля дороги, декілька рослин, 50.75736° N, 30.69069° E, 16.09.2021, Ольшанський (KW153610, 153611; <https://www.inaturalist.org/observations/95069417>). — **ПЛС.** — **Київ:** Конча-Заспа, на осоковому болоті, невелика група, 50.310252° N, 30.582868° E, 29.08.2023, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/192958680>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, півд. окоп. селища Козин, заказник "Обухівський", сосновий бір, локальна, але рясна колонія, 50.18464° N, 30.65415° E, 08.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/124754138>); с. Ходосівка, вільховий ліс на березі озера, невелика група, 50.28465° N, 30.519835° E, 19.08.2022, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/131563722>). — **ЛЛС.** — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, біля с. Кийлів, на вирубаній ділянці соснового лісу, 50.14368° N, 30.92482° E, 30.09.2022, Ольшанський, О.А. Футорна (<https://www.inaturalist.org/observations/137068654>).

Примітка. Хорологічні особливості виду у північній частині Київщини розкриті у декількох публікаціях (Kolomiychuk et al., 2019; Mosyakin, Mosyakin, 2021). Уперше у лісостеповій частині Середнього Придніпров'я колонію цієї потенційно інвазійної чужорідної рослини виявив В.Л. Шевчик у Бориспільському р-ні Київської області (Електронний додаток S2), а пізніше її одиничні випадкові особини були виявлені в м. Києві — у НБС (Shynder et al., 2022a) та Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна (Kolomiychuk, Shynder, 2021; Електронний додаток S2).

Erigeron strigosus Muhl. ex Willd. (Asteraceae): неофіт, ксенофіт; п. ареал: північноамериканський. — **ПП.** — **Київ:** Оболонь, на піскуватих луках, 50.529737° N, 30.534010° E, 18.10.2022,

Ольшанський (https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=267715). ПЛС. — Київ: о. Жуків, піщаний берег Дніпра, одинично, 50.3283.30.6166, 10.06.2021, Шиндер, Ольшанський (KWHNA102175; <https://www.inaturalist.org/observations/91025605>); НПП "Голосіївський", на просіці соснового лісу, 50.268582° N, 30.607312° E, 18.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/112646835>); Печерський р-н, НБС, спонтанно, 50.41666° N, 30.562368° E, 22.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/91379742>); там само, 31.05.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/119648178>); там само, 14.06.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/121845749>); о. Жуків, на луках, численно, 50.344484° N, 30.569645° E, 07.07.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/86265408>); Конча-Заспа, на луках, 50.319328° N, 30.590053° E, 03.09.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/93609738>); на луках біля Національного музею народної архітектури та побуту України, 50.35281° N, 30.49656° E, 12.06.2022, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/121453991>); там само, 29.10.2022, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/140408928>); Батієва Гора, вул. Докучайівська, біля дороги, 50.428974° N, 30.495131° E, 19.06.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/122792163>); там само, 25.06.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/123357787>). — Київська обл.: Обухівський р-н, пд. окол. с. Лісники, колонія на просіці, 50.289206° N, 30.517335° E, 18.06.2021, Шиндер (KWHNA102002; <https://www.inaturalist.org/observations/145214978>); селище Козин, псамофітні луки, 50.271406° N, 30.629328° E, 18.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/112646831>); с. Ходосівка, група біля залізничного переїзду, 50.272894° N, 30.536989° E, 18.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/112646822>); пн. окол. с. Таценки, на вирубці соснового лісу, 50.178226° N, 30.657736° E, 08.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/124629701>).

Примітка. Біля Києва *E. strigosus* місцями є масовим видом (Електронний додаток S2), але він тривалий час залишався маловідомим у вітчизняних джерелах та приймався за *E. antius* (L.) Desf. Нині хорологічні особливості виду в Україні розкриті у декількох публікаціях (Zavialova, 2017; Orlov et al., 2022; Shynder, Shevchyk, 2022).

***Fumaria rostellata* Knaf (Papaveraceae):** неофіт, ксенофіт; п. ареал: центральноевропейський. — ПЛС. — Київ: узбіччя Наддніпрянського шосе над берегом озера Видубицьке, локально, але рясно, 50.41511° N, 30.57074° E, 05.05.2020, Шиндер (KW156224; <https://www.inaturalist.org/observations/110558330>).

Примітка. Для м. Київ *F. rostellata* була наведена ще у XIX ст. (Schmalhausen, 1886), але в сучасній флорі столиці цей вид не згадується (Mosyakin, Yavorska, 2002; Didukh et al., 2004). На Київщині його також нещодавно знаходили в с. Хмільна Бучанського району (Електронний додаток S2). Судячи з особливостей поширення виду (Didukh et al., 2004), східна межа його природного ареалу, ймовірно, проходить територією Західного Поділля.

***Galatella sedifolia* (L.) Greuter subsp. *dracunculoides* (Lam.) Greuter [= *G. dracunculoides* (Lam.) Nees] (Asteraceae):** неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: євразійський степовий. — ПЛС. — Київ: урочище Нижня Теличка, на схилі між шосе і залізницею, 50.409015° N, 30.56856° E, 11.08.2022, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/130394693>); там само, 50.41054° N, 30.569759° E, 15.08.2022, Шиндер (KWHNA102485; <https://www.inaturalist.org/observations/131478760>) (рис. E15).

Примітка. Новий вид для урбанofлори Києва, який є втікачем із НБС. Раніше вже відмічалася його спонтанне розповсюдження у східній частині НБС (Shynder, 2019).

***Hesperis pycnotricha* Borbás & Degen (Brassicaceae):** неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: диз'юнктивний євразійський лісостеповий. — ПЛС. — Київ: НБС, самосів, 50.416183° N, 30.55865° E, 20.05.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/117921106>). — Київська обл.: Обухівський р-н, с. Лісники, г. Обсерваторна, серед чагарників, мало, 10.05.2018, Шиндер (KWHNA102824); с. Березове, на узбіччі дороги, здичавіло, 50.14211° N, 30.52429° E, 18.05.2019, Шиндер (KWHNA103942); пн. окол. м. Обухів, сосновий ліс, декілька особин, 50.128426° N, 30.6101° E, 30.05.2023, Шиндер, Давидов (KW s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/164658339>).

Примітка. В околицях Києва місцезростання цього виду, ймовірно, є цілком вторинними і пов'язані з його вирощуванням у декоративно-квітковій культурі, за межами природного ареалу (Ilyinska et al., 2007; Ilyinska, 2021).

***Hieracium murorum* L. aggr. (Asteraceae):** комплекс близько споріднених аборигенних європейсько-субсередземноморських видів на

південній межі ареалу. — **ПП.** — **Київ:** НПП "Толосіївський", дубово-сосновий ліс біля залізниць між станціями "Біличі" та "Ірпін", дуже рідко, 50.503492° N, 30.284423° E, 23.05.2013, Давидов, В.В. Дацюк, М.С. Козир (non coll.); там само, на пагорбі у дубово-сосновому лісі біля Житомирського шосе, численна група, 50.455645° N, 30.293372° E, 24.05.2014, Давидов (KW s.n.). — **ЛП.** — **Київ:** у сосновому лісі між Броварським шосе і селищем Рибне, 50.477159° N, 30.696118° E, 08.08.2012, Давидов, В.В. Дацюк (non coll.). — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пд. окол. с. Лісники, в бору, 50.28882° N, 30.52076° E, 18.06.2021, Шиндер (KWNA102005).

Примітка. Комплекс видів *H. murorum* aggr. є незвичайно складним для правильної ідентифікації і, незважаючи на те, що у Середньому Придніпров'ї його представники трапляються локально, він потребує спеціального дослідження з неодноразовим збором серійного гербарного матеріалу. Тому наші вказівки слід вважати провізорними і такими, що потребують повторних спостережень у майбутньому. Зібрані гербарні зразки з окол. с. Лісники та з дубово-соснового лісу біля Житомирського шосе в Києві, на нашу думку, належать до *H. silvularum* Jord. ex Boreau, але у регіоні дослідження можуть також бути виявлені *H. carcarophyllum* Johanss. і *H. gentile* Jord. ex Boreau (Shlyakov, 1989a).

Jurinea salicifolia Gruner (*Asteraceae*): аборигенний понтичний (буго-дніпровський) ендемічний вид на північній межі ареалу. — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, за сс. Халеп'я та Витачів, на корінному схилі р. Дніпро біля урочища "Калинове", численна група, 50.127561° N, 30.838310° E, 15.07.2015, Давидов, В.Ю. Березовська (KW123878); пд. окол. м. Українка, верхівка крутосхилу над промзоною, лучний степ, 50.1256° N, 30.7359° E, 17.06.2018, Шиндер (KWNA102860).

Примітка. Вид зрідка трапляється на території Київського плато (Електронний додаток S2). Особливості його поширення розкриті у низці праць (Flora..., 1962; Bortniak, 1978a; Gritsenko, 2007).

Lamium amplexicaule L. var. **orientale** (Pacz.) Mennema [= *L. paczoskianum* Vorosch.; *L. orientale* (Pacz.) Litv., nom. illeg.] (*Lamiaceae*): неофіт, ксенофіт; п. ареал: східнопонтичний. — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, селище Козин, санаторій "Жовтень", на бордюрі тротуару, 50.26167° N, 30.62126° E, 18.06.2021, Шиндер (KWNA102197; <https://www.inaturalist.org/observations/112646832>).

Примітка. Природний ареал *L. amplexicaule* var. *orientale* в Україні охоплює Степову зону і південну смугу

Лісостепу, північніше цей таксон трапляється як занесена рослина. У Правобережному Лісостепу відомі лише поодинокі вказівки з Черкащини та Київщини (Клеоров, 1929; Flora..., 1960; Електронний додаток S2) і принаймні в останньому регіоні мова йде про занесення, тоді як вже у східній частині Кропивниччини *L. amplexicaule* var. *orientale* трапляється досить часто. На Лівобережжі Київщини він фіксувався лише у південній частині Бориспільського району: окол. с. Дівички, у верхній частині схилу балки поруч з полем, малочисельно (мабуть, занесено — в інших місцях у Дівичках росте типовий *L. amplexicaule*), 50.093152° N, 31.299733° E, 07.04.2016, Давидов (KW133370); с. Студеники, бур'ян біля дороги на с. Козлів, 50.210096° N, 31.599091° E, 22.04.2019, Давидов (KW s.n.). Південніше, у Полтавській області *L. amplexicaule* var. *orientale* є звичайною бур'яною рослиною, тоді як *L. amplexicaule* var. *amplexicaule*, навпаки, є вкрай малопоширеним таксоном. У Києві *L. amplexicaule* var. *orientale* вже відмічався (Електронний додаток S2), а на території НБС зараз також наявні дві заносні колонії цієї рослини (Shynder et al., 2022a).

Lepidium campestre (L.) W.T. Aiton (*Brassicaceae*): неофіт, ксенофіт, п. ареал: південноєвропейський (середземноморський). — **ЛП.** — **Київ:** Дніпровський р-н, на залізничному насипі біля платформи "ДВРЗ", група з ~30 особин, 50.443943° N, 30.697357° E, 20.05.2013, Давидов, В.В. Дацюк, М.С. Козир (non coll.). — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, між с. Кременище і с. Ходосівка, невелика група у канаві біля дороги, 50.289412° N, 30.492439° E, 31.05.2018, Давидов, В.В. Дацюк, Д.С. Винокуров (KW s.n.).

Lonicera caprifolium L. (*Caprifoliaceae*): неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: субсередземноморський. — **ПЛС.** — **Київ:** вул. Академіка Лебедева, численна група у горіховому гаю, 50.351654° N, 30.490896° E, 17.05.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/46466197>); там само, 17.05.2020, Ольшанський (KW148568; <https://www.inaturalist.org/observations/46261816> (рис. E16), — навесні 2021 р. деревостан у цьому місцезнаходженні було повністю знищено вирубкою. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пн. окол. селища Козин, сосновий ліс біля Столичного шосе, куртина площею близько 15 м², 50.268431° N, 30.614329° E, 12.05.2023, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/161642028>).

Примітка. Раніше *L. caprifolium* уже була наведена для адвентивної флори України (Protodorova, Shevera, 2014) та зокрема урбанofлори Києва (Shynder et al., 2020b; Електронний додаток S2).

Lycopodium clavatum L. (*Lycopodiaceae*): аборигенний панбореальний вид на південній

межі ареалу. — ПП. — **Київська обл.:** Вишгородський р-н, окоп. с. Лютіж, в сосновому лісі, [50.71° N, 30.38° E (+/- 500 м)], 25.07.2008, Ольшанський (KW093011). — ПЛС. — **Київ:** НПП "Толосіївський", за с. Мриги, березово-сосновий ліс, зрідка, 50.285946° N, 30.563636° E, 18.03.2015, Давидов, В.Ю. Березовська, Ю.П. Малахов (KW s.n.). — **Київська обл.:** Фастівський р-н, сх. окоп. с. Велика Солтанівка, березняк біля шосе Київ–Одеса, дно балки, 50.1775° N, 30.2174° E, 10.06.2018, Шиндер (KWHA102875; <https://www.inaturalist.org/observations/154935960>); с. Мала Солтанівка, край соснового лісу на межі із заплавою р. Стугна, 50.181191° N, 30.163984° E, 17.03.2023, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/151471676>). — ПЛС. — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, між с. Проців і с. Вишеньки, на піщаному узліссі соснового лісу, невелика куртина, 50.270674° N, 30.780315° E, 18.04.2013, Давидов (KW109877).

Примітка. У північній частині Правобережного Лісостепу *L. clavatum* раніше був наведений для Києва з Конча-Заспи та ботанічного заказника "Лісники" (Parnikoza, 2012; Pryadko, Arap, 2012; Novosad, 2016), а південніше — з околиць залізничної платформи "Малютинка" (Maryushkina, 2010), урочища "Круглик" (Churilov, 2015; Novosad, 2016), околиць селища Козин, сел Старі Безрадиці та Трипілля (Montrezor, 1886; Електронний додаток S2). Далі на південь на Правобережжі, у межах Черкащини, *L. clavatum* відомий із піщаної тераси Дніпра в колишньому Канівському районі та Черкаського бору (Yanata, Yanata, 1912; Zergov, 1924; Bortnyak et al., 1990), а також був виявлений в урочищі "Мала Березина" в окоп. с. Велика Севаст'янівка колишнього Христинівського району (Chogna, 2012). Ще один зниклий нині локалітет був вказаний для околиць колишнього с. Кожарки на території сучасного Олександрійського району Кіровоградської області, що було затоплене водами Кременчуцького водосховища (Zergov, 1924). У лівобережній лісостеповій частині Київщини *L. clavatum* зрідка трапляється на боровій терасі Дніпра у межах Вороньківської, Дівичківської та Переяславської громад Бориспільського району, а південніше у Середньому Придніпров'ї фіксувався ще в окоп. с. Деньги Золотоніського району Черкаської області (Shevchuk et al., 2009).

***Nicandra physalodes* (L.) Gaertn. (Solanaceae):** неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: південноамериканський. — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, селище Козин, на узбіччі дороги, 50.25937° N, 30.64908° E, 07.10.2021, Ольшанський (KW153502, 153503; <https://www.inaturalist.org/observations/97457529>) (рис. E17).

Примітка. Вид здавна культивувався і фіксувався у Києві та інших пунктах Середнього Придніпров'я у здичавілому вигляді (Rogovich, 1869; Flora..., 1957; Електронний додаток S2).

***Ostericum palustre* (Besser) Besser (Apiaceae):** аборигенний центральноєвропейсько-західносибірський вид, уключений до Додатку I Бернської конвенції. — ПП. — **Київська обл.:** Фастівський р-н, окоп. с. Забір'я, на заболочених луках, дуже рідко, 50.314066° N, 30.238135° E, 06.10.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/137892182>). — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, окоп. с. Копачів, гідрологічний заказник "Копачівський", вологі луки у заплаві р. Стугна, численна група, 50.134862° N, 30.478878° E, 14.08.2015, Давидов, В.Ю. Березовська (non coll.); окоп. с. Мала Солтанівка, вологі луки у заплаві р. Стугна, дуже рідко, 50.182714° N, 30.154828° E, 09.09.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/134737640>). — ПЛС. — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, на заболочених луках біля залізниці між платформою "Травнева" і станцією "Бориспіль", спорадично, 50.373390° N, 30.990933° E, 18.07.2012, Давидов (PWU10289).

Примітка. Малопоширений вид, який у майбутньому може бути перспективним для регіональної охорони на Київщині. За літературними даними, у межах правобережної лісостепової частини області також відомий з околиць міст Київ, Біла Церква, сел. Ставище і с. Ксавєрівка Білоцерківського району (Kotov, 1955; Onyshchenko et al., 2016). Південніше на Лівобережжі Київщини він був зафіксований на вологих луках заплави р. Трубіж у м. Переяслав (50.079020° N, 31.468749° E, 31.08.2015, Давидов; KW s.n.) та в околицях сіл Головерів, Кийлів і Сошників Бориспільського р-ну (Solomakha et al., 2021). У межах Правобережного Лісостепу України *O. palustre* розсіяно трапляється у Черкаській області (Kotov, 1955; Shevchuk et al., 2009) та зрідка у північно-східній частині Кропивницьчини (Kotov, Tanfilyev, 1934; Paczoski, 2008).

***Papaver stevenianum* A.D. Mikheev [= *P. dubium* L. subsp. *stevenianum* (Mikheev) Kubát & Šípošová] (Papaveraceae):** неофіт, ксенофіт, колонофіт; п. ареал: кримсько-кавказький. — ПЛС. — **Київ:** рудеральна ділянка біля лісосути між вул. Академіка Заболотного і парком "Феофанія", невелика група, 50.343498° N, 30.501501° E, 31.05.2020, Давидов, А.О. Давидова (KW162983; <https://www.inaturalist.org/observations/48028443>); Столичне шосе, група вздовж дороги неподалік готелю "Ramada Encore", 50.340855° N, 30.553510° E, 12.05.2023,

Давидов, А.О. Давидова (non coll.); селище Пирогів, численна група біля автобусної зупинки на Кільцевій дорозі, 50.341692° N, 30.532867° E, 14.05.2023, Давидов (sample det.).

Примітка. Цей вид належить до таксономічно проблемної групи *P. dubium* L. s. l. (Hörandl, 1994; Širošová et al., 2002) і попередньо нами приймається як самостійний. До характерних ознак *P. stevenianum* належать жовтогарячий латекс кореня та наявність добре розвинених чорних клиноподібних плям на яскраво-червоних пелюстках, які часто доходять майже до їхніх верхівок (Egorova, 2001). Про численні знахідки цієї чужорідної рослини на залізничних насипах Лівобережжя України, у тому числі в адміністративних межах Києва та Київської області, вже повідомлялося раніше (Davydov, 2019), але зараз вид активно поширюється вже не тільки залізницею, а й автошляхами (Електронний додаток S2).

***Phragmites altissimus* (Benth.) Mabilie [= *P. australis* (Cav.) Trin. ex Steud. subsp. *altissimus* (Benth.) Clayton] (Poaceae):** неофіт, ксенофіт; п. ареал: субсередземноморський. — ПП. — **Київ:** Оболонь, берег озера Йорданське, 50.495814° N, 30.498626° E, 07.10.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/125931069>). — **Київська обл.:** м. Вишгород, берег невеликого болота біля Київського водосховища, 50.599641° N, 30.4995° E, 20.02.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/108501472>). — **ПЛС.** — **Київ:** хутір Вільний, берег ставка, 50.323221° N, 30.532055° E, 27.10.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111754746>); о. Жуків, на березі озера, 50.32446° N, 30.58787° E, 04.06.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/81619358>); там само, 03.09.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/93601612>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пд.-сх. окоп. селища Козин, берег затоки Дніпра, 50.215544° N, 30.704748° E, 07.08.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/108890610>); там само, на греблі ставу по р. Козинка, 50.22982° N, 30.657395° E, 25.09.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/96109068>); там само, 19.06.2023, Шиндер (рис. E18); між селами Таценки і Нещерів, берег каналу, 50.150387° N, 30.658299° E, 05.09.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/108968983>); пн. окоп. с. Таценки, болото біля залізниці, 50.168832° N, 30.677624° E, 09.06.2019, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/109166188>); сх. окоп. с. Таценки, висушене болото, масово, 50.16343° N, 30.684844° E, 09.06.2019, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/109166199>); там само, 11.10.2020,

Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111759353>); зах. окоп. с. Таценки, болото біля дороги, 50.163542° N, 30.667103° E, 08.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/124629667>); пн. окоп. м. Українка, берег р. Стугна біля залізничного мосту, 50.152831° N, 30.73395° E, 15.08.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/110173892>); м. Обухів, колонія біля дороги, 50.122881° N, 30.66035° E, 06.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/104483849>). — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, с. Вороньків, берег р. Іква, 50.22027° N, 30.89666° E, 30.09.2022, Ольшанський, О.А. Футорна (<https://www.inaturalist.org/observations/137060605>).

Примітка. Наводимо цей таксон як самостійний вид (Tikhomirov, 2021), хоча його систематика і номенклатура (зокрема, правильні назви в ранзі виду або підвиду) лишаються проблематичними і потребують подальших досліджень. В Україні на півдні Степової зони він, імовірно, є природним, але нині вже розповсюдився як адвентивний у більшості регіонів (Kuz, Starovoitova, 2014; Zvyagintseva, 2015; Dubyna et al., 2017; Bezsmertna et al., 2022; Orlov et al., 2022). У м. Київ (а також і в Україні в цілому) *P. altissimus* уперше було виявлено у 2011 р. на Оболоні, на березі оз. Опечень Нижнє або Йорданське (Карпова, Klepets, 2013). На Лівобережному Поліссі цей вид був також нещодавно виявлений на Чернігівщині неподалік межі з Київською обл.: Чернігівський р-н, пд.-сх. окоп. с. Крехаїв, на великому очеретяному болоті, спорадично, 50.778672° N, 30.833894° E, 30.09.2022, Шиндер, В.П. Коломійчук (<https://www.inaturalist.org/observations/150565918>).

***Pilosella floribunda* (Wimm. & Grab.) Fr. (Asteraceae):** прогресивний центрально-східноєвропейський аборигенний вид. — ПП. — **Київська обл.:** Вишгородський р-н, с. Нові Петрівці, набережна р. Дніпро, 50.621992° N, 30.471715° E, 08.06.2020, Шиндер (https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=156830; <https://www.inaturalist.org/observations/109662439>). — **ПЛС.** — **Київ:** Видубичі, над каналом р. Либідь під Лисою горою, суха рудеральна ділянка, 50.3991° N, 30.5550° E, 20.05.2019, Шиндер (КВНА s.n.); узбіччя дороги біля заїзду на міст Патона, 50.4243° N, 30.5669° E, 31.05.2020, Шиндер (KW156229); Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна, спонтанно, 50.44452° N, 30.499895° E, 09.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/95871271>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, пд. окоп. с. Лісники, в бору, 50.289023° N, 30.521004° E, 18.06.2021, Шиндер (КВНА102027, 102028; <https://www.inaturalist.org/observations/102027>).

[inaturalist.org/observations/112645713](https://www.inaturalist.org/observations/112645713)); зах. окол. с. Підгірці, верхівка гори, 50.2364° N, 30.5371° E, 26.05.2019, Шиндер (KWHNA103431); с. Трипілля, переліг на пагорбі, 50.1271° N, 30.7565° E, 26.05.2019, Шиндер, С. Старощук (KWHNA103866).

Примітка. Нині цей вид є одним з найрозповсюдженіших представників роду *Pilosella* Hill у Правобережному Лісостепу, що непрямо підтверджує його ймовірну гібридогенну природу. Для цього таксону вказана комбінація батьківських видів *P. caespitosa* (Dumort.) P.D. Sell & C. West × *P. lactucella* (Wallr.) P.D. Sell & C. West (Shlyakov, 1989b). Зазначимо, що досить часто у спільних місцях поширення *P. floribunda* і *P. officinarum* трапляється їхній гібрид *P. × piloselliflora* (Naeg. & Peter) Soják [= *P. × apatelia* (Nägeli & Peter) Soják].

***Plantago uliginosa* F.W. Schmidt** [= *P. major* L. subsp. *intermedia* (DC.) Lange] (*Plantaginaceae*): аборигенний західнопалеоарктичний вид. — ПП. — **Київ:** Олександрівська Слобідка, край асфальтової доріжки біля проспекту Валерія Лобановського, 50.417983° N, 30.478101° E, 04.12.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/102521772>); Оболонь, берег озера Вербне, 50.489662° N, 30.511121° E, 03.09.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/134607491>); Оболонь, на березі затоки Дніпра, 50.516748° N, 30.525985° E, 04.09.2022, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/133657096>). — ПЛС. — **Київ:** узбіччя вул. Саперно-Слобідська, на пустирі, 50.4029° N, 30.53961° E, 25.06.2020, Шиндер (KWHNA102062; <https://www.inaturalist.org/observations/102072094>); Конча-Заспа, на вологих луках уздовж ґрунтових доріг, 50.327939° N, 30.576743° E, 04.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/81852459>); НБС, на доріжках у проміжках між тротуарною плиткою, численно, 50.414432° N, 30.561106° E, 19.08.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/91760707>); там само, 31.05.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/119644357>).

***Polygonum novoascanicum* Klokov** [= *P. bordzilowskii* Klokov] (*Polygonaceae*): центральноєвразійський аборигенний вид. — ПЛС. — **Київ:** Видубичі, на залізничних насипах, розсіяно, 50.403429° N, 30.562249° E, 2012–2018, Шиндер (sample det.); Конча-Заспа, в бору, на просіці, часто, 50.3060° N, 30.5694° E, 07.08.2020, Шиндер (KW156067; <https://www.inaturalist.org/observations/109064477>). — **Київська обл.:** Обухівський

р-н, зх. окол. м. Українка, на піску біля залізниці між платформами "Таценки" і "Стугна", 50.156746° N, 30.719076° E, 23.07.2017, Шиндер (sample det.); м. Українка, на піску біля залізниці, багато, 50.1429° N, 30.751° E, 25.07.2020, Шиндер (KWHNA102241; <https://www.inaturalist.org/observations/111101212>); пн. окол. м. Українка, в бору, 50.1578° N, 30.73287° E, 15.08.2020, Шиндер (KW156061; <https://www.inaturalist.org/observations/110173884>); пн-сх. окол. с. Таценки, на залізничному насипі та поруч на дорозі у сосновому лісі, 50.170093° N, 30.676046° E, 11.10.2020, Шиндер (KW159637); між селищем Козин і с. Нові Безрадиці, в бору, 50.193667° N, 30.652779° E, 08.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/124754131>).

Примітка. Імовірно, саме до цього виду належить вказівка Е. Траутфеттера (Trautvetter, 1853) на *P. patulum* M. Bieb. з пісків на північ від с. Трипілля, де нині розташоване м. Українка. Вид є досить широко розповсюдженим у степовій зоні України, але завдяки тому що він належить до псамофантів, його ареал охоплює інші природні зони, а тому вид не має вважатися степовим геоеlementом флори. Природний ареал *P. novoascanicum* піщаними масивами Середнього Придніпров'я доходить на північ до м. Київ. На Лівобережному Поліссі цей вид був виявлений у Чернігівській області неподалік її межі з Київщиною: НПП "Залісся", піщана остепнена лука на підвищенні, 50.749157° N, 30.843263° E, 30.09.2022, Шиндер, В.П. Коломійчук (<https://www.inaturalist.org/observations/150565933>).

***Polypodium vulgare* L.** (*Polypodiaceae*): малопоширений аборигенний вид з диз'юнктивним ареалом. — ПП. — **Київська обл.:** Вишгородський р-н, окол. с. Лютіж, сосновий ліс, 50.71° N, 30.38° E (+/- 500 м), 25.07.2008, Ольшанський (KW137713). — **ЛЛС.** — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, окол. с. Проців, сосновий ліс, на пагорбах, 50.215041° N, 30.814219° E, 04.06.2015, Давидов, П.А. Тимошенко (KW129749; <https://www.inaturalist.org/observations/30031342>).

Примітка. Ареал виду охоплює Європу, Сибір, Західну і Середню Азію, гори Атлас у Марокко, Капські і Драконові гори на півдні Африки, архіпелаг Кергелен в Індійському океані, а як заносний він знайдений також у Північній Америці та Новій Зеландії. Дані про поширення *P. vulgare* в околицях Києва узагальнені в публікації (Davydov, Poliovyi, 2015), їх слід доповнити новими знахідками (Електронний додаток S2). Вид також вказаний для південної частини НПП "Голосіївський" у м. Київ (Onyshchenko et al., 2016).

***Polystichum aculeatum* (L.) Roth** (*Dryopteridaceae*): рідкісний аборигенний вид з диз'юнктивним ареалом. — ПЛС. — **Київ:** хутір Вільний,

Рис. 8. Степова рослинність із *Salvia nutans* біля с. Дерев'яна Обухівського району (фото О. Шиндера, 2019)

Fig. 8. Steppe communities with *Salvia nutans* near the village of Derevyana, Obukhiv District (photo by O. Shynder, 2019)

в яру між Дніпровським шосе і мототреком "Пирогів", численно, 50.328929° N, 30.536087° E, 19.02.2023, Давидов (KW162975; <https://www.inaturalist.org/observations/149214497>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, с. Халеп'я, дубовий ліс, зрідка, 50.114353° N, 30.829885° E, 15.07.2015, Давидов, В.Ю. Березовська (KW123752).

Примітка. Цей вид, поширений в Європі, Північній Африці, Західній Азії, Гімалаях та північно-західній частині Китаю, лише порівняно нещодавно був виявлений у Середньому Придніпров'ї, а до того був відомий лише з кількох локалітетів в інших регіонах країни (Flora..., 1936). У межах м. Київ він був досі відомий тільки з Голосіївського лісу (Liubchenko, Padun, 1985; Onyshchenko et al., 2016) та соснового лісу зеленомохового на терасі р. Дніпро у кварталі 44 Конча-Заспівського лісництва (Priadko, Agar, 2012). Загалом на Київщині *P. aculeatum* поширений виключно у правобережній лісостеповій частині, зокрема в південній частині Обухівського району у межах Ржищівської ОТГ (Shynder et al., 2021).

***Pontederia crassipes* Mart.** [= *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solms] (*Pontederiaceae*): неофіт, ергазіофітофіт, ефемерофіт?; п. ареал: південноамериканський. — **ПЛС.** — **Київ:** о. Жу-ків, на березі Дніпра, 50.32691° N, 30.61866° E, 09.10.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/97671638>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, селище Козин, у невеликій затоці Дніпра, 50.24551° N, 30.67368° E, 07.10.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/97457516>).

Примітка. Є інвазійною рослиною у водоймах багатьох країн тропіків і субтропіків, тож його експансія у водоймах України у зв'язку із глобальним потеплінням

була прогнозованою (Chorna, 2014). Як ефемерофіт вид був зафіксований раніше на Правобережному Поліссі в околицях м. Малин Житомирської обл. у водосховищі на р. Ірша біля очисних споруд Малинської паперової фабрики, де утворював 12.10.2009 великі зарості (Orlov, 2019). В урбанофлорі м. Києва *P. crassipes* уперше виявлений у 2020 р. в одному зі ставків у північно-західній частині міста, а в 2021 р. відзначені масові спалахи у дренажних каналах Осокорків та протоках Дніпра в пд-сх. околиці міста (Prokorpuk et al., 2021). В осінній період 2020–2022 рр. в околицях Києва зафіксовано низку інших його місцезнаходжень (Електронний додаток S2).

***Rosa marginata* Wallr.** [= *R. jundzillii* Bes-ser] (*Rosaceae*): рідкісний аборигенний вид на північній межі поширення; п. ареал: західно-євразійський лісостеповий (центральноевропейсько-понтічно-кавказький). — **ПЛС.** — **Київ:** Голосіївський р-н, на схилі за парканом парку "Феофанія", 50.335231° N, 30.492288° E, 17.05.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/46363363>).

Примітка. Декілька місцезнаходжень цього виду наводилися для правобережної підвищеної частини м. Києва за давніми зборами (Schmalhausen, 1891; Khrzhanovskiy, 1958; Електронний додаток S2).

***Salvia nutans* L.** (*Lamiaceae*): аборигенний євразійський степовий вид на північній межі поширення. — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Обухівський р-н, сх. околу с. Дерев'яна, степові крутосхили, субдомінант на площі декілька га, 50.1148° N, 30.7354° E, 04.05.2018, Шиндер (non coll.); там само, 26.05.2019, Шиндер, С. Старощук (KWHA103438) (рис. 8).

Примітка. Раніше найпівнічнішим локалітетом цього виду, що в Україні досить часто трапляється у лісостеповій і степовій зонах та в Гірському Криму, вважався заказник "Копачівські схили" в околицях с. Копачів Обухівського району (Gritsenko, 2007).

***Scorzonera humilis* L.** (*Asteraceae*): аборигенний європейський вид на південній межі ареалу. — **ПП.** — **Київ:** НПП "Голосіївський", дубово-сосновий ліс біля залізниці між станціями "Біличі" та "Ірпін", рідко, 50.505028° N, 30.278101° E, 23.05.2013, Давидов, В.В. Давидов, М.С. Козир (PWU11340). — **ЛП.** — **Київ:** Дніпровський р-н, березовий ліс біля Броварського шосе, малочисельно, 50.467172° N, 30.663266° E, 20.05.2012, Давидов (non coll.); Биківня, березово-сосновий ліс, нерідко, 50.478632° N, 30.659439° E, 22.05.2014, Давидов (KW162985; <https://www.inaturalist.org/observations/41888537>).

Примітка. Вид спорадично трапляється у поліській частині Київщини (Електронний додаток S2), а у

межах лісостепової зони є дуже рідкісним і відомий з одиничних локалітетів: Голосіївського лісу, Ботанічного саду АН УРСР (на нашу думку, ця вказівка може стосуватися культивованої рослини), окол. м. Біла Церква (у KW зберігається зразок без номера з етикеткою "Томилівський ліс. Дубина на піску, світла, паркового типу. У однім місці. 30.05.1926. М.К. Гродзінський", на аркуші якого змонтовано разом *S. humilis* і *S. purpurea* L.) та Бориспільського району Київщини ("Переяслав-Хмельницький р-н, Студениківський лісовий масив, кв. 22. 2001. О.І. Прядко", KW009918).

***Sempervivum globiferum* L.** [= *Jovibarba globifera* (L.) J. Parn.] (*Crassulaceae*): рідкісний аборигенний центральноевропейсько-сарматський вид на південній межі ареалу. — ПП. — **Київська обл.:** Бучанський р-н, пн. окол. с. Луб'янка, край 41 кварталу Луб'янського л-ва, смуга на узліссі бору, 50.6661° N, 30.16112° E, 20.05.2010, Несин, Шиндер, С.Я. Діденко (<https://www.inaturalist.org/observations/112537767>); там само, 30.04.2012, Несин, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/113948902>); пн.-зх. окол. с. Луб'янка, кв. 46 Луб'янського л-ва, локально в бору на периферії болота, 50.66418° N, 30.13766° E, 03.10.2010, Несин, Шиндер, С.Я. Діденко (<https://www.inaturalist.org/observations/112542406>); у 2012 р. частину рослин з цього локусу було пересаджено у кв. 36, в межі заказника "Сторожівці", а у 2014 р. тут було проведено суцільну рубку деревостану); пн.-зх. окол. с. Луб'янка, на межі 11 і 12 кварталів Луб'янського л-ва, в бору, 50.69744° N, 30.11967° E, 2010, Несин (non coll.). — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, окол. с. Лісники, в бору, невеликі групи, разом із *S. ruthenicum* Schnittsp. & C. B. Lehm., 50.28844° N, 30.51955° E, 18.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/145214980>) (рис. E19); між с. Лісники і с. Кременище, на просіці у сосновому лісі, зрідка, 50.290832° N, 30.509272° E, 12.04.2021, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/123355463>).

Примітка. Вид зрідка трапляється у поліській частині Київщини (Електронний додаток S2), а південніше за літературними даними був відомий лише у межах м. Київ: у місцевості Конча-Заспа, в сосновому лісі біля оз. Конча (Sharleman, 1928) і на території ботанічного заказника "Лісники" (Fitsailo, 1998).

***Sicyos angulatus* L.** (*Cucurbitaceae*): малопоширений ергазіофітофіт, колонофіт; п. ареал: північноамериканський. — ЛП. — **Київ:** Червоний хутір, на смітнику в сосновому лісі, 50.40728° N, 30.68502° E, 10.09.2021, Ольшанський

(KW153535, 153536; <https://www.inaturalist.org/observations/94404109>) (рис. E20).

Примітка. У регіоні дослідження *S. angulatus* був уперше наведений для м. Київ та с. Трипілля Обухівського району ще О.С. Роговичем у XIX ст. (Rogovich, 1855). Пізніше були виявлені кілька нових місцезнаходжень у м. Київ (Flora..., 1961; Chorna, 2001) та в околицях с. Витачів Обухівського району (Bortnyak, 1984).

***Silphiodaucus prutenicus* (L.) Spalik, Wojew., Banasiak, Piwczyński & Reduron** [= *Laserpitium prutenicum* L.] (*Apiaceae*): малопоширений аборигенний європейський вид. — ПП. — **Київ:** НПП "Голосіївський", на узліссі вільхового лісу біля залізниці між станціями "Біличі" та "Ірпін", 50.498443° N, 30.310603° E, 17.07.2013, Давидов (PWU11449); там само, на вирубці неподалік залізниці, 50.504136° N, 30.303969° E, 11.07.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/132839598>); там само, на просіці серед соснового лісу неподалік рибгоспу "Нивка", 50.469714° N, 30.279436° E, 10.07.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/52761882>).

Примітка. Вказівка, що цей вид зараз є звичайним для Полісся і Лісостепу (Fedoronchuk, 2022), на наш погляд, є некоректною, оскільки кількість його локалітетів за останні 50 років в околицях Києва різко скоротилася (Електронний додаток S2). Загалом у XXI ст. *S. prutenicus* знаходили тільки у Середньому Придніпров'ї — на Київщині та Черкащині (Shevchyk et al., 2009), тому ми вважаємо, що він заслуговує на охорону в цих областях на регіональному рівні.

***Silene coronaria* (L.) Clairv.** [= *Coronaria coriacea* (Moench) Schischk. & Gorschk.] (*Caryophyllaceae*): неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: субсередземноморський. — ПП. — **Київ:** Батієва Гора, рудеральна ділянка, 50.425035° N, 30.491622° E, 05.07.2020, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/52028328>); там само, 15.01.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/105025895>); Байкове кладовище, здичавіло, декілька особин, 50.416757° N, 30.508918° E, 07.09.2020, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/58926181>). — ПЛС. — **Київ:** Голосіївський р-н, на луках біля Національного музею народної архітектури і побуту України, спонтанно, численні групи, 50.351307° N, 30.501139° E, 18.06.2020, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/50249800>); Голосіївський р-н, на луках біля дачних ділянок за парком "Феофанія", спонтанно, невелика група, 50.347981° N, 30.496697° E, 05.10.2020,

Рис. 9. Степове угруповання *Stipa capillata* в околиці с. Малі Дмитровичі Обухівського району (фото І. Ольшанського, 2021)

Fig. 9. *Stipa capillata* in steppe communities near the village of Mali Dmytrovychi, Obukhiv District (photo by I. Olshanskyi, 2021)

Давидов, А.О. Давидова (non coll.); НБС, самосів біля місць культивування, 50.418888° N, 30.560477° E, 07.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/94131468>); там само, 23.02.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/108501360>); там само, 23.06.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/123707725>); парк "Феофанія", на узліссі грабово-дубового лісу на схилі до Палладінського ставка, декілька здичавілих особин, 50.336825° N, 30.491217° E, 12.09.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/94599000>); там само, 01.07.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/125031274>); Печерський р-н, вул. Бастіонна, на пагорбі біля дороги, здичавіло, 50.417665° N, 30.554029° E, 08.11.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/100604311>). — **Київська обл.:** Васильківський р-н, сх. окоп. с. Велика Солтанівка, край соснових насаджень, біля просіки, декілька особин, 50.1731° N, 30.2143° E, 10.06.2018, Шиндер (KWHNA102877).

***Silene eugeniae* Kleopow** [= *Otites eugeniae* (Kleopow) Klokov] (*Caryophyllaceae*): аборигенний європейський вузькоареальний (паннонсько-західнопонтичний) вид. — **ПЛС.** — **Київська обл.:** Васильківський р-н, с. Велика Солтанівка, ур. "Омелькова гора", степовий схил, 50.1710° N, 30.2060° E, 09.06.2019, Шиндер (KWHNA103464);

Обухівський р-н, зах. окоп. с. Підгірці, верхівка гори, 50.2364° N, 30.5371° E, 26.05.2019, Шиндер, С. Старощук (KWHNA103434).

***Solanum angustifolium* Mill.** [= *S. rostratum* Dunal] (*Solanaceae*): неофіт, ксенофіт; п. ареал: північноамериканський. — **ЛП.** — **Київ:** Дніпровський р-н, околиці залізничної платформи "Дарниця-Депо", на насипах та між залізничних колій, окремі особини і невеликі групи загальною площею близько 20 м², 50.438567° N, 30.664644° E, 16.06.2012, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/123088112>).

Примітка. На Київщині був зафіксований як адвентивна бур'янова рослина у с. Маслівка колишнього Миронівського району (Flora..., 1960) та в Києві на території НБС (Електронний додаток S2).

***Sporobolus alopecuroides* (Piller & Mitterp.) P.M. Peterson** [= *Crypsis alopecuroides* (Piller & Mitterp.) Schrad.] (*Poaceae*): аборигенний центральноєвразійський вид на північній межі поширення. — **ЛП.** — **Київська обл.:** Вишгородський р-н, окоп. с. Пірнове, піщані наноси на березі р. Десна, 50.75324° N, 30.70053° E, 16.09.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/95069392>).

***Stipa capillata* L.** (*Poaceae*): аборигенний євразійський степовий вид на північній межі поширення, включений до "Червоної книги України" (Order..., 2021). — **ПЛС.** — **Київ:** Видубичі, на транспортній розв'язці, піщаний насип у рудеральному високотрав'ї, одна куртина (очевидно, насіння було занесено сюди із популяції на Лисій горі, розташованій на 1 км південніше), 50.40413° N, 30.56447° E, 29.07.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/145059833>); Голосіївський р-н, вул. Пирогівський Шлях, на схилі між полігоном будівельних відходів і залізничною станцією "Петро Кривоніс", 50.354789° N, 30.540602° E (неподалік розташована ботанічна пам'ятка природи "Природний об'єкт цілини", в межах якої популяція *S. capillata* була відома раніше (Melnik, Gritsenko, 2007; Gritsenko, 2009)), 19.08.2022, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/131560735>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, окоп. с. Халеп'я, на схилі долини р. Дніпро, часто, 50.127561° N, 30.838310° E, 15.07.2015, Давидов, В.Ю. Березовська (sample det.); пн.-зах. окоп. м. Обухів, на вершині крутосхилу S експозиції, куртина площею 12 м², 50.144683° N, 30.639864° E, 23.04.2018,

Шиндер (non coll.); сх. окол. с. Дерев'яна, степові схили, спорадично, 50.115119° N, 30.724271° E, 04.05.2018, Шиндер (non coll.); сх. окол. с. Дерев'яна, схил балки, 50.115783° N, 30.731814° E, 17.06.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/153327480>); пд.-сх. окол. с. Ходосівка, на степових схилах, численно, 50.260199° N, 30.52994° E, 02.09.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/108967705>); сх. окол. с. Нежерів, групи на схилах, 50.144774° N, 30.639648° E, 05.09.2018, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/108968981>); с. Трипілля, вузькоколійна залізниця, між коліями, колонія із кількох десятків особин, 50.122858° N, 30.753880° E, 07.04.2019, Шиндер (non coll.); у балці між с. Луб'янка і с. Мала Вільшанка, численні групи, 50.1102° N, 30.4447° E, 18.05.2019, Шиндер, Ольшанський, С. Старошук (<https://www.inaturalist.org/observations/109246171>); окол. с. Малі Дмитровичі, уроч. "Вишеньки", на схилах біля ставків, велика популяція, 50.21550° N, 30.51184° E, 24.04.2020, Ольшанський, О.В. Бурова (<https://www.inaturalist.org/observations/45868082>); там само, 50.21551° N, 30.51185° E, 28.07.2021, Ольшанський, О.А. Футорна, С.Л. Жигалова (рис. 9) (<https://www.inaturalist.org/observations/88942122>); Фастівський р-н, с. Велика Солтанівка, група на схилі біля кладовища, 50.17132° N, 30.19060° E, 29.02.2024, Давидов, А.О. Давидова (non coll.).

Примітка. Вид є едифікатором степової рослинності, тому є цінними відомості про всі його місцезнаходження на північній межі ареалу. Поширення *S. capillata* на Київському плато і прилеглий смузі Правобережного Полісся розкрито у декількох роботах (Boreyko et al., 1998; Gritsenko, 2007, 2009). Найпівнічніші відомі місцезнаходження *S. capillata* у Правобережному Лісостепу — у м. Київ: "на Прорезной улице. Авг. 1882 г. И. Шмальгаузен" (Flora..., 1940) та на території НБС (Клеоров, 1933; Kharkevich, 1966; Електронний додаток S2), на сьогодні не збереглися. Але наявність у наш час синантропних місцезнаходжень *S. capillata* на Видубичах у Києві та в с. Трипілля свідчить про певну адаптацію виду до антропогенного навантаження та здатність до спонтанного поширення на північній межі поширення в умовах глобального потепління. Слід зазначити, що випадкове заносне місцезнаходження *S. capillata* у 2010 р. було виявлене значно північніше, в Рогачівському районі Білорусі (Dzhus, 2013).

***Symphyotrichum novae-angliae* (L.) G.L. Nesom** [= *Aster novae-angliae* L.] (Asteraceae): неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: північноамериканський. — ПЛС. — Київ: Голосіївський р-н,

край соснових насаджень біля Головної астрономічної обсерваторії НАН України, невелика група, 50.363190° N, 30.497316° E, 15.10.2017, Давидов, А.О. Давидова (KW133380); на луках біля дачних ділянок за парком "Феофанія", здичавіло, разом із *S. novi-belgii* (L.) G. L. Nesom, невелика група, 50.347996° N, 30.496787° E, Давидов, А.О. Давидова, 05.10.2020 (<https://www.inaturalist.org/observations/62091320>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, сх. окол. с. Таценки, псамофітна лука на березі каналу, одна куртина, 50.1638° N, 30.6849° E, 08.06.2019, Шиндер (sample det.); там само, 11.10.2020 (KW161364; <https://www.inaturalist.org/observations/145061554>) (рис. E21); с. Таценки, спонтанна колонія інтродукційного походження на закинутому дворі, 50.1648° N, 30.6783° E, 11.10.2020, Шиндер (KWHA102318).

Примітка. На відміну від інших представників роду, *S. novae-angliae* за межами культури в Україні трапляється досить рідко. У Середньому Придніпров'ї цей вид уже наводився як ефемерофіт для адвентивної флори м. Київ (Mosyakin, Yavorska, 2002), для лісів південної частини Київського Полісся (Churilov, 2015) та для м. Черкаси як такий, що іноді дичавіє (Osypenko, 2006).

***Symphytum asperum* Lepech.** (Boraginaceae): неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: кавказький. — ПП. — Київ: Батієва Гора, численна група у здичавілому стані на пагорбі біля дороги, 50.429317° N, 30.494481° E, 11.05.2012, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/50874069>). — ПЛС. — Київська обл.: Обухівський р-н, с. Хотів, на березі ставка, 50.33039° N, 30.46829° E, 26.06.2022, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/123555934>).

Примітка. Раніше вид уже вказувався для адвентивної флори м. Київ як колонофіт (Mosyakin, Yavorska, 2002), а також був наведений для спонтанних флор НБС (Shyn-der, 2019; Електронний додаток S2) та дендропарків — "Олександрія" (Flora..., 1957) і Сирецького (Shyn-der et al., 2018).

***Thladiantha dubia* Bunge** (Cucurbitaceae): неофіт, прогресивний ергазіофітофіт; п. ареал: південно-східноазійський. — ПП. — Київська обл.: Бучанський р-н, м. Ірпінь, чагарники вздовж залізниці на схід від вокзалу, 50.513799° N, 30.250666° E, 17.07.2013, Давидов (PWU11430); с. Пороскотень, на парканах у дачному масиві "Ближні Сади", 50.574745° N, 29.939193° E, 04.08.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/90287265>). — ПЛС. — Київська обл.: Обухівський р-н, с. Трипілля, чагарники біля дороги, 50.125679° N, 30.770115°

Е, 15.07.2015, Давидов, В.Ю. Березовська (KW123800); селище Козин, чагарники в заплаві р. Козинка, 50.237466° N, 30.676099° E, 25.09.2021, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/96110976>); Фастівський р-н, м. Фастів, 50.066788° N, 29.934642° E, 11.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/125675339>) (рис. E22A); с. Мала Солтанівка, на парканах біля приватних будинків, дичавіє з культури, 50.177742° N, 30.141606° E, 09.09.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/134737615>). — ЛП. — **Київська обл.:** Броварський р-н, селище Велика Димерка, у лісосузі біля залізничного переїзду, 50.591553° N, 30.940863° E, 02.08.2018, Давидов, А.О. Давидова (KW s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/39794580>).

Примітка. Чужорідна рослина з високим інвазійним потенціалом, яка останніми роками масово розповсюджується на Київщині. У м. Київ (рис. E22B) перші здичавілі з культури особини *T. dubia* були зафіксовані в період 1916–1945 рр., але тенденції до його активнішого дичавіння і поширення спостерігаються, очевидно, з 1980-х років (Mosyakin, 1989; Yavorska, 2008b; Mosyakin, Mosyakin, 2021 тощо). Вказані нами локалітети дещо доповнюють узагальнені дані щодо сучасного поширення цього виду в Україні (Kostruba et al., 2021). Крім того, ми фіксували цей вид на Київщині у містах Перяслав (12.06.2012, Давидов, KW109878; 12.09.2021, Шиндер, <https://www.inaturalist.org/observations/94614377>) та Ржищів (04.08.2021, Шиндер, <https://www.inaturalist.org/observations/90005784>), а також біля с. Бортники Фастівського району (30.10.2020, Шиндер, <https://www.inaturalist.org/observations/110756919>).

***Thymelaea passerina* (L.) Coss. & Germ.** (*Thymelaecaeae*): археофіт, ксенофіт; п. ареал: субсередземноморсько-центральноазійський. — ПЛС. — **Київська обл.:** Обухівський р-н, окол. с. Халеп'я, на степовому схилі, зрідка, 50.121122° N, 30.832589° E, 15.07.2015, Давидов, В.Ю. Березовська (KW123806). — ЛЛС. — **Київська обл.:** Бориспільський р-н, сх. окол. м. Бориспіль, на пагорбах біля залізниці між станцією "Бориспіль" і платформою "Травнева", численна група, 50.368265° N, 31.042456° E, 18.07.2012, Давидов (KW110457; PWU10270).

Примітка. У Середньому Придніпров'ї цей вид трапляється зрідка (Choryuk et al., 1998). Хоча в околицях міст Києва, Броварів та Борисполя він фіксувався ще у XIX ст. (Rogovich, 1855, 1869), в наш час у м. Київ його слід вважати, ймовірно, зниклим (Mosyakin, Yavorska, 2002). Крім вказаних локалітетів, на Київщині цей вид нещодавно був також виявлений у м. Ржищів Обухівського району (Shynder, Shevchyk, 2022).

***Tilia platyphyllos* Scop. subsp. *cordifolia* (Besser) C.K. Schneid.** [= *T. cordifolia* Besser] (*Tiliaceae* s. str. / *Malvaceae* s. l.): неофіт, ергазіофітофіт; п. ареал: західноєвропейський. — ПЛС. — **Київ:** НБС, самосів біля місць культивування і прилеглих ділянках, розсіяно трапляється майже по всій території 2016–2023, Шиндер (рис. E23). — **Київська обл.:** Фастівський р-н, м. Фастів, біля залізничного вокзалу між коліями, розсіяний підріст, 50.080074° N, 29.932012° E, 10.11.2019, Шиндер (KWHA103305).

Примітка. Природний ареал цього таксону охоплює західні регіони України (Didukh et al., 2010), а на решті території він часто трапляється в культурі (Hryn, 1955; Oleksiyenko et al., 2013). Типовий підвид *T. platyphyllos* subsp. *platyphyllos* має субсередземноморський ареал і в межах України не росте (Browicz, 1968; POWO, 2023–onward). Вказівки його із двох локалітетів у Волинській та Львівській областях (Tsarenko et al., 2017) потребують перевірки і, ймовірно, теж стосуються *T. platyphyllos* subsp. *cordifolia*. У східноєвропейських довідкових джерелах останнім часом було наявне некоректне трактування ознак та обсягу *T. platyphyllos* s. l. і нотовиду *T. × europaea* L. [= *T. cordata* Mill. × *T. platyphyllos*], що призвело до номенклатурної плутанини та імовірних помилкових визначень. Звертаємо увагу флористів на ці обидва таксони, які мають інвазійний потенціал. Ще Ф.О. Гринь (Hryn, 1955) навів для флори України *T. cordifolia* разом із його детальним морфологічним описом і хорологічною характеристикою. Проте автор вказав у синонімах до цього виду *T. europaea*. Дещо пізніше Н.В. Васильєв (Vasilev, 1958) навів для Західної України та Молдови два види — *T. europaea* та *T. platyphyllos* (останній із *T. europaea* L. р. р. в синонімах). Для *T. europaea* було зазначено щетинисте опушення листків зісподу уздовж жилок, а для *T. platyphyllos* — лише борідки в кутах жилок. Таке трактування обох таксонів перейшло в наступні довідникові видання, присвячені флорі України (Opredelitel..., 1987; Dendroflora..., 2003). В "Екофлорі України" (Didukh et al., 2010) теж наведено обидва зазначені види і в примітці до *T. europaea* (з *T. platyphyllos* subsp. *cordifolia* і *T. cordifolia* у синонімах) зазначено, що цей таксон розглядається як гібрид *T. cordata* × *T. platyphyllos*. Однак, у маловідомій вітчизняним фахівцям праці (Pigott, Sell, 1995) було обрано у LINN лектотип *T. × europaea* (LINN-HL679-1, <https://plants.jstor.org/stable/10.5555/al.ap.specimen.linn-hl679-1>) та наведено його детальний опис. Це рослина із характерними білими борідками в кутах між жилками зісподу асиметричних листків. Такий характер опушення цілком можна вважати проміжним між *T. cordata*, що має руді борідки волосків, та *T. platyphyllos* з цілком опушеною зісподу поверхнею листків. Слід зазначити, що типовий зразок *T. × europaea* був взятий з дерев сорту 'Pallida', який культивується у Західній Європі з часів Пізнього Середньовіччя (Pigott, Sell, 1995) та, ймовірно, походить від менш опушеної *T.*

platyphyllos subsp. *platyphyllos*. Обидва таксони — *T. × europaea* і *T. platyphyllos* subsp. *cordifolia* — схильні формувати спонтанний самосів і можуть рости на значній відстані від місць культивування, а іноді навіть засмічують інші деревні насадження (Aleksieieva et al., 2018; Shnyder, 2019; Shnyder et al., 2022a, 2022c).

***Urtica cannabina* L. (Urticaceae):** неофіт, ер-газіофіт; п. ареал: азійський. — ПЛС. — **Київ:** Південний Звіринець, за огорожею НБС, із західного боку, у гаю, 50.417399, 30.556841, 13.08.2022, Шиндер (рис. E24) (<https://www.inaturalist.org/observations/140069062>).

Примітка. Літературних даних щодо поширення цього виду на Київщині ми не знайшли, хоча у гербарії KW зберігається зразок з с. Трипілля Обухівського району, зібраний в 2013 р. (Електронний додаток S2). У м. Київ він уже був зафіксований у складі спонтанної флори НБС, де *U. cannabina* культивується на кількох дослідних ділянках і в різних місцях сформувала інвазійні колонії (Shnyder, 2019; Електронний додаток S2). Раніше були вказані поодинокі локалітети *U. cannabina* заносного характеру в Дніпропетровській (Kucherevskiy, 2004), Донецькій (Kolomiychuk, 2012), Житомирській (Flora..., 1952; Orlov, 2019), Харківській (Flora..., 1952) та Черкаській (Flora..., 1952; Protoporova, 1973; матеріали KWU) областях.

***Verbascum blattaria* L. (Scrophulariaceae):** субсередземноморський вид на північній межі поширення. — ПЛС. — **Київ:** Видубицький монастир, у тріщинах фундаменту церкви, 50.416707° N, 30.569079° E, одна особина, 26.07.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/128175562>); Теремки, піщане узбіччя проспекту Академіка Глушкова, декілька особин, 50.3666° N, 30.4533° E, 27.06.2019, Шиндер (KWHA s.n.).

Примітка. Обидва вказані локалітети мають заносний характер. Вид природно поширений дещо південніше, у лісостеповій частині Київщини. В адміністративних межах Києва він є рідкісним (Електронний додаток S2), був наведений уперше ще П.С. Роговичем (Rogovich, 1869) та вказувався для островів Козачий і Оболонський (Bagatska, 2016).

***Veronica triphyllos* L. (Plantaginaceae):** археофіт, ксенофіт; п. ареал: виходячи із особливостей хорології виду, імовірно субсередземноморський (Zajac, 1979; POWO, 2022–onward). — ПЛС. — **Київ:** Теличка, на узбіччі заїзду з Наддніпрянського шосе на міст Патона, 50.424895° N, 30.565132° E; 14.04.2018, Шиндер (KWHA102803); там само, 15.04.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/105494673>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, сх. окоп. с. Нещерів, на піщаному лузі, 50.153718° N, 30.629807° E, 23.04.2018, Шиндер (KW s.n.).

Рис. 10. Колонія *Vitis riparia* у вертикальному ярусі заплавного деревостану на Оболоні, м. Київ (фото О. Шиндера, 2021)

Fig. 10. A colony of *Vitis riparia* in the vertical layer of a floodplain forest in Obolon, Kyiv City (photo by O. Shnyder, 2021)

Примітка. Дані щодо хорології цього виду на Київщині є дуже обмеженими. Раніше він був зібраний у колишньому Миронівському районі (Електронний додаток S2) і наводився лише як бур'ян для Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна (Berezkina et al., 2007; Shnyder et al., 2022b).

***Viola riviniana* Rchb. (Violaceae):** аборигенний європейський вид. — ПЛС. — **Київ:** НПП "Голосіївський", у лісі біля лікарні "Феофанія", 50.354916° N, 30.492717° E; 26.04.2019, Давидов, А.О. Давидова (KW s.n.); там само, 03.05.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/115194987>), ВДНГ, у лісі, 50.366419° N, 30.474424° E; 02.05.2022, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/114696650>).

Примітка. Хорологія цього досить рідкісного в Середньому Придніпров'ї виду поки що є недостатньо розкритою, незважаючи на те, що для Києва він згадувався у низці праць (Schmalhausen, 1886; Flora..., 1955; Didukh et al., 2010). Для флори НПП "Голосіївський" *V. riviniana* досі не вказувалася, хоча, на наш погляд, вказівки на *V. reichenbachiana* Jord. ex Boreau для флори цього парку (Onyshchenko et al., 2016) мають стосуватися саме *V. riviniana*. Від *V. reichenbachiana* цей вид легко відрізнити за світлішими (від блакитних до світло-синіх з добре помітною білою плямою в зіві) квітками зі світлим і загнутим догори шпорцем (у *V. reichenbachiana* квітки від темно-синіх до фіолетових, без світлої плями в центрі, з темним відігнутих донизу шпорцем), а також більшими зеленкуватими, а не темно-бурими, прилисками. У межах регіону досліджень зрідка трапляються обидва види, але *V. reichenbachiana* за даними iNaturalist

зафіксована тільки в західній частині Правобережного Полісся (біля сіл Пороскотень, Пилиповичі і селища Глеваха Бучанського району), де знаходиться на східній межі свого ареалу, а також у здичавілому стані у НБС і Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна у Києві, тоді як *V. riviniana* поширена в усіх ботаніко-географічних регіонах, крім Лівобережного Лісостепу (Електронний додаток S2).

***Vitis riparia* Michx.** (*Vitaceae*): неофіт, прогресивний ергазіофітофіт; п. ареал: північноамериканський. — **ПП.** — **Київ:** Оболонь, у тополево-му заплавному деревостані на березі р. Дніпро, формує рясний вертикальний ярус, 50.489321° N, 30.532065° E, 01.07.2009, Шиндер (non coll.); там само, 07.10.2021, Шиндер (рис. 10) (<https://www.inaturalist.org/observations/130349713>); Шулявка, вул. Старокіївська, на узбіччі, декілька молодих особин, 50.454634° N, 30.474412° E (+/- 80 м), 13.06.2018, Шиндер (non coll.); НПП "Толошівський", численна колонія у заплавному лісі, 50.459973° N, 30.321556° E, 10.07.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/52655789>). — **ЛП.** — **Київ:** Дарницький р-н, сосновий ліс біля станції метро "Бориспільська", численна колонія, 50.403711° N, 30.687374° E, 10.09.2020, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/60048813>); Дніпровський р-н, о. Труханів, у чагарниках, спонтанно, 50.463187° N, 30.551964° E 06.11.2022, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/141302616>). — **ПЛС.** — **Київ:** Печерськ, Наводницький парк, декілька колоній неподалік мосту Патона, 50.424758° N, 30.571339° E, 26.09.2018, Шиндер (KWHNA103370); там само, берег р. Дніпро, 50.431512° N, 30.567519° E, 31.05.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/101820949>); Пирогів, територія Національного музею народної архітектури та побуту України, здичавіло, 50.349259° N, 30.507521° E, 03.10.2020, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/61579386>); на щебені залізниці неподалік платформи "Видубичі", невелика група молодих особин, 50.402652° N, 30.553323° E, 14.06.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/100331745>); Конча-Заспа, у бору, спонтанно, 50.302281° N, 30.571897° E, 07.08.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/109042467>); там само, сосновий ліс, 50.28806° N, 30.58234° E, 07.09.2022, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/134339367>); о. Жуків, на узбіччі дороги у чагарниках, 50.344796° N, 30.573263° E, 13.08.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/91041122>). — **Київська**

обл.: Обухівський р-н, пн. окол. с. Дерев'яна, на закинутій залізниці біля переїзду, декілька кущів, ймовірно, спонтанно, 50.119801° N, 30.697510° E, 04.05.2018, Шиндер (non coll.); зах. окол. м. Українка, колонія в бору, 50.149832° N, 30.734706° E, 26.10.2019, Шиндер (KWHNA s.n.; <https://www.inaturalist.org/observations/111065573>); м. Українка, між залізничних колій неподалік Трипільської ТЕС, 50.134405° N, 30.755355° E, 26.10.2019, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/111065570>); селище Козин, колонія біля дороги, 50.267683° N, 30.619978° E, 04.06.2021, Шиндер, Ольшанський (<https://www.inaturalist.org/observations/109141329>); Фастівський р-н, м. Фастів, вул. Білоцерківська, колонія вздовж огорожі підприємства, 50.075097° N, 29.92437° E, 11.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/125675340>).

Примітка. Спонтанні місцезростання цієї інвазійної рослини вже були наведені для Києва із НБС, звідки вона розповсюдилася на прилеглі території (Shynder, 2019; Shynder et al., 2022a) і Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна (Shynder et al., 2022b), а також із Житомирської (Orlov et al., 2022; Shynder, 2022), Закарпатської (Shynder, 2022), Рівненської (Batochenko, Yurechko, 2019) та Черкаської (Shynder et al., 2022c) областей. Для дендропарку "Олександрія" у м. Біла Церква і Ржищівської громади Київської обл. (Shynder, Doiko, 2020; Doiko et al., 2021) та м. Балаклія на Харківщині (Shynder, Negrash, 2021) через помилкові визначення *V. riparia* був наведений як *V. vulpina* L. Саме останній вид вказувався раніше для флори України як такий, що широко культивується в садах і парках та іноді дичавіє (Opredelitel..., 1987), але за нашими даними ця вказівка більшою мірою стосується саме *V. riparia*. Принаймні останній вид не менш широко вирощується у ботанічних садах і дендропарках (Dendroflora..., 2005) і використовується у селекції (Dulnyeva, Solovyyov, 1949), а його гібридні сорти (найчастіше з участю *V. rupestris* Scheele) були найпоширенішими філоксеростійкими підщепами на виноградниках (Sorty..., 1972). Як здичавілий вид на місцях колишнього виноградарства *V. riparia* відомий у Чехії (Magis, 1974). У місцях трапляння ця ліана формує інвазійні колонії, пригнічуючи і витісняючи супутню рослинність (рис. E25) за винятком високих дерев, які вона використовує як опори (рис. 10), тож її слід розглядати як вид-трансформер. Фітоценологічній активності *V. riparia* сприяє наявність вільної екониші дерев'янистих ліан, які відсутні у природній флорі регіону (Burda et al., 2015; Burda, Koniakin, 2019). За нашими спостереженнями, *V. riparia* є не менш експансивним, ніж інший вид-трансформер — *Parthenocissus inserta* (A. Kern.) Fritsch], але в спільних місцезростаннях *V. riparia* проявляє більшу інтенсивність розширення життєвого простору, а його пагони розвиваються над вегетативною масою *P. inserta*. Також слід зауважити, що генотип інвазійного *V. riparia*, очевидно, є дуже різноманітним і

в регіонах промислового виноградарства, імовірно, може мати місце дичавіння його гібридів з іншими видами. Але з промислових та інтродукційних насаджень можуть дичавіти й інші інтродуковані види роду, зокрема за межами культури в Україні вже фіксувалися *V. aestivalis* Michx., *V. amurensis* Rupr., *V. coignetiae* Pulliat ex Planch., *V. labrusca* L., *V. vinifera* L., *V. vulpina* (Galagan, 2010; Mosyiyenko, 2011; Protopopova, Shevera, 2014; Batochenko, Yurechko, 2019; Burda, Koniakin, 2019; Shynder, 2019; etc.). Детальне вивчення таксономічного і генетичного різноманіття чужорідних виноградов в Україні нині є надзвичайно актуальним.

***Vitis vinifera* L. (Vitaceae):** неофіт, ергазіофіт; п. ареал: антропогенний (субсередземноморський). — ПП. — **Київ:** Батієва Гора, біля дороги, здичавіле, 50.428054° N, 30.495325° E, 07.11.2020, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/64601125>); Виноградар, узбіччя дороги, декілька молодих рослин, 50.508326° N, 30.403823° E, 24.07.2021, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/88524328>). — ЛП. — **Київ:** Дніпровський р-н, о. Долобецький, здичавіле біля стежки, 50.464440° N, 30.567120° E; 08.09.2016, Ольшанський (KW129220, 129221). — ПЛС. — **Київ:** Пирогів, чагарники на схилах яру, один великий кущ, 50.344733° N, 30.513827° E, 19.06.2020, Давидов (<https://www.inaturalist.org/observations/50442839>); на схилі біля парку "Феофанія", невелика колонія, 50.346841° N, 30.495133° E, 21.08.2020, Давидов, А.О. Давидова (<https://www.inaturalist.org/observations/57241394>); НБС, схил галявини на узбіччі дороги, один спонтанно поширений дорослий кущ, який постійно скошується, 50.4138° N, 30.5637° E, 29.09.2020, Шиндер (KWHA102341); там само, 01.10.2020, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/91376298>); о. Жуків, рудералізоване узбіччя дороги, спонтанно, 50.3435° N, 30.5716° E, 10.06.2021, Шиндер, Ольшанський (KWHA102179; <https://www.inaturalist.org/observations/82667907>); Конча-Заспа, група у чагарниках, 50.294193° N, 30.623215° E, 03.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/93609775>).

Примітка. У Середньому Придніпров'ї зрідка трапляється як адвентивна рослина. Для урбанofлори Києва раніше був наведений як малопоширений ефемерофіт (Mosyakin, Yavorska, 2002), зазначався для НПП "Голосіївський" (Onyshchenko et al., 2016) і парку "Феофанія" (Koniakin, Gubar, 2022), а також для Канівського району Черкаської області (Shevchuk et al., 1996).

***Xanthium spinosum* L. (Asteraceae):** неофіт, ксеофіт; п. ареал: американський. — ЛП. — **Київ:**

Дніпровський р-н, насип залізниці біля платформи "ДВРЗ", три особини, окремі ювенільні рослини знайдені також у 100 м від цього локалітету, 50.44993° N, 30.692704° E; 11.07.2014, Левон (<https://www.inaturalist.org/observations/122801965>).

Примітка. Цей вид хронологічно є однією із найперших зафіксованих в урбанofлорі Києва чужорідних рослин, яка відмічалася на рудеральних місцях ще Й.А. Гюльденштедтом у жовтні 1774 р. (Güldenstädt, 1791; Körpen, 1881). Пізніше його неодноразово наводили для Києва впродовж XIX ст. (Rogovich, 1855, 1869; Körpen, 1881) та в повоєнний період (Електронний додаток S2), зокрема на руїнах вул. Великої Васильківської (Malyushitska, 1949). У другій половині XX ст. *X. spinosum* вважався рідкісним адвентивним видом у флорі Середнього Придніпров'я (Choryuk et al., 1998), а згодом під час спеціального вивчення урбанofлори Київської агломерації він не був зареєстрований (Mosyakin, Yavorska, 2002). Нині *X. spinosum* на території України розповсюджений переважно в АР Крим та на півдні степової зони, а в інших регіонах є дуже рідкісною випадково занесеною рослиною.

***Zizania latifolia* (Griseb.) Stapf (Poaceae):** неофіт, ергазіофіт; п. ареал: східноазійський. — ПЛС. — **Київ:** о. Жуків, берег Дніпра, 50.336617° N, 30.600731° E, 10.06.2021, Шиндер, Ольшанський (KW153561, 153562; <https://www.inaturalist.org/observations/82676878>). — **Київська обл.:** Обухівський р-н, селище Козин, піщаний берег протоки р. Дніпро, 50.2155° N, 30.7048° E, 07.08.2018, Шиндер (KWHA103694; <https://www.inaturalist.org/observations/108890604>); Фастівський р-н, м. Фастів, на березі водосховища, 50.071409° N, 29.891334° E, 11.09.2021, Шиндер (<https://www.inaturalist.org/observations/104452759>).

Примітка. У Середньому Придніпров'ї цей вид був спеціально інтродукований на узбережжя Кременчуцького водосховища у 1961–1965 pp. (Potulnytskiy, Molyaka, 1968; Dubyna, Vakarenko, 2003), а потім натуралізувався на берегах Дніпра (Shevchuk et al., 1996; Choryuk et al., 1998; Zavalova, 2017). У Черкаській області він був наведений як здичавілий для міст Умань та Тальне (Chorna, 1998, 2009). На Київщині *Z. latifolia* відома ще з м. Біла Церква, де здичавіло трапляється у прибережній смузі р. Рось (Chorna, 2001), і Ржищівської територіальної громади Обухівського району (Shynder et al., 2021). Також *Z. latifolia* наведена як слабо агресивний адвентивний вид для Українського Полісся (Baransky et al., 2016).

Загалом, нами наведено відомості про 93 таксони, в тому числі: три види і два нотовиди, які є новими для флори України (у т. ч. п'ять чужорідних і один аборигенний), один новий чужорідний вид для флори материкової

частини України, 16 нових видів для регіональних флор (у т. ч. вісім аборигенних та сім чужорідних, зокрема шість нових для флори Українського Полісся і сім — для Правобережного Лісостепу). Також наведено відомості про нові місцезнаходження 69 малопоширених у регіоні дослідження таксонів (зокрема 32 рідкісних та гранично-ареальних аборигенних, 37 адвентивних) та субспонтанні місцезростання двох акліматизованих ергазіофітів. Загалом серед вивчених таксонів 38 є аборигенними, а 53 — чужорідними.

Таким чином, результати проведених досліджень суттєво доповнили існуючі відомості про флору столичного регіону. У другій половині ХХ ст. для території м. Києва та його околиць було наведено 1410 видів дикорослих рослин (Kotov, 1979), на початку нового століття в урбанофлорі м. Києва сукупно нараховувалося понад 1460 таксонів, із яких 926 аборигенних і 536 адвентивних (Mosyakin, Yavorska, 2002; Hrechyshkina, 2010). Нині видовий склад флори змінився ще більше внаслідок зникнення багатьох видів і появи інших, тому потребує нового критичного узагальнення. Наведені нами матеріали свідчать про значну динаміку таксономічного складу дослідженої флори, але є лише частиною її сукупних доповнень, здійснених сучасними дослідниками. Так, за результатами узагальнення після 2002 р. в межах Київської міської агломерації було зафіксовано 85 нових чужорідних видів (Koniakin et al. 2023). Виявлення нових аборигенних таксонів у дослідженій флорі та великої кількості нових локалітетів рідкісних і малопоширених місцевих рослин підкреслює її унікальність як однієї із найбагатших у рівнинній Україні та вказує на потребу у продовженні таких досліджень.

Вагомі результати принесло вивчення складу чужорідних рослин, поповнення яких становить основу сучасної динаміки флори — її адвентизації (Kotov, 1979; Mosyakin, Yavorska, 2002). Серед представлених нових чужорідних видів 13 нових таксонів у дослідженій флорі з'явилися за останні 12 років, а наш досвід свідчить, що нині в урбанофлорі Києва щороку з'являється принаймні 2–3 нових чужорідних таксони. Їхня поява пов'язана із двома основними імміграційними шляхами — випадковим занесенням (ксенофіти) і здичавінням та натуралізацією з культури (ергазіофітофіти

або втікачі з культури). Обидва шляхи поповнення адвентивної фракції флори достатньо врівноважені — серед представлених нових для території таксонів вісім є ксенофітами, а п'ять — ергазіофітофітами. Загальні закономірності адвентизації флори столичного регіону були розкриті раніше (Kotov, 1979; Mosyakin, Yavorska, 2002; Yavorska, 2008a, 2008b; Mosyakin, Mosyakin, 2021; Koniakin et al. 2023) і наші результати цілком вкладаються у них. Серед нових та прогресивних чужорідних таксонів є види з потенційним інвазійним потенціалом: *Cardamine occulta*, *Chaerophyllum nodosum*, *Galatella sedifolia* subsp. *dracunculoides*, *Papaver stevenianum*, *Pontederia crassipes*, *Symphytum asperum*, *Thladiantha dubia*, *Tragus racemosus*, *Tilia platyphyllos*. А деякі чужорідні види в умовах Середнього Придніпров'я уже проявили інвазійний характер, зокрема: *Cenchrus longispinus*, *Cornus sanguinea* subsp. *australis*, *Erechtites hieracifolia*, *Erigeron strigosus*, *Phragmites altissimus*, *Vitis riparia*. Подібні рослини потребують моніторингу стану їхнього розповсюдження та запобігання можливим шляхам їхніх інвазій.

Висновки

Отже, за результатами дослідження на території Києва та його околиць були виявлені п'ять нових для флори України таксонів (більшість з яких є чужорідними): *Cardamine occulta*, *Equisetum × moorei*, *Lolium × holmbergii*, *Limonium sinuatum*, *Lonicera maackii*; новий для флори материкової частини України чужорідний вид *Chrozophora tinctoria*; 16 нових для регіональних флор Полісся, Лісостепу і Середнього Придніпров'я таксонів: *Avenella flexuosa*, *Chaerophyllum nodosum*, *Erigeron acris* subsp. *droebachiensis*, *Gymnocarpium robertianum*, *Hieracium robustum*, *Kickxia spuria*, *Oenothera pilosella*, *Rubus hirtus*, *Smyrniolum olusatrum*, *Stipa dasyphylla* і *Tragus racemosus*. Також, були виявлені нові місцезнаходження 69 рідкісних аборигенних та прогресивних чужорідних таксонів. Загалом серед досліджених таксонів 38 є аборигенними, а 53 — чужорідними. Серед вивчених чужорідних таксонів є принаймні дев'ять потенційно-інвазійних рослин, котрі потребують моніторингу.

Результати досліджень суттєво доповнюють відомості про флору м. Києва та прилеглих територій і підтверджують значний рівень її

таксономічного багатства, встановлені раніше закономірності адвентизації та високу динаміку. Нині актуальним є критичне узагальнення таксономічного складу флори столичного регіону.

Подяки

Автори висловлюють щирю подяку к.б.н. Т.С. Багацькій за повідомлення про інтродукцію *Pontederia crassipes* у водойми м. Києва; к.б.н. О.Р. Баранському за консультації щодо розташування південної межі Полісся та відомості про поширення *Oenothera pilosella*; к.б.н. В.В. Гриценко за відомості про степові види; А.В. Шуміловій, І.І. Дяченко і к.б.н. Н.М. Шиян за допомогу під час опрацювання матеріалів гербарію КВ; д.б.н., проф. С.Л. Мосякіну за цінні поради з оформлення тексту, номенклатурні уточнення та доповнення до поширення окремих видів рослин; к.б.н. В.Ю. Березовській, к.б.н. О.В. Буровій, к.б.н. Д.С. Винокурову, др. філос. А.О. Давидовій, к.б.н. В.В. Дацюку, к.б.н. В.І. Діденко, к.б.н. С.Я. Діденко, к.б.н. С.Л. Жигаловій, к.б.н. А.М. Кабару, к.б.н. М.С. Козирю,

д.б.н. В.П. Коломійчуку, д.б.н. А.А. Куземко, к.б.н. Л.В. Левчук, Ю.П. Малахову, Є.В. Польовому, С. Старощуку, к.б.н. П.А. Тимошенку, к.б.н. О.А. Футорній за участь у спільних польових дослідженнях, завдяки яким були виявлені нові локалітети видів, згаданих в цій статті.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ

Автори повідомляють про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

ДОДАТКОВІ ДОСЛІДНИЦЬКІ ДАНІ

Ця стаття містить два електронні додатки: S1 (рисунок E1–E25, с. e1–e11) і S2 (хорологічні дані, с. e12–e45), доступні за посиланнями: ukrbotj81-02-100-S1.pdf (29 MB) і ukrbotj81-02-100-S2.pdf (418 KB).

ORCID

О.І. Шиндер: <https://orcid.org/0000-0003-1146-0873>
Д.А. Давидов: <https://orcid.org/0000-0003-3217-071X>
І.Г. Ольшанський: <https://orcid.org/0000-0002-8615-7054>
О.Ф. Левон: <https://orcid.org/0000-0003-0974-9766>
Ю.Д. Несин: <https://orcid.org/0009-0003-3723-5655>

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Aleksieieva A.A., Lykholat Yu.V., Khromykh N.O., Hryhoriuk N.O., Hryhoryuk I.P., Sokur O.V. 2018. Invasiveness of broad-leaved linden (*Tilia platyphyllos* Scop.) in the Dnipro Steppe Region. In: *Floristic and coenotic diversity in recovering, protection and preservation of the plant world: Materials of the international scientific and practical conference (April 23–25, 2018)*. Kyiv: Lira-K, pp. 74–76. [Алексеева А.А., Лихолат Ю.В., Хромих Н.О., Григорюк І.П., Сокур О.В. 2018. Стан інвазійності липи широколистої (*Tilia platyphyllos* Scop.) у Степовому Придніпров'ї. В зб.: *Флористичне і ценотичне різноманіття у відновленні, збереженні та охороні рослинного світу: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23–25 квітня 2018 р.)*. Київ: Ліра-К, с. 74–76].
- Arends G. 1955. *Staudengrossgärtnerei* [Katalog]. Wuppertal. 52 S.
- Bagatska T.S. 2008. Finds of new localities of alien plants *Artemisia argyi* Leveillie et Vaniot and *Heracleum sosnovskyi* Manden. near Kyiv water bodies. *Ukrainian Botanical Journal*, 65(4): 535–543. [Багацька Т.С. 2008. Нові місцезнаходження заносних рослин *Artemisia argyi* Leveillie et Vaniot і *Heracleum sosnovskyi* Manden. на берегах київських водойм. *Український ботанічний журнал*, 65(4): 535–543].
- Bagatska T.S. 2016. *Flora of the coastal and water ecotone of recreational zones of Kyiv*. Cand. Sci. Diss. Kyiv, M.M. Gryshko National Botanical Garden of the National Academy of Sciences of Ukraine, 193 pp. (manuscript). [Багацька Т.С. 2016. *Флора прибережно-водного екотону рекреаційних зон міста Києва*. Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05 "Ботаніка". Київ, Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України, 193 с. (рукопис)].
- Banfi E., Galasso G., Foggi B., Kopecký D., Ardenghi N.M.G. 2017. From *Schedonorus* and *Micropyropsis* to *Lolium* (Poaceae: Lolinae): New combinations and typifications. *Taxon*, 66(3): 708–717. <https://doi.org/10.12705/663.11>
- Baransky A.R., Dubovik D.V., Zavialova L.V., Orlov O.O., Panchenko S.M., Savchuk S.S. 2016. Adventive component of Polissya flora: Black List of phytovasions. In: *Problems of rational use of natural resources and sustainable development of Polesie: Collection of Reports of the International Scientific Conference (14–17.09.2016)*. Vol. 2. Minsk, pp. 188–192. [Баранський А.Р., Дубовик Д.В., Завьялова Л.В., Орлов А.А., Панченко С.М., Савчук С.С. 2016. Адвентивний компонент флори Полесья: Чорний список фитоінвазій. В зб.: *Проблеми раціонального використання природних ресурсів і устойчивое развитие Полесья: Сборник докладов Международной научной конференции (14–17.09.2016)*. Т. 2. Минск, с. 188–192].

- Batochenko V.M., Yurechko R.Y. 2019. Alien plant species in the west of Podillya. *Biosphere Reserve "Askania Nova" Reports*, 21: 423–425. [Баточенко В.М., Юречко Р.Ю. 2019. Заносні види рослин на заході Поділля. *Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова"*, 21: 423–425]. <https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/67>
- Berezkina V.I., Gubar L.M., Menshova V.O., Peregrym M.M. 2007. Preliminary list of wild species of vascular plants of the O.V. Fomin Botanical Garden. In: *O.V. Fomin Botanical Garden. Catalog of plants*. Kyiv: Phytosociocentre, pp. 292–315. [Березкіна В.І., Губарь Л.М., Меньшова В.О., Перегрим М.М. 2007. Попередній список дикоростучих видів судинних рослин Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна. В кн.: *Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна. Каталог рослин*. Київ: Фітосоціоцентр, с. 292–315].
- Bezsmertna O., Herasymchuk H., Merlenko N., Shynder O. 2022. *Phragmites altissimus* (Benth.) Mabilie is a new alien species for Kiverts National Nature Park "Tsumanska Pushcha". In: *Modern phytosociological research in Ukraine: corpus of scientific works on the occasion of commemorating T.L. Andrienko-Malyuk*. Issue 6. Kyiv: Talkom, p. 14–18. [Безсмертна О., Герасимчук Г., Мерленко Н., Шиндер О. 2022. *Phragmites altissimus* (Benth.) Mabilie – новий чужорідний вид для Ківерцівського Національного Природного Парку "Цуманська Пуща". В кн.: *Сучасні фітосозологічні дослідження в Україні: зб. наукових праць з нагоди вшанування пам'яті Т.Л. Андрієнко-Малюк*. Вип. 6. Київ: Талком, с. 14–18].
- Boiko G.V. 2011. *Genus Artemisia L. (Asteraceae Bercht. & J. Presl) in the flora of Ukraine*. Cand. Sci. Diss. Kyiv, M.G. Kholodny Institute of Botany NAS of Ukraine, 430 pp. (manuscript). [Бойко А.В. 2011. *Род Artemisia L. (Asteraceae Bercht. & J. Presl) во флорі України*. Дисс. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05 "Ботаніка". Київ, Інститут ботаніки ім. Н.Г. Холодного НАН України, 430 с. (рукопис)].
- Boiko G.V., Kolomiychuk V.P. 2015. Addition to the flora of the northern coast of the Sea of Azov. *Ukrainian Botanical Journal*, 72(4): 340–343. [Бойко Г.В., Коломійчук В.П. 2015. Доповнення до флори північного узбережжя Азовського моря. *Український ботанічний журнал*, 72(4): 340–343]. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj72.04.340>
- Boreyko V.E., Listopad O.G., Rudenko V.F., Podobaylo A.V. 1998. *Protection of local natural and historical sacred places*. Kyiv: Kyivskyi Budproekt, 144 pp. [Борейко В.Е., Листопад О.Г., Руденко В.Ф., Подобайло А.В. 1998. *Охрана местных природно-исторических святынь*. Киев: АТ "Київський Будпроект", 144 с.].
- Bortniak M.M. 1962. On the occurrence of some plants, new and little-known for the Kyiv Polissya. *Ukrainian Botanical Journal*, 19(3): 79–84. [Бортняк М.М. 1962. До поширення деяких нових та маловідомих для Київського Полісся рослин. *Український ботанічний журнал*, 19(3): 79–84].
- Bortniak M.M. 1978a. New findings of the flora in the Kyiv Region. *Ukrainian Botanical Journal*, 35(4): 356–361. [Бортняк М.М. 1978b. Нові знахідки флори Київщини. *Український ботанічний журнал*, 35(4): 356–361].
- Bortniak M.M. 1978b. New places of occurrence of adventitious plants in the territory of the Kyiv Region. *Ukrainian Botanical Journal*, 35(2): 127–130. [Бортняк М.М. 1978a. Нові знахідки адвентивних рослин на території Київської області. *Український ботанічний журнал*, 35(2): 127–130].
- Bortniak M.M., Liubchenko V.M., Voytiuk Yu.O., Holiachenko T.V. 1991. Flora of Mykhailivskiy pine forest in Cherkasy Region. *Bulletin of Kyiv University. Chemical-biological sciences and land sciences*, 1: 44–50. [Бортняк М.М., Любченко В.М., Войтюк Ю.О., Голяченко Т.В. 1991. Флора Михайлівського соснового лісу на Черкащині. *Вісник Київського університету. Хіміко-біологічні науки та науки про Землю*, 1: 44–50].
- Bortniak N.N. 1984. New data about the distribution of adventitious plants in the Kyiv Region. *Problemy obshchey i molekulyarnoy biologii*, 3: 83–85. [Бортняк Н.Н. 1984. Новые сведения о распространении адвентивных растений на территории Киевской области. *Проблемы общей и молекулярной биологии*, 3: 83–85].
- Browicz K. 1968. *Tilia*. In: *Flora Europaea*. Vol. 2. Eds T.G. Tutin, V.H. Heywood, N.A. Burges, D.M. Moore, D.H. Valentine, S.M. Walters, D.A. Webb. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 247–248.
- Burda R.I., Koniakin S.N. 2019. The non-native woody species of the flora of Ukraine: Introduction, naturalization and invasion. *Biosystems Diversity*, 27(3): 276–290. <https://doi.org/10.15421/011937>
- Burda R.I., Pashkevych N.A., Boiko G.V., Fitsailo T.V. 2015. *Alien species of the protected floras of the Forest-Steppe of Ukraine*. Kyiv: Naukova Dumka, 117 pp. [Бурда Р.І., Пашкевич Н.А., Бойко Г.В., Фіцайло Т.В. 2015. *Чужорідні види охоронних флор Лісостепу України*. Київ: Наукова думка, 117 с.].
- Chopyk V.I., Bortniak M.M., Voytiuk Yu.O., Pohrebennyk V.P., Kucheriava L.F., Nechytailo V.A., Liubchenko V.M., Shevchyk V.L. 1998. *Synopsis of the flora of the Middle Dnipro region. Vascular plants*. Ed. V.I. Chopyk. Kyiv: Phytosociocentre, 140 pp. [Чопик В.І., Бортняк М.М., Войтюк Ю.О., Погребенник В.П., Кучерява Л.Ф., Нечитайло В.А., Любченко В.М., Шевчик В.Л. 1998. *Конспект флори Середнього Придніпров'я. Судинні рослини*. Ред. В.І. Чопик. Київ: Фітосоціоцентр, 140 с.].
- Chopyk V.I., Karpenko N.I., Ohorodnyk L.Ye., Padun I.M. 2003. Ecological and chorological features of the relict species — the great horsetail (*Equisetum telmateia* Ehrh.) in Ukraine. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University. Biology*, 39–41: 37–38. [Чопик В.І., Карпенко Н.І., Огородник Л.Є., Падун І.М. 2003. Еколого-хорологічні особливості реліктового виду — хвоща великого (*Equisetum telmateia* Ehrh.) в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Біологія*, 39–41: 37–38].
- Chorna G.A. 1998. To the flora of reservoirs in the vicinity of Uman city, Cherkasy Region. *Naukovi zapysky ekolohichnoi laboratorii Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, 48–58. [Чорна Г.А. 1998. До флори водойм око-

- лиць м. Умані Черкаської області. *Наукові записки екологічної лабораторії Уманського державного педагогічного університету*, 48–58].
- Chorna G.A. 2001. Ruderalization of Dnipro upland riverine biotopes. *Ukrainian Botanical Journal*, 58(1): 35–40. [Чорна Г.А. 2001. Рудералізація прибережних місцезростань Придніпровської височини. *Український ботанічний журнал*, 58(1): 35–40].
- Chorna G.A. 2002. Flora of the alder forests of the upper reaches of the Soroka River (Southern Bug River basin). In: Yu.D. Kleopov and modern botanical science. *Materials of scientific readings dedicated to the 100th anniversary of the birth of Yu.D. Kleopov* (Kyiv, November 10–13, 2002). Kyiv: Phytosociocentre, pp. 403–407. [Чорна Г.А. 2002. Флора вільшняків верхів'я р. Сороки (басейн р. Південного Бугу). В кн.: Ю.Д. Клеопов та сучасна ботанічна наука. Матеріали читань, присвячених 100-річчю з дня народження Ю.Д. Клеопова (Київ, 10–13 листопада 2002 р.). Київ: Фітосоціоцентр, с. 403–407].
- Chorna G.A. 2009. Basin-territorial differentiation of vegetation of reservoirs and swamps of the forest-steppe of Ukraine: 2. Basin of the Southern Bug River. In: *Pryrodnychi nauky i osvita. Zbirnyk naukovykh prats pryrodnycho-geohrafichnoho fakultetu Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyun.* Uman: Sofia, pp. 152–163. [Чорна Г.А. 2009. Басейново-територіальна диференціація рослинності водойм і боліт Лісостепу України: 2. Басейн Південного Бугу. В зб.: *Природничі науки і освіта. Збірник наукових праць природничо-географічного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: Софія, с. 152–163].
- Chorna G.A. 2014. Reproductive biology of invasive species freshwater plants. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Biology*, 20(1100): 377–380. [Чорна Г.А. 2014. Репродуктивна біологія інвазійних видів вищої водної флори. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: біологія*, 20(1100): 377–380].
- Chorna G.A., Shynder O.I., Kostruba T.M. 2021. Addition to the list of species of the spontaneous flora of the National Dendrological Park "Sofiyivka" of the National Academy of Sciences of Ukraine (Uman, Cherkasy Region). *Chornomorski Botanical Journal*, 17(4): 302–315. [Чорна Г.А., Шиндер О.І., Коструба Т.М. 2021. Доповнення до переліку видів спонтанної флори Національного дендрологічного парку "Софіївка" (м. Умань). *Чорноморський ботанічний журнал*, 17(4): 302–315]. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2021-17-4-1>
- Churilov A.M. 2015. Flora, vegetation and protection of forests of the southern part of Kyiv Polissya. Cand. Sci. Diss. Kyiv, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 450 pp. (manuscript). [Чурілов А.М. 2015. Флора, рослинність і охорона лісів південної частини Київського Полісся. Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05 "Ботаніка". Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 450 с. (рукопис)].
- Danihelka J., Chrtek J., Kaplan Z. 2012. Checklist of vascular plants of the Czech Republic. *Preslia*, 84(3): 647–811.
- Davydov D.A. 2019. Distribution of species from the genus *Papaver* (Papaveraceae) on railroads of the Left Bank of Dnipro River area (Ukraine). In: *Synanthropization of the plant cover of Ukraine: IIIrd Ukrainian scientific conference*. Kyiv: Nash format, pp. 33–37. [Давидов Д.А. 2019. Поширення видів роду *Papaver* (Papaveraceae) на залізницях Лівобережної України. У зб.: *Синантропізація рослинного покриву України: III Всеукраїнська наукова конференція*. Київ: Наш формат, с. 33–37].
- Davydov D.A., Baranskiy O.R., Davydova A.O. 2023. Findings of rare species of vascular plants on the Left Bank Polissya in 2021. In: *Distribution of rare biota species of Ukraine*. Vol. 2. Kyiv–Chernivtsi: DrukArt, pp. 121–126. [Давидов Д.А., Баранський О.Р., Давидова А.О. 2023. Знахідки рідкісних видів судинних рослин на Лівобережному Поліссі у 2021 році. У зб.: *Поширення раритетних видів біоти України*. Т. 2. Київ–Чернівці: ДрукАрт, с. 121–126].
- Davydov D.A., Poliovyi Ye.V. 2015. New locality of *Polypodium vulgare* L. (Polypodiaceae) in Kyiv city (Ukraine). In: *Scientific principles of biodiversity conservation: Proceedings of 1st (XIIth) International scientific conference of young scientists* (Lviv, 21–22 May 2015). Lviv, pp. 33–35.
- Dendroflora Ukrainy. Dykorusli y kultyvovani dereva i kushchi. Pokrytonasinni*. Part 1. 2002. Ed. M.A. Kokhno. Kyiv: Phytosociocentre, 448 pp. [Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Ч. 1. 2002. Ред. М.А. Кохно. Київ: Фітосоціоцентр, 448 с.].
- Dendroflora Ukrainy. Dykorusli y kultyvovani dereva i kushchi. Pokrytonasinni*. Part 2. 2005. Eds M.A. Kokhno, N.M. Trofymenko. Kyiv: Phytosociocentre, 716 pp. [Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Ч. 2. 2005. Ред. М.А. Кохно, Н.М. Трофименко. Київ: Фітосоціоцентр, 716 с.].
- Didukh Ya., Burda R., Ziman S., Korotchenko I., Fedoronchuk M., Fitsailo T. 2004. *Ecoflora of Ukraine*. Vol. 2. Kyiv: Phytosociocentre, 480 pp. [Дідух Я.П., Бурда Р.І., Зіман С.М., Коротченко І.А., Федорончук М.М., Фіцайло Т.В. 2004. *Екофлора України*. Т. 2. Київ: Фітосоціоцентр, 480 с.].
- Didukh Ya.P., Chumak K.V. 1992. Geobotanical characteristics of the reserve "Lisnyky" (Kyiv City). *Ukrainian botanical journal*, 49(6): 22–27. [Дідух Я.П., Чумак К.В. Геоботанічна характеристика заказника "Лісники" (м. Київ). *Український ботанічний журнал*, 49(6): 22–27].
- Didukh Ya., Korotchenko I., Fitsailo T., Burda R., Moysiyenko I., Pashkevich N., Iakushenko D., Shevera M. 2010. *Ecoflora of Ukraine*. Vol. 6. Kyiv: Phytosociocentre, 422 pp. [Дідух Я.П., Коротченко І.А., Фіцайло Т.В., Бурда Р.І., Мойсієнко І.І., Пашкевич Н.А., Якушенко Д.М., Шевера М.В. 2010. *Екофлора України*. Т. 6. Київ: Фітосоціоцентр, 422 с.].
- Didukh Ya., Plyuta P., Protoporova V., Yermolenko V., Korotchenko I., Karkutsiyev H., Burda R. 2000. *Ecoflora of Ukraine*. Vol. 1. Kyiv: Phytosociocentre, 284 pp. [Дідух Я.П., Плюта П.Г., Протопопова В.В., Єрмоленко В.М., Коротченко І.А., Каркуцієв Г.М., Бурда Р.І. 2000. *Екофлора України*. Т. 1. Київ: Фітосоціоцентр, 284 с.].

- Doiko N.M., Shnyder O.I., Drahan N.V. 2021. Regional features and long-term dynamics of the flora of the Dendrological Park "Oleksandriya" of the NAS of Ukraine (Bila Tserkva, Kyiv Region). *Ecological Sciences*, 7(34): 81–90. [Дойко Н.М., Шиндер О.І., Драган Н.В. 2021. Регіональні особливості й багаторічна динаміка флори Державного дендрологічного парку "Олександрія" НАН України (м. Біла Церква). *Екологічні науки*, 7(34): 81–90]. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.7-34.14>
- Dubyna D.V., Dziuba T.P., Dvoretzkiy T.V., Zolotarova O.K., Taran N.Yu., Mosyakin A.S., Iemeljanova S.M., Kazarinova G.O. 2017. Invasive aquatic macrophytes of Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal*, 74(3): 248–262. [Дубина Д.В., Дзюба Т.П., Дворецкий Т.В., Золотарьова О.К., Таран Н.Ю., Мосякін А.С., Ємельянова С.М., Казарінова Г.О. 2017. Інвазійні водні макрофіти України. *Український ботанічний журнал*, 74(3): 248–262]. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj74.03.248>
- Dubyna D.V., Vakarenko L.P. 2003. *Zizania latifolia* in Ukraine. Kyiv: Phytosociocentre, 38 pp. [Дубина Д.В., Вакаренко Л.П. 2003. *Зизанія широколиста в Україні*. Київ: Фітосоціоцентр, 38 с.].
- Dulnyeva V.B., Solovoyov M.V. 1949. The main results of the work on the introduction and selection of grapes in the Kyiv Region. *Trudy Botanichnogo sadu AN URSR*, 1: 108–127. [Дульнева В.Б., Соловйов М.В. 1949. Основні результати роботи по інтродукції та селекції винограду в районі Києва. *Труди Ботанічного саду АН УРСР*, 1: 108–127].
- Dzhus M.A. 2013. European Needle-grass (*Stipa capillata* L., *Poaceae*) — new alien species for Belarusian Flora. *Journal of the Belarusian State University. Chemistry. Biology. Geography*, 1: 82–87. [Джус М.А. 2013. Ковыль волосовидный (*Stipa capillata* L., *Poaceae*) — новый адвентивный вид флоры Беларуси. *Вестник Белорусского государственного университета. Сер. 2. Химия. Биология. География*, 1: 82–87].
- Egorova T.V. 2001. *Paraver*. In: *Flora Europae Orientalis*. Vol. 10. Ed. N.N. Tzvelev. St. Petersburg: Mir i Semia, pp. 209–226. [Егорова Т.В. 2001. Род *Paraver*. В кн.: *Флора Восточной Европы*. Т. 10. Отв. ред. Н.Н. Цвелев. Санкт-Петербург: Мир и семья, с. 209–226].
- Fedoronchuk M.M. 2022. Ukrainian flora checklist. 3: families *Apiaceae* (= *Umbelliferae*), *Araliaceae* (*Apiales*, *Angiosperms*). *Chornomorski Botanical Journal*, 18(3): 220–221. [Федорончук М.М. 2022. Чекліст флори України. 3: родини *Apiaceae* (= *Umbelliferae*), *Araliaceae* (*Apiales*, *Angiosperms*). *Чорноморський ботанічний журнал*, 18(3): 203–221]. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-1>
- Fedoronchuk M., Didukh Ya. 2002. *Ecoflora of Ukraine*. Vol. 3. Kyiv: Phytosociocentre, 496 pp. [Федорончук М.М., Дідух Я.П. 2002. *Екофлора України*. Т. 3. Київ: Фітосоціоцентр, 496 с.].
- Fitsailo T.V. 1998. Floristic finds in the Kyiv Plateau Region. *Ukrainian Botanical Journal*, 55(5): 524–528. [Фіцайло Т.В. 1998. Флористичні знахідки на Київському плато. *Український ботанічний журнал*, 55(5): 524–528].
- Flora URSR*. Vols. 1–12. 1936–1965. Kyiv: Vydavnytstvo Akademii nauk Ukrayinskoï RSR; vol. 12 — Naukova Dumka. [Флора УРСР. У 12-ти тт. 1936–1965. Київ: Видавництво Академії наук Української РСР; т. 12 — Наукова думка].
- Galagan O.K. 2010. *Anthropogenic transformation of the phytobiota of Kremenets city and its surroundings (Ukraine) for 200 years (from Besser to the present day)*. Cand. Sci. Diss. Kremenets, Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Institute named after Taras Shevchenko, 339 pp. (manuscript). [Галаган О.К. 2010. *Антропогенна трансформація фітобіоти міста Кременця та його околиць (Україна) за 200 років (Від Бессера до наших днів)*. Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05 "Ботаніка". Кременець, Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут імені Тараса Шевченка, 339 с. (рукопис)].
- Govaerts R. 2023. *The World Checklist of Vascular Plants (WCVP)* — Ver. 12. [The Royal Botanic Gardens, Kew]. <https://doi.org/10.34885/jdh2-dr22>
- Grevtsova A.T., Kazanskaya N.A. 1997. *Cotoneasters in Ukraine*. Kyiv: Nyva, 192 pp. [Гревцова А.Т., Казанская Н.А. 1997. *Кизильники в Украине*. Киев: Нива, 192 с.].
- Gritsenko V.V. 2007. The meadow steppes of the Kyiv Plateau: flora, vegetation, populations of rare species and protection. Cand. Sci. Diss. Kyiv, M.M. Gryshko National Botanical Garden of the National Academy of Sciences of Ukraine, 358 pp. (manuscript). [Гриценко В.В. 2007. Лучні степи Київського плато: флора, рослинність, популяції рідкісних видів та охорона. Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05 "Ботаніка". Київ, Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України, 358 с. (рукопис)].
- Gritsenko V.V. 2009. *Stipa capillata* L. (*Poaceae*) on Kyiv Plateau: ecological and coenotical conditions of habitats, state and structure of natural and introduced coenopopulations. *Plant Introduction*, 3: 27–32. [Гриценко В.В. 2009. *Stipa capillata* L. (*Poaceae*) на Київському плато: еколого-ценотичні умови місцезростань, стан і структура природних та інтродукційних ценопопуляцій. *Інтродукція рослин*, 3: 27–32].
- Gritsenko V.V. 2020. *Stipa pennata* (*Poaceae*) on the Kyiv Plateau. *Ukrainian Botanical Journal*, 77(2): 104–112. [Гриценко В.В. 2020. *Stipa pennata* (*Poaceae*) на Київському плато. *Український ботанічний журнал*, 77(2): 104–112]. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj77.02.104>
- Groendijk-Wilders N., Springate L.S. 2011. *Sedum*. In: *European garden flora*. Vol. 3. Eds J. Cullen, S.G. Knees, H.S. Cubey. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 36–50.
- Grosset G.E. 1958. Distribution of *Cornus sanguinea* s.l. and history of deciduous forests of the European part of the USSR. *Bulletin of Moscow Society of Naturalists. Biological series*, 63(4): 77–86. [Гроссет Г.Э. 1958. Распространение рас *Cornus sanguinea* s. l. и история широколиственных лесов Европейской части СССР. *Бюллетень МОИП. Отдел Биологический*, 63(4): 77–86].

- Güldenstädt J.A. 1787–1791. *Reisen durch Russland und im Caucasischen Gebürge. Auf Befehl der Russisch-Kayserlichen Akademie der Wissenschaften herausgegeben von P.S. Pallas*. Bd. 1, 2. St. Petersburg: Russisch-Kayserlichen Akademie der Wissenschaften. 1787, Bd. 1, 517 S. 1791. Bd 2, 552 S.
- Havryliuk V.S., Rechmedin I.O. 1956. *The nature of Kyiv and its outskirts (physical and geographical characteristics)*. Kyiv: Publishing House of T.G. Shevchenko Kyiv State University, 71 pp. [Гаврилюк В.С., Речмедін І.О. 1956. *Природа Києва та його околиць*. Київ: Видавництво КДУ ім. Т.Г. Шевченка, 71 с.].
- Herbstfreude. 2024–onward. Available at: <https://www.crassulaceae.ch/de/artikel?akID=66&aaID=3&aiID=H&aID=1723> (Accessed 18 March 2024)
- Holub J. 1998. Reclassifications and new names in vascular plants 1. *Preslia*, 70: 97–122.
- Honcharenko V.I. 2011. Species diversity of blackberries in Ukrainian Polissya. In: *Botany and Mycology: Problems and Perspectives on 2011–2020: All-Ukrainian Scientific Conference (Kyiv, April 6–8, 2011)*, pp. 53–54 [Гончаренко В.І. 2011. Видове різноманіття ожин Українського Полісся. В зб.: *Ботаніка та мікологія: проблеми і перспективи на 2011–2020 роки: Всеукраїнська наукова конференція (Київ, 6–8.04.2011)*. Київ, с. 53–54].
- Hörandl E. 1994. Systematik und Verbreitung von *Papaver dubium* L. s.l. in Österreich. *Linzer Biologische Beiträge*, 26(1): 407–435.
- Hrechyshkina Yu.V. 2010. *Natural flora of vascular plants of Kyiv*. Cand. Sci. Diss. Kyiv, M.G. Kholodny Institute of Botany NAS of Ukraine, 358 pp. (manuscript). [Гречиськіна Ю.В. 2010. *Природна флора судинних рослин м. Києва*. Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05. "Ботаніка", Київ, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, 358 с. (рукопис)].
- Hryn O.F. 1955. *Tilia*. In: *Flora URSS*. Vol. 7. Kyiv: Vydavnytstvo Akademii nauk Ukrayinskoyi RSR, pp. 250–261. [Гринь О.Ф. 1955. Липа — *Tilia*. В кн.: *Флора УРСР*. Т. 7. Київ: Видавництво Академії наук Української РСР, с. 250–261].
- Ilyinska A.P. 2005. Species of the genus *Alyssum* L. (sect. *Alyssum*) in the flora of Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal*, 62(2): 223–234. [Ільїнська А.П. 2005. Види роду *Alyssum* L. (секція *Alyssum*) у флорі України. *Український ботанічний журнал*, 62(2): 223–234].
- Ilyinska A.P. 2021. The rocket genus (*Hesperis*, *Brassicaceae*) of Ukraine. In: *Botany and mycology: modern horizons: Collection of papers devoted to the 95th anniversary of Academician of Academy of Sciences of Ukraine A.M. Grodzinsky (1926–1988)*. Kyiv, pp. 137–175. [Ільїнська А.П. 2021. Вечорниці (*Hesperis*, *Brassicaceae*) України. В зб.: *Ботаніка і мікологія: Сучасні горизонти: Збірка праць, присвячена 95-річчю з дня народження академіка НАН України А.М. Гродзинського (1926–1988)*. Київ, с. 137–175]. <https://doi.org/10.15407/grodzinsky2021>
- Ilyinska A., Didukh Ya., Burda R., Korotchenko I. 2007. *Ecoflora of Ukraine*. Vol. 5. Kyiv: Phytosociocentre, 584 pp. [Ільїнська Ф.П., Дідух Я.П., Бурда Р.І., Коротченко І.А. 2007. *Екофлора України*. Т. 5. Київ: Фітосоціоцентр, 584 с.].
- Kagal O.O., Skibitska N.V., Lyubinska L.G., Huzik Ya., Protoropova V.V., Shevera M.V. 2004. Vascular plants of Kamianets-Podilskyi town. In: *Biodiversity of Kamyanets-Podilskyi town. Preliminary critical inventarization checklist of plants, fungi and animals*. Lviv: Liha-Press, pp. 82–134. [Кагало О.О., Скібіцька Н.В., Любінська Л.Г., Гузік Я., Протопопова В.В., Шевера М.В. 2004. Судинні рослини м. Кам'янець-Подільський. В кн.: *Біорізноманіття Кам'янець-Подільського. Попередній інвентаризаційний конспект рослин, грибів і тварин*. Львів: Ліга-Прес, с. 82–134].
- Karpova H.O., Klepets O.V. 2013. Features of the spread of *Phragmites altissimus* (Benth.) Nabile in the conditions of urban landscape. In: *Plants and urbanization: Materials of the third conference (Dnipropetrovsk, 19–20 March 2013)*. Dnipropetrovsk, pp. 15–18. [Карпова, Г.О., Клепеч О.В. 2013. Особливості поширення очерету найвищого (*Phragmites altissimus* (Benth.) Nabile) в умовах урболандшафту. В зб.: *Рослини та урбанізація: Матеріали третьої конференції» (Дніпропетровськ, 19–20 березня, 2013 р.)*. Дніпропетровськ, с. 15–18].
- Kasyanchuk O.V. 2010. *Ecological-coenotical and geographical features of species of the family Geraniaceae Juss. in the flora of Ukraine*. Cand. Sci. Diss. Kyiv: Taras Shevchenko Kyiv National University, 220 pp. (manuscript). [Касянчук О.В. 2010. *Еколого-ценотичні та географічні особливості видів родини Geraniaceae Juss. флори України*. Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05 "Ботаніка". Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 220 с. (рукопис)].
- Katalog dekoratyvnykh travyanystykh roslyn botanichnykh sadiv i dendroparkiv Ukrainy. 2015. Ed. S.P. Mashkovska. Kyiv, 282 pp. (electronic edition) [Каталог декоративних трав'янистих рослин ботанічних садів і дендропарків України. 2015. Ред. С.П. Машковська. Київ, 282 с. (електронне видання)]. Available at: www.nbg.kiev.ua/upload/biblio/katalog.pdf
- Keller R.P., Geist J., Jeschke J.M., Kühn I. 2011. Invasive species in Europe: ecology, status, and policy. *Environmental Sciences Europe*, 23(23): 1–17. <https://doi.org/10.1186/2190-4715-23-23>
- Kharkevich S.S. 1966. *Useful plants of the natural flora of the Caucasus and their introduction in Ukraine*. Kyiv: Naukova Dumka, 302 pp. [Харкевич С.С. 1966. *Полезные растения природной флоры Кавказа и их интродукция на Украину*. Киев: Наукова думка, 302 с.].
- Khrzhanovskiy V.G. 1958. *Roses*. Moscow: Sovetskaya Nauka, 498 pp. [Хржановский В.Г. 1958. *Розы*. Москва: Советская наука, 498 с.].
- Kleopov Yu. 1933. Remains of steppe vegetation on the Kyiv Upland. *Journal du Cycle botanique de l'Académie des Sciences d'Ukraine [Ukrainian Botanical Journal]*, 5–6: 135–156. [Клеопов Ю. 1933. Залишки степової рослинності на Київській височині. *Журнал Біо-ботанічного циклу ВУАН*, 5–6: 135–156].

- Kleopov Yu.D. 1929. Supplement to the flora of Cherkasy Region. *Bulletin of the Kyiv Botanical Garden*, 9: 3–17. [Клеопов Ю.Д. 1929. Доповнення до флори Черкащини. *Вісник Київського ботанічного саду*, 9: 3–17].
- Knees S.G. 2011. Catalpa. In: *The European Garden Flora*. Vol. 5. Eds J. Cullen, S.G. Knees, H.S. Cubey. New York: Cambridge University Press, p. 241.
- Kolesnichenko O.V., Slyusar S.I., Yakobchuk O.M. 2010. *Kataloh derevnykh roslin Botanichnoho sadu NUBiP Ukrainy*. Kyiv: National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 67 pp. [Колесніченко О.В., Слюсар С.І., Якобчук О.М. 2010. *Каталог деревних рослин Ботанічного саду НУБіП України*. Київ: НУБіП України, 67 с.].
- Kolisnichenko O.M. 2005. Ability of woody introducents to invasion. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Introduction and conservation of plant diversity*, 8: 27–31. [Колісніченко О.М. 2005. Здатність деревних інтродуцентів до інвазії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Інтродукція та збереження рослинного різноманіття*, 8: 27–31].
- Kolomiychuk V.P. 2012. *Synopsis of the flora of vascular plants of the Azov Sea coastal zone*. Kyiv: Altpress, 300 pp. [Коломійчук В.П. 2012. *Конспект флори сосудистих растений береговой зоны Азовского моря*. Киев: Альтпрес, 300 с.].
- Kolomiychuk V., Shnyder O. 2021. Addition to the spontaneous flora of O.V. Fomin botanical garden (Kyiv). *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Series: Biology*, 87(4): 18–26. [Коломійчук В., Шиндер О. 2021. Доповнення до спонтанної флори Ботанічного саду імені акад. О. В. Фоміна. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Біологія*, 87(4): 18–26]. <https://doi.org/10.17721/1728.2748.2021.87.18-26>
- Kolomiychuk V., Shevera M., Vorobyov Ye., Orlov O., Pryadko O. 2019. *Erechtites hieraciifolia* (L.) Raf. ex DC. (Asteraceae Bercht. & J. Presl), new for the Kyiv Polissya alien species. *Bulletin of the Taras Shevchenko Kyiv National University. Biology*, 3(79): 37–43. [Коломійчук В., Шевера М., Воробйов Є., Орлов О., Прядко О. 2019. *Erechtites hieraciifolia* (L.) Raf. ex DC. (Asteraceae Bercht. & J. Presl) — новий вид адвентивних рослин для флори Київського Полісся. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Біологія*, 3(79): 37–43].
- Kondratyuk E.N., Burda R.I., Ostapko V.M. 1985. *Synopsis of the flora of the south-east of Ukraine*. Kyiv: Naukova Dumka, 272 pp. [Кондратюк Е.Н., Бурда Р.І., Остапко В.М. 1985. *Конспект флори юго-востока Украины*. Киев: Наукова думка, 272 с.].
- Koniakin S.M., Burda R.I., Budzhak V.V. 2023. The alien flora of the Kyiv urban area, 2003–2022: Prelude notes. *Chornomorski Botanical Journal*, 19(2): 200–225. [Конякін С.М., Бурда Р.І., Буджак В.В. 2023. Чужорідні види в урбанофлорі Київської міської агломерації, 2003–2022 роки: попередні нотатки. *Чорноморський ботанічний журнал*, 19(2): 200–225]. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-2-4>
- Koniakin S., Gubar L. 2022. Spontaneous flora of the local landscape Feofaniya (Kyiv, Ukraine). *Plant Introduction*, 1(93/94): 46–61. <https://doi.org/10.46341/PI2021020>
- Köppen F. 1881. Zur Verbreitung des *Xanthium spinosum* L., besonders in Russland. Nebst kurzen notizen über einige andere unkräuter Südrusslands. *Beiträge zur Kenntniss des Russischen Reiches und der angrenzenden Länder Asiens*. Vol. 2(4). St. Petersburg: Herausgegeben von G. Helmersen und L. Schrenck, 52 S.
- Korshykov I.I., Shkuta S.I. 2019. Monitoring of life state of *Cotoneaster lucidus* Schlecht. on the iron ore pump of the Northern Iron Ore Beneficiation Works (Kryvyi Rih). In: *Strategies for the conservation of plants in botanical gardens and arboretums: Proceedings of the International Scientific Conference* (Kyiv, February 25–27, 2019). Kyiv: Lira-K, pp. 178–179. [Коршиков І.І., Шкута С.І. 2019. Моніторинг життєвого стану *Cotoneaster lucidus* Schlecht. на залізорудному відвалі Північного ГЗК (м. Кривий Ріг). В зб.: *Стратегії збереження рослин у ботанічних садах та дендропарках: Матеріали Міжнародної наукової конференції* (Київ, 25–27 лютого 2019 р.). Київ: Ліра-К, с. 178–179].
- Kostruba T.M., Chorna H.A., Mamchur T.V. 2021. *Thladiantha dubia* Bunge as an invasively dangerous species in Ukraine. *Journal of Native and Alien Plant Studies*, 17(1): 183–188. [Коструба Т.М., Чорна Г.А., Мамчур Т.В. 2021. *Thladiantha dubia* Bunge — інвазійно небезпечний вид в Україні. *Journal of Native and Alien Plant Studies*, 17(1): 183–188]. <https://doi.org/10.37555/2707-3114.1.2021.247673>
- Kotov M.I. 1955. *Ostericum*. In: *Flora URSS*. Vol. 7. Eds M.V. Klokov, O.D. Wissjulina. Kyiv: Vydavnytstvo Akademii nauk Ukrayinskoyi RSR, pp. 578–579. [Котов М.І. 1955. *Ostericum* Hoffm. У кн.: *Флора УРСР*. Т. 7. Відп. ред. М.В. Клоков, О.Д. Віслюліна. Київ: Видавництво Академії наук Української РСР, с. 578–579].
- Kotov M.I. 1961. New information on the distribution of *Commelina communis* L. in Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal*, 18(1): 114–115. [Котов М.І. 1961. Нові відомості про поширення комеліни звичайної (*Commelina communis* L.) на Україні. *Український ботанічний журнал*, 18(1): 114–115].
- Kotov M.I. 1979. Changes in the flora of Kyiv and its surroundings over the past 200 years. *Botanicheskiy Zhurnal*, 64(1): 53–57. [Котов М.І. 1979. Изменения во флоре г. Киева и его окрестностей за последние 200 лет. *Ботанический журнал*, 64(1): 53–57].
- Kotov M.I., Tanfilyev V.H. 1934. Botanical and geographical essay of the valley of the Ingul River. *Journal de l'Institut Botanique de l'Academie des Sciences d'Ukraine [Ukrainian Botanical Journal]*, 2(10): 75–116. [Котов М.І., Танфільєв В.Г. 1934. Ботаніко-географічний нарис долини р. Інгула. *Журнал Інституту ботаніки ВУАН*, 2(10): 75–116].
- Kozyr M.S., Zhyhalenko O.A., Kalyta A.O. 2017. Meadows of floodplain complexes in Kyiv City. *Chornomorski Botanical Journal*, 13(1): 57–71. [Козир М.С., Жигаленко О.А., Калита А.О. 2017. Луки заплавних комплексів м. Київ. *Чорноморський ботанічний журнал*, 13(1): 57–71]. <https://doi.org/10.14255/2308-9628/17.131/5>

- Krechetovich V.I., Lavrenko Ye.M. 1940. *Carex*. In: *Flora URSS*. Vol. 2. Eds Ye.I. Bordzilovskiy, Ye.M. Lavrenko. Kyiv: Vydavnytstvo Akademii nauk URSS, pp. 444–563. [Кречетович В.І., Лавренко Є.М. 1940. Рід *Carex*. У кн.: *Флора УРСР*. Т. 2. Ред. Є.І. Бордзиловський, Є.М. Лавренко. Київ: Видавництво Академії наук УРСР, с. 444–563].
- Kucherevskiy V.V. 2004. *Synopsis of the flora of the Right Bank Steppe of the Dnipro region*. Dnipropetrovsk: Prospekt, 292 pp. [Кучеревський В.В. 2004. Конспект флори Правобережного степового Придніпров'я. Дніпропетровськ: Проспект, 292 с.].
- Kucherevskiy V.V., Shol H.N. 2011. Invasion active introductives as a source of possible addition to adventive fraction of flora. *Plant Introduction*, 2: 3–10. [Кучеревський В.В., Шоль Г.Н. 2011. Інвазійно активні інтродуценти як джерело можливого поповнення адвентивної фракції флори. *Інтродукція рослин*, 2: 3–10].
- Kuz I.A., Starovoitova M.Yu. 2014. *Phragmites altissimus* (Benth.) Nabile (*Poaceae*) in Ukraine. *Bulletin of Polessky state university. Series in natural sciences*. 1: 3–7. [Кузь І.А., Старовойтова М.Ю. 2014. *Phragmites altissimus* (Benth.) Nabile (*Poaceae*) на Україні. *Вісник Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта. Серыя прыродазнаўчых навук*, 1: 3–7].
- Larionov D.K. 1959. New findings of *Commelina communis* L. in Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal*, 16(3): 71. [Ларіонов Д.К. 1959. Нові місцезнаходження комеліни звичайної — *Commelina communis* L. — на Україні. *Український ботанічний журнал*, 16(3): 71].
- Ledebour C.F. 1844. *Flora Rossica sive Enumeratio Plantarum in Totus Imperii Rossici Provinciis Europaeis, Asiaticis et Americanis hucusque observatarum*. Vol. 2. Stuttgartiae: Sumtibus Librariae E. Schweizerbart, vi + 937 pp.
- Liubchenko V.M., Padun I.M. 1985. The current state of the vegetation of Holosiiv Forest Park. *Ukrainian Botanical Journal*, 42(1): 65–70. [Любченко В.М., Падун І.М. 1985. Сучасний стан рослинності Голосіївського лісопарку. *Український ботанічний журнал*, 42(1): 65–70].
- Lyubchenko V.M. 1987. Spring ephemerals of broad-leaved forests in forest parks and parks of Kyiv. *Okhrana, izuchenie i obogashchenie rastitel'nogo mira*, 14: 32–35. [Любченко В.М. 1987. Весенние эфемероиды широколиственных лесов в лесопарках и парках Киева. *Охрана, изучение и обогащение растительного мира*, 14: 32–35].
- Magic D. 1974. Problematica synantropných dřevin a burín v lesoch. *Acta Instituti Botanici Academiae Scientiarum Slovaca. Series A*, 1: 33–38.
- Maliushytska M.I. 1949. Adventitious flora of Kyiv City. *Naukovi zapysky Kyivskoho universytetu. Biolohichniy zbirnyk*, 8(4): 45–54. [Малюшицька М.І. 1949. Адвентивна флора м. Києва. *Наукові записки Київського університету. Біологічний збірник*, 8(4): 45–54].
- Marhold K., Šlenker M., Kudoh H., Zozomová-Lihová J. 2016. *Cardamine occulta*, the correct species name for invasive Asian plants previously classified as *C. flexuosa*, and its occurrence in Europe. *PhytoKeys*, 62: 57–72. <https://doi.org/10.3897/phytokeys.62.7865>
- Marynych O.M., Parkhomenko H.O., Petrenko O.M., Shyshchenko P.H. 2003. Improved scheme of the physical and geographical zoning of the Ukraine. *Ukrainian Geographical Journal*, 2: 16–20. [Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Шищенко П.Г. 2003. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. *Український географічний журнал*, 2: 16–20].
- Maryushkina V. 2010. Invasive plants in the forest flora of Kyiv City suburbs. In: *IX International Conference Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation (29 June — 01 July 2010, Kamyanets-Podilskiy)*. Kyiv, pp. 45–46.
- Melnik V.I., Gritsenko V.V. 2007. Meadow steppes of the Kiev Plateau. *Botanicheskiy Zhurnal*, 92(5): 730–739. [Мельник В.І., Гриценко В.В. 2007. Луговые степи Киевского плато. *Ботанический журнал*, 92(5): 730–739].
- Melnik V.I., Gritsenko V.V., Parubok M.I. 2006. Vegetation cover of the meadow-steppe areas of the Kyiv Plateau, which are promising for conservation. *Zapovidna sprava v Ukraini*, 12(1): 77–82. [Мельник В.І., Гриценко В.В., Парубок М.І. 2006. Рослинний покрив перспективних для заповідання лучно-степових ділянок Київського плато. *Заповідна справа в Україні*, 12(1): 77–82].
- Melnyk V.I., Parubok M.I. 2004. *Adonis vernalis* L. in Ukraine. Kyiv: Phytosociocentre, 163 pp. [Мельник В.І., Парубок М.І. 2004. *Горицвіт весняний (Adonis vernalis L.) в Україні*. Київ: Фітосоціоцентр, 163 с.].
- Mill R.R. 1985. × *Festulolium* Ascherson & Graebner. In: *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Vol. 9. Ed. P.H. Davis. Edinburgh: Edinburgh University Press, pp. 444–445.
- Miskova O.V. 2022. Ergasiophytes of Seymskyi Regional Landscape Park. *Chornomorski Botanical Journal*, 18(3): 270–286. [Міськова О.В. 2022. Ергазіофіти регіонального ландшафтного парку "Сеймський". *Чорноморський ботанічний журнал*, 18(3): 270–286]. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-4>
- Montresor V. 1886–1887. An overview of plants being part of the flora of the governorates [provinces] of the Kyiv Educational District: Kyiv, Volhynian, Podolian, Chernihiv and Poltava Governorates [provinces]. *Zapiski Kievskogo Obshchestva Estestvoispytateley [Mémoires de la Société des Naturalistes de Kiev]*, [1886], 8(1): 1–144; [1887], 8(2): 185–288. [Монтрезор В. 1886–1887. Обзор растений, входящих в состав флоры губерний Киевского учебного округа, Киевской, Волынской, Подольской, Черниговской и Полтавской. *Записки Киевского общества естествоиспытателей*, [1886], 8(1): 1–144; [1887], 8(2): 185–288].
- Mosyakin S.L. 1988. Floristic finds in Kyiv Polissya (USSR). *Ukrainian Botanical Journal*, 45(4): 65–67. [Мосякін С.Л. 1988. Флористичні знахідки на Київському Поліссі (УРСР). *Український ботанічний журнал*, 45(4): 65–67].

- Mosyakin S.L. 1989. Floristic finds in the city of Kyiv and its environs. *Ukrainian Botanical Journal*, 46(4): 21–23. [Мосякін С.Л. 1989. Флористичні знахідки в м. Києві та на його околицях. *Український ботанічний журнал*, 46(4): 21–23].
- Mosyakin S.L. 1990. New and noteworthy alien species of *Artemisia* L. (Asteraceae) in the Ukrainian SSR. *Ukrainian Botanical Journal*, 47(4): 10–13.
- Mosyakin S.L. 1991. New information on distribution of alien grasses (Poaceae) in Kyiv City. *Ukrainian Botanical Journal*, 48(3): 45–48. [Мосякін С.Л. 1991. Нові відомості про поширення адвентивних видів родини Poaceae в м. Києві. *Український ботанічний журнал*, 48(3): 45–48].
- Mosyakin S.L. 1995. The genus *Cenchrus* L. (Poaceae) in Ukraine: nomenclature, taxonomy, present distribution. *Ukrainian Botanical Journal*, 52(1): 120–126. [Мосякін С.Л. 1995. Рід *Cenchrus* L. (Poaceae) в Україні: огляд номенклатури, систематики та сучасного поширення. *Український ботанічний журнал*, 52(1): 120–126].
- Mosyakin S.L., Mosyakin A.S. 2021. Lockdown botany 2020: some noteworthy records of alien plants in Kyiv City and Kyiv Region. *Ukrainian Botanical Journal*, 78(2): 96–111. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj78.02.096>
- Mosyakin S.L., Yavorska O.G. 2002. The Nonnative Flora of the Kiev (Kyiv) Urban Area, Ukraine: A Checklist and Brief Analysis. *Urban Habitats*, 2002. 1(1): 45–65.
- Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M., McNeill J. 2022. (2886) Proposal to conserve the name *Aria* against *Chamaemespilus* and *Torminalis* (Rosaceae). *Taxon*, 71(2): 480–481. <https://doi.org/10.1002/tax.12705>
- Moysienko I.I. 2008. A review of the family Limoniaceae Lincz. in Ukraine. *Chornomorski Botanical Journal*, 4(2): 161–174. [Мойсієнко І.І. 2008. Огляд родини Limoniaceae Lincz. в Україні. *Чорноморський ботанічний журнал*, 4(2): 161–174].
- Moysienko I.I. 2011. *The Flora of the Northern Prychornomoria Region (Structural analysis, synantropization, conservation)*. Dr. Sci. Diss., Taras Shevchenko Kyiv National University of Kyiv, 437 pp.; Appendix, 362 pp. (manuscript). [Мойсієнко І.І. 2011. *Флора Північного Причорномор'я (структурний аналіз, синантропізація, охорона)*. Дис. докт. біол. наук. спец. 03.00.05. "Ботаніка". Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 437 с.; Додатки, 362 с. (рукопис)].
- Myrza M.V. 1974. *Sravnitel'naya biologicheskaya kharakteristika astragala sherstistotsvetkovogo (Astragalus dasyanthus Pall.) na Ukraine i v Moldavii*. Cand. Sci. Diss. Kyiv, Central Republican Botanical Garden, 200 pp. (manuscript). [Мырза М.В. 1974. *Сравнительная биологическая характеристика астрагала шерстистоцветкового (Astragalus dasyanthus Pall.) на Украине и в Молдавии*. Дисс. канд. биол. наук. Киев, Центральный республиканский ботанический сад, 200 с. (рукопись)].
- Novosad K.V. 2016. *A rare component of the urban flora of the Kyiv metropolis*. Cand. Sci. Diss. Kyiv, National Museum of Natural History at the National Academy of Sciences of Ukraine. Vol. 1, pp. 1–363. Vol. 2, pp. 364–730. (manuscript). [Новосад К.В. 2016. *Раритетна компонента урбанофлори Київського мегаполісу*: дис. ... канд. біол. наук. спец.: 03.00.05 "Ботаніка". Київ, Національний науково-природничий музей НАН України. Т. 1, с. 1–363. Т. 2, с. 364–730. (рукопис)].
- Oleksiychenko N.O., Sovakova M.O., Sovakov O.V., Kytayev O.I., Sliusar S.I. 2013. *Species of the genus Tilia L. in plantations of Kyiv City*. Kyiv. Komprint, 246 pp. [Олексійченко Н.О., Совакова М.О., Соваков О.В., Китаєв О.І., Слюсар С.І. 2013. *Види роду Tilia L. у насадженнях м. Києва*. Київ: Компринт, 246 с.].
- Olshanskii I.H. 2020. Records of plants rare species in the Polissya and Forest-Steppe. In: *Records of protected animal, plant and fungi species in Ukraine*. Vinnytsia: Tvory, pp. 402–404. [Ольшанський І.Г. 2020. Знахідки рідкісних видів рослин на Поліссі та в Лісостепу. В зб.: *Знахідки видів рослин, тварин та грибів, що знаходяться під охороною, в Україні*. Вінниця: Твори, с. 402–404].
- Onyshchenko V.A., Pryadko O.I., Virchenko V.M., Arap R.Ya., Orlov O.O., Datsiuk V.V. 2016. *Vascular plants and bryophytes of Holosiivskiy National Nature Park*. Kyiv: Alterpress, 94 pp. [Онищенко В.А., Прядко О.І., Вірченко В.М., Арап Р.Я., Орлов О.О., Дацюк В.В. 2016. *Судинні рослини і мохоподібні національного природного парку "Голосіївський"*. Київ: Альтерпрес, 94 с.]. Available at: https://www.botany.kiev.ua/doc/sud_rosl_moh.pdf (Accessed 17 March 2024).
- Opredelitel vysshikh rasteniy Ukrainy. 1987. Eds Yu.N. Prokudin, D.N. Dobrochayeva, B.V. Zaverukha, V.I. Chopik, V.V. Protopopova, L.I. Kritskaya. Kyiv: Naukova Dumka, 548 pp. [Определитель высших растений Украины. 1987. Ред. Ю.Н. Прокудин, Д.Н. Доброчаева, Б.В. Заверуха, В.И. Чопик, В.В. Протопопова, Л.И. Крицкая. Киев: Наукова думка, 548 с.].
- Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine N111 dated February 15, 2021: "On approval of lists of plant and mushroom species included in the Red Data Book of Ukraine (plant life) and plant and mushroom species excluded from the Red Data Book of Ukraine (plant life)". [Про затвердження переліків видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), та видів рослин та грибів, що виключені з Червоної книги України (рослинний світ): Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15.02.2021 №111]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-21#Text> (Accessed 17 March 2024)
- Orlov O.O. 2019. Modern trends of adventization of the flora of Zhytomyr Polyssya. In: *Synanthropization of the vegetation cover of Ukraine: III All-Ukrainian Scientific Conference (Kyiv, 26–27 of September 2019)*. Book of scientific articles. Kyiv: Nash format, pp. 123–127. [Орлов О.О. 2019. Сучасні тренди адвентизації флори Житомирського Полісся. *Синантропізація рослинного покриву України: III Всеукраїнська наукова конференція, (Київ, 26–27 вересня 2019 р.)*.

- Київ: Наш формат, с. 123–127]. Available at: https://www.botany.kiev.ua/doc/zbirnik_conf_syn_2019.pdf (Accessed 17 March 2024).
- Orlov O.O., Kolomiychuk V.P., Shynder O.I. 2023. New floristic finds in the Forest-Steppe part of Zhytomyr Region. Report II. *Ukrainian Botanical Journal*, 80(4): 323–336. [Орлов О.О., Коломійчук В.П., Шиндер О.І. 2023. Нові флористичні знахідки у лісостеповій частині Житомирської області. Повідомлення 2. 2022. *Український ботанічний журнал*, 80(4): 323–336]. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj80.04.323>
- Orlov O.O., Shynder O.I., Vorobyov E.O., Gryb O.V. 2022. New floristic finds in the Forest-Steppe part of Zhytomyr Region. *Ukrainian Botanical Journal*, 79(1): 6–26. [Орлов О.О., Шиндер О.І., Воробйов Є.О., Гриб О.В. 2022. Нові флористичні знахідки у лісостеповій частині Житомирської області. *Український ботанічний журнал*, 79(1): 6–26.]. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj79.01.006>
- Osyenko V.V. 2006. *Spontaneous vegetation of Cherkasy city*. Cand. Sci. Diss., Cherkasy, Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University, 321 pp. (manuscript). [Осипенко В.В. 2006. Спонтанна рослинність м. Черкаси, Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05. “Ботаніка”, Черкаси, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 321 с. (рукопис)].
- Paczoski J. 2008. *Flora Chersonszczyzny*. Vol. 2. Ed. K. Latowski. Poznań: Esus druk cyfrowy, 505 s. [Пачоский И. 2008. *Херсонская флора*. Т. 2. Ред. К. Лятовски. Poznań: Esus druk cyfrowy, 505 с.].
- Paczosky I. 1909. A sketch of the flora of the area of the Motovilovka [railway] station, Kiev Governorate. *Zapiski Novorossiyskogo Obshchestva Estestvoispytateley* [*Mémoires de la Société des Naturalistes de la Nouvelle-Russie*], 34: 129–144. [Пачоский И. 1909. Очерк флоры окрестностей станции Мотовиловки, Киевской губ. *Записки Новороссийского общества естествоиспытателей*, 34: 129–144].
- Paczosky I. 1911. About weed-field vegetation of the Kherson Governorate [province]. *Trudy Byuro po prikladnoy botanike*, 4: 71–146. [Пачоский И. 1911. О сорно-полевой растительности Херсонской губернии. *Труды Бюро по прикладной ботанике*, 4: 71–146].
- Parnikoza I.Yu. 2012. New locations of rare plants within the Dnipro valley in Kyiv. In: *The Plant Kingdom in the Red Data Book of Ukraine: Implementing the Global Strategy for Plant Conservation: Proceedings of II International Conference (9–12 October 2012, Uman)*. Kyiv: Palyvoda A.V., pp. 158–163. [Парнікоза І.Ю. 2012. Нові місцезнаходження раритетних рослин в межах долини Дніпра у Києві. В зб.: *Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин: Матеріали II Міжнародної наукової конференції (9–12 жовтня 2012, м. Умань)*. Київ: Паливода А.В., с. 158–163].
- Parnikoza I.Yu., Shevchenko M.S., Petrenko N.A. 2008. Present-day state of rare plants populations of the Golosiiv forest in Kiev. In: *Aktualni problemy botaniky ta ekologii. Zbirka naukovykh prats*. Issue 2. Kyiv: Phytosociocentre, pp. 105–115. [Парнікоза І.Ю., Шевченко М.С., Петренко Н.А. 2008. Сучасний стан популяцій рідкісних рослин Голосіївського лісу в м. Києві. В зб.: *Актуальні проблеми ботаніки та екології. Збірка наукових праць*. Вип. 2. Київ: Фітосоціоцентр, с. 105–115]. Available at: https://www.researchgate.net/publication/342164969_Current_state_of_population_of_rare_species_of_Golosiiv_forest_in_Kyiv_Suchasnij_stan_populacij_ridkisnih_roslin_Golosiivskogo_lisu_v_m_Kievi (Accessed 17 March 2024).
- Parnikoza I.Yu., Vasyliuk O.V., Inozemtseva D.M., Kostyushin V.A. 2009. Current state of some populations of rare steppe plants (Kyiv oblast, Ukraine). In: *Ekolohiya ta osvita: aktualni problemy zberezheniya ta vykorystannya pryrodnykh resursiv: Materialy VI Mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsii (Cherkasy, 15–16 October 2009)*, pp. 261–264. [Парнікоза І.Ю., Василюк О.В., Іноземтсева Д.М., Костюшин В.А. 2009. Current state of some populations of rare steppe plants (Kyiv oblast, Ukraine). У зб.: *Екологія та освіта: актуальні проблеми збереження та використання природних ресурсів: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Черкаси, 15–16 жовтня 2009 р.)*, с. 261–264].
- Pergl J., Pyšek P., Essl F., Jeschke J.M., Courchamp F., Geist J., Hejda M., Kowarik I., Mill A., Musseau C., Pipek P., Saul W.-C., von Schmalensee M., Strayer D. 2020. Need for routine tracking of biological invasions. *Conservation Biology*, 34(5): 1311–1314. <https://doi.org/10.1111/cobi.13445>
- Pigott C.D., Sell P.D. 1995. Nomenclature of the European species of *Tilia*. I. *Tilia europaea* L. *Kew Bulletin*, 50(1): 135–139. <https://doi.org/10.2307/4114618>
- Pilipenko F.S. 1962. *Catalpa*. In: *Derevya i kustarniki SSSR*. Vol. 6. Ed. S.Ya. Sokolov. Moscow; Leningrad: Izdatelstvo Akademii nauk SSSR, pp. 127–133. [Пилипенко Ф.С. 1962. Кательпа — *Catalpa*. В кн.: *Деревья и кустарники СССР*. Т. 6. Ред. С.Я. Соколов. Москва; Ленинград: Издательство Академии наук СССР, с. 127–133].
- Plants of the World Online (POWO). 2024–onward. *Plants of the World Online*. Available at: <http://powo.science.kew.org> (Accessed 18 March 2024).
- Potulnytskyi P.M., Molyaka N.M. 1968. Introduction of broad-leaved cysane in the Kremenchuk water reservoir on the Dnipro River. *Introduktsiya ta aklimatyizatsiya roslin na Ukraini*, 3: 112–124. [Потульницький П.М., Моляка Н.М. 1968. Інтродукція цицанії широколистої в Кременчуцькому водоймищі на Дніпрі. *Інтродукція та акліматизація рослин на Україні*, 3: 112–124].
- Priadko O.I., Arap R.Ya. 2012. Regionally rare plant species of Kyiv and its green zone in the Holosiivsky National Nature Park. In: *The plant kingdom in the Red Data Book of Ukraine: Implementing the global strategy for plant conservation*:

- Proceedings of II International conference (9–12 October 2012, Uman)*. Kyiv: Palyvoda A.V., pp. 279–282. [Прядко О.І., Арап Р.Я. 2012. Регіонально рідкісні види м. Києва та його зеленої зони в Національному природному парку "Голосіївський". У зб.: *Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин: Матеріали II Міжнародної наукової конференції (9–12 жовтня 2012 р., м. Умань)*. Київ: Паливода А.В., с. 279–282].
- Prokopuk M., Zub L., Bereznichenko Yu. 2021. A city as a source of introduction for tropical alien species (*Egeria densa* Planch., *Pistia stratiotes* L. & *Eichornia crassipes* (Mart.) Solms) in natural ecosystems with a temperate climate: Preprint. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1095787/v1>
- Prokudin Yu.N., Vovk A.H., Petrova O.A., Ermolenko E.D., Vernichenko Yu.V. 1977. *Grasses of Ukraine*. Ed. Yu.R. Shelyag-Sosonko. Kyiv: Naukova Dumka, 518 pp. [Прокудин Ю.Н., Вовк А.Г., Петрова О.А., Ермоленко Е.Д., Верниченко Ю.В. 1977. *Злаки України*. Киев: Наукова думка, 518 с.].
- Protopopova V.V. 1973. *Alien plants of Forest-Steppe and Steppe zones of Ukraine*. Kyiv: Naukova Dumka, 192 pp. [Протопопова В.В. 1973. *Адвентивні рослини Лісостепу і Степу України*. Київ: Наукова думка, 192 с.].
- Protopopova V.V. 1991. *Synanthropic flora of Ukraine and pathways of its development*. Kyiv: Naukova Dumka, 204 pp. [Протопопова В.В. 1991. *Синантропная флора Украины и пути ее развития*. Киев: Наукова думка, 204 с.].
- Protopopova V.V., Shevera M.V. 2014. Ergasiophytes of the Ukrainian flora. *Biodiversity: Research and Conservation*, 35: 31–46. <https://doi.org/10.2478/biorc-2014-0018>
- Pryadko O.I., Arap R.Ya. 2010. Distribution and current state of plant species from the Red Data Book of Ukraine in the territory of the National Nature Park "Holosiivsky". In: *The Plant Kingdom in the Red Data Book of Ukraine: Implementing the Global Strategy for Plant Conservation. Proceedings of International Conference (Kyiv, 11–15 October 2010)*. Kyiv: Alterpress, pp. 297–300. [Прядко О.І., Арап Р.Я. Поширення та сучасний стан популяцій видів рослин із Червоної книги України на території НПП "Голосіївський". У зб.: *Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин. Матеріали міжнародної конференції (м. Київ, 11–15 жовтня 2010)*. Київ: Альтерпрес, с. 297–300].
- Pyšek P., Richardson D.M., Rejmánek M., Webster G.L., Williamson M., Kirschner J. 2004. Alien plants in checklists and floras: towards better communication between taxonomists and ecologists. *Taxon*, 53(1): 131–143. <https://doi.org/10.2307/4135498>
- Red Data Book of Ukraine. Plant Kingdom*. 2009. Ed. Ya.P. Didukh. Kyiv: Globalkonsalting, 912 pp. [Червона книга України. *Рослинний світ*. 2009. Ред. Я.П. Дідух. Київ: Глобалконсалтинг, 912 с.].
- Rogovich A. 1855. *An overview of vascular and semi-vascular plants that comprise the flora of the Kiev, Chernigov and Poltava Governorates [provinces]*. Kyiv: Izdatelstvo Kievskogo universiteta, 147 pp. [Рогович А. 1855. *Обозрение сосудистых и полусосудистых растений, входящих в состав флоры губерний Киевской, Черниговской и Полтавской*. Киев: Издательство Киевского университета, 147 с.].
- Rogovich A. 1869. *An overview of seed and higher spore plants that comprise the flora of the governorates [provinces] of the Kiev Educational District: Volhynian, Podolian, Kiev, Chernigov and Poltava*. Kyiv: Izdatelstvo Kievskogo universiteta, 308 pp. [Рогович А. 1869. *Обозрение семенных и высших споровых растений, входящих в состав флоры губерний Киевского учебного округа: Волынской, Подольской, Киевской, Черниговской и Полтавской*. Киев: Издательство Киевского университета, 308 с.].
- Schmalhausen I. 1891. *Roses in the vicinity of Kyiv*. Kyiv: I.N. Kushnerev and Co., 48 pp. [Шмальгаузен И. 1891. *Шиповники окрестностей Киева*. Киев: И.Н. Кушнерев и К°, 48 с.].
- Schmalhausen I. 1897. *Flora of Central and Southern Russia, Crimea and the North Caucasus*. Vol. 2. Kyiv: Izdatelstvo Kievskogo universiteta, XVI + 752 pp. [Шмальгаузен И. 1897. *Флора Средней и Южной России, Крыма и Северного Кавказа*. Т. 2. Киев: Издательство Киевского университета, XVI + 752 с.].
- Sell P.D., Murrell G. 2014. *Flora of Great Britain and Ireland*. Vol. 2. Cambridge: Cambridge University Press, 588 pp.
- Semenkevych Yu.M. 1925. Some additions to the flora of the Kyiv suburbs. *Bulletin of the Kyiv Botanical Garden*, 3: 35–46. [Семенкевич Ю.М. 1925. Де-які доповнення до флори околиць Київа. *Вісник Київського Ботанічного саду*, 3: 35–46].
- Semenkevych Yu.M. 1926. Some additions to the flora of the Kyiv suburbs. *Bulletin of the Kyiv Botanical Garden*, 4: 45–57. [Семенкевич Ю.М. 1926. Де-які доповнення до флори околиць Київа. *Вісник Київського Ботанічного саду*, 4: 45–57].
- Sennikov A.N. 2018. *Scandosorbus* (Rosaceae), a new generic name for *Sorbus intermedia* and its hybrid. *Annales Botanici Fennici*, 55(4–6): 321–323. <https://doi.org/10.5735/085.055.0413>
- Sennikov A.N., Kurtto A. 2017. A phylogenetic checklist of *Sorbus* s.l. (Rosaceae) in Europe. *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica*, 93: 1–78. <https://journal.fi/msff/article/view/64741>
- Sharleman M. 1928. "Koncha-Zaspa" State Reserve. In: *Memoirs of the State Fish Reservation "Koncha-Zaspa"*. Vol. 1. Kyiv, pp. 11–24. [Шарлемань М. 1928. Державний Заповідник "Конча-Заспа". В кн.: *Збірник праць Державного рибного заповідника "Конча-Заспа"*. Т. 1. Київ, с. 11–24].
- Shaw J.M.H., Stephenson R. 2023. A botanical name for a well-known *Hylotelephium* (Crassulaceae) hybrid. *British & Irish Botany*, 5(1): 101–108. <https://doi.org/10.33928/bib.2023.05.101>

- Shevchenko M.S., Tymchenko I.A., Parnikoza I.Yu. 2007. The unique locality of the *Liparis loeselii* (L.) Rich. in Kyiv city. *Ukrainian Botanical Journal*, 64(3): 438–443. [Шевченко М.С., Тимченко І.А., Парнікоза І.Ю. 2007. Унікальне місцезнаходження *Liparis loeselii* (L.) Rich. в м. Києві. *Український ботанічний журнал*, 64(3): 438–443].
- Shevchyk V.L., Bakalyina L.V., Polishko O.D. 2006. Coenotical and chorological features of *Astragalus dasyanthus* Pall. in the north of the Pryniprovskiy Forest-Steppe, and prospects for its conservation. *Zapovidna sprava v Ukraini*, 12(2): 17–21. [Шевчик В.Л., Бакаліна Л.В., Полішко О.Д. 2006. Ценотичні та хорологічні особливості *Astragalus dasyanthus* Pall. на півночі Придніпровського Лісостепу та перспективи його збереження. *Заповідна справа в Україні*, 12(2): 17–21].
- Shevchyk V.L., Bakalyina L.V., Polishko O.D. 2009. About the distribution of some rare plant species in Cherkasy region. *Cherkasy University Bulletin: Biological Sciences Series*, 156: 135–148. [Шевчик В.Л., Бакаліна Л.В., Полішко О.Д. 2009. Про поширення деяких рідкісних видів рослин на Черкащині. *Вісник Черкаського університету. Серія Біологічні науки*, 156: 135–148].
- Shevchyk V.L., Solomakh V.A., Voytyuk Yu.O. 1996. The syntaxonomy of vegetation and list of the flora of Kaniv Nature Reserve. *Ukrainian phytocenological collection. Series B. Reserve territories*, 1(4): 2–120. [Шевчик В.Л., Соломаха В.А., Войтюк Ю.О. 1996. Синтаксономія рослинності та список флори Канівського природного заповідника. *Український фітоценологічний збірник. Серія Б. Природно-заповідні території*, 1(4): 2–120].
- Shlyakov R.N. 1989a. *Hieracium*. In: *Flora Partis Europae URSS*. Vol. 8. Ed. N.N. Tzvelev. Leningrad: Nauka, pp. 140–300. [Шляков Р.Н. 1989а. Ястребинка — *Hieracium*. В кн.: *Флора Европейской части СССР*. Т. 8. Ред. Н.Н. Цвелев. Ленинград: Наука, с. 140–300].
- Shlyakov R.N. 1989b. *Pilosella*. In: *Flora Partis Europae URSS*. Vol. 8. Ed. N.N. Tzvelev. Leningrad: Nauka, pp. 300–377. [Шляков Р.Н. 1989б. Ястребиночка — *Pilosella*. В кн.: *Флора Европейской части СССР*. Т. 8. Ред. Н.Н. Цвелев. Ленинград: Наука, с. 300–377].
- Shydlovskiy V.P. 1933. About the modern flora of the Uman city. *Bulletin of the Kyiv Botanical Garden*, 16: 67–70. [Шидловський В.П. 1933. Про сучасну флору околиць м. Гуманя. *Вісник Київського ботанічного саду*. 16: 67–70].
- Shynder O. 2018. Populations of rare species of spontaneous flora in the M.M. Gryshko National Botanical Garden of the NAS of Ukraine (Kyiv). *Journal of the Belarusian State University. Biology*, 3: 62–71. [Шиндер А.І. 2018. Популяції рідких видів спонтанної флори Національного ботанічного саду імені Н.Н. Гришко НАН України (Київ). *Журнал Белорусского государственного университета. Биология*, 3: 62–71].
- Shynder O. 2019. Spontaneous flora of M.M. Gryshko National Botanical Garden of the NAS of Ukraine (Kyiv). 3. Escaped plants. *Plant Introduction*, 3: 14–29. [Шиндер О.І. 2019. Спонтанна флора Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України (м. Київ). Повідомлення 3. Адвентивні види: ергазіофіти. *Інтродукція рослин*, 3: 14–29]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3404102>
- Shynder O. 2021. Naturalization of alien woody plants in Kirovohrad Region (on the example of the dendrological park in Novoselytsia village). *Journal of Native and Alien Plant Studies*, 17(1): 311–316. [Шиндер О.І. 2021. Натуралізація інтродукованих деревних рослин у Кіровоградській області (на прикладі дендропарку у с. Новоселиця). *Journal of Native and Alien Plant Studies*, 17(1): 311–316]. <https://doi.org/10.37555/2707-3114.1.2021.247739>
- Shynder O. 2022. Findings of alien plants in the western and northern regions of Ukraine. *Ecological Sciences*, 44(5): 243–248 [Шиндер О.І. 2022. Знахідки чужорідних рослин у західному і північному регіонах України. *Екологічні науки*, 44(5): 243–248]. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2022.eco.5-44.37>
- Shynder O., Bezsmertna O., Kucher O. 2021. Flora of Rzhyshevsk city amalgamated territorial community: structure, regional features, synanthropic and rare species. In: *Studies of "Hlyboki Balyky" Ecological research station. Biodiversity of Rzhyshevsk city amalgamated territorial community*. Issue 1. Chernivtsi: Druk Art, pp. 15–100. [Шиндер О.І., Безсмертна О.О., Кучер О.О. 2021. Флора Ржищівської МОТГ: структура, регіональні особливості, синантропна та раритетна фракції. У зб.: *Наукові праці Екологічної дослідницької станції "Глибокі Балики"*. Біорізноманіття Ржищівської міської об'єднаної територіальної громади. Вип. 1. Чернівці: Друк Арт, с. 15–100].
- Shynder O., Doiko N. 2020. Spontaneous flora of the State Dendrological Park "Oleksandriya" of the NAS of Ukraine (Bila Tserkva, Kyiv Oblast). In: *Actual problems of natural sciences: modern scientific discussions*. Riga: Baltija Publishing, pp. 420–460. [Шиндер О.І., Дойко Н.М. 2020. Спонтанна флора Державного дендрологічного парку "Олександрія" НАН України (м. Біла Церква, Київська область). В кн.: *Actual problems of natural sciences: modern scientific discussions*. Riga: Baltija Publishing, pp. 420–460]. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-025-4-20>
- Shynder O., Doiko N., Glukhova S., Mykhajluk S., Negrash Yu. 2022a. New information about the flora of plant introduction institutions in Kyiv City and Bila Tserkva city (Kyiv Region). *Chornomorski Botanical Journal*, 18(1): 25–51. [Шиндер О.І., Дойко Н.М., Глухова С.А., Михайлик С.М., Неграш Ю.М. 2022а. Нові відомості про флору інтродукційних установ міст Києва і Білої Церкви (Київська область). *Чорноморський ботанічний журнал*, 18(1): 25–51]. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-1-2>
- Shynder O., Glukhova S., Mykhajlyk S. 2018. Spontaneous flora of the Syrets Arboretum (Kyiv). *Plant Introduction*, 78(2): 54–64. [Шиндер О.І., Глухова С.А., Михайлик С.М. 2018. Спонтанна флора Сирецького дендрологічного парку загальнодержавного значення (м. Київ). *Інтродукція рослин*, 78(2): 54–64]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.2229967>

- Shynder O., Kolomiychuk V., Melezhyk O. 2022b. Spontaneous flora of O.V. Fomin Botanical Garden of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine. *Environmental & Socio-economic Studies*, 10(1): 38–56. <https://doi.org/10.2478/environ-2022-0004>
- Shynder O., Kostruba T., Chorna H., Kolomiychuk V. 2022c. New and additional information on the flora of the Middle Dni-pro. *NaUKMA Research Papers. Biology and Ecology*, 5: 64–75. [Шиндер О.І., Коструба Т.М., Чорна Г.А., Коломійчук В.П. 2022с. Нові і доповнюючі відомості про флору середнього Придніпров'я. *Наукові записки НаУКМА. Біологія і екологія*, 5: 64–75]. <https://doi.org/10.18523/2617-4529.2022.5.64-75>
- Shynder O., Negrash J. 2021. Checklist of the flora of the vicinity of Balakliya (Kharkiv region, Ukraine): native and alien taxa, distribution of rare plants, new findings. *Plant Introduction*, 89/90: 13–71. <https://doi.org/10.46341/PI2020043>
- Shynder O., Negrash Yu., Glukhova S., Doyko N., Rak O. 2020. Alien species of the genus *Lonicera* (Caprifoliaceae) in the flora of Right-Bank Ukraine. *NaUKMA Research Papers. Biology and Ecology*, 3: 58–65. [Шиндер О.І., Неграш Ю.М., Глухова С.А., Дойко Н.М., Рак О.О. 2020. Адвентивні види роду *Lonicera* (Caprifoliaceae) у флорі Правобережної України. *Наукові записки НаУКМА. Біологія і екологія*, 3: 58–65]. <https://doi.org/10.18523/2617-4529.2020.3.58-65>
- Shynder O., Shevchyk V. 2022. Additions to the flora of the Rzhyschiv city amalgamated territorial community. In: *Studies of "Hlyboki Balyky" Ecological research station. Biodiversity of Rzhyschiv city amalgamated territorial community*. Issue 2. Chernivtsi: Druk Art, pp. 24–46. [Шиндер О.І., Шевчик В.Л. 2022. Доповнення до флори Ржищівської МОТГ. У зб.: *Наукові праці Екологічної дослідницької станції "Глибокі Балики". Біорізноманіття Ржищівської міської об'єднаної територіальної громади*. Вип. 2. Чернівці: Друк Арт, с. 24–46].
- Šipošová H., Bernátová D., Kubát K. 2002. *Papaver* L. In: *Flora Slovenska*. Vol. V/4. Eds K. Goliašová, H. Šipošová. Bratislava: Veda, pp. 25–61.
- Skuratovich A.N., Blazhevich R.Yu. 2009. Equisetophyta. In: *Flora Belarusi. Sosudistye rasteniya*. Vol. 1. Ed. V.I. Parfenov. Minsk: Belaruskaya nauka, pp. 50–59 [Скуратович А.Н., Блажевич Р.Ю. 2009. Equisetophyta. В кн.: *Флора Беларуси. Сосудистые растения*. Т. 1. Ред. В.И. Парфенов. Минск: Белорусская наука, с. 50–59].
- Šlenker M., Zozomová-Lihová J., Mandáková T., Kudoh H., Zhao Yu., Soejima A., Yahara T., Skokanová K., Španiel S., Marhold K. 2018. Morphology and genome size of the widespread weed *Cardamine occulta*: how it differs from cleistogamic *C. kokaiensis* and other closely related taxa in Europe and Asia. *Botanical Journal of the Linnean Society*, 187(3): 456–482. <https://doi.org/10.1093/botlinnean/boy030>
- Sobko V.H. 1992. New species and new locations of rare plants of flora of Ukraine. In: *9 z'yizd Ukrainskoho botanichnoho tovarystva. Tezy dopovidey*. Kyiv: Naukova Dumka, p. 44 [Собко В.Г. 1992. Нові види та нові місцезнаходження рідкісних рослин флори України. В зб.: *9 з'їзд Українського ботанічного товариства. Тези доповідей*. Київ: Наукова думка, с. 44].
- Solomakha I.V., Shevchyk V.L., Bezsmertna O.O., Bondar I.V. 2021. Autphytosozological characteristics of sand terraces of the Dniro-Karan valley complex (Middle Dniro). *Chornomorski Botanical Journal*, 17(1): 46–58. [Соломаха І.В., Шевчик В.Л., Безсмертна О.О., Бондар І.В. 2021. Аутфітосозологічна характеристика піщаних терас долинного комплексу Дніпро-Карань (Середнє Придніпров'я). *Чорноморський ботанічний журнал*, 17(1): 46–58]. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2021-17-1-3>
- Soreng R.J., Terrell E.E. 1998 (volume of 1997). Taxonomic notes on *Schedonorus*, a segregate genus from *Festuca* or *Lolium*, with a new nothogenus, $\times$ *Schedololium*, and new combinations. *Phytologia*, 83(2): 85–88.
- Sorty vynuhradu ta yikh vyznachennya. 1972. Ed. A.V. Postoyuk. Kyiv: Urozhay. 260 pp. [Сорти винограду та їх визначення. 1972. Ред. А.В. Постюк. Київ: Урожай. 260 с.].
- Španiel S., Marhold K., Thiv M., Zozomová-Lihová J. 2012. A new circumscription of *Alyssum montanum* ssp. *montanum* and *A. montanum* ssp. *gmelinii* (Brassicaceae) in Central Europe: molecular and morphological evidence. *Botanical Journal of the Linnean Society*, 169: 378–402.
- Stace C.A. 2019. *New Flora of the British Isles*. Middlewood Green, Suffolk: C & M Floristics, 1266 pp.
- Thellung A. 1922. Zur Terminologie der Adventiv- und Ruderalfloristik. *Allgemeine botanische Zeitschrift für Systematik, Floristik, Pflanzengeographie etc.*, 1918/19(9–12): 36–42.
- Thiv M., Gerth A., Meierott L. 2022. *Alyssum montanum* L. oder *A. gmelinii* Jord. & Fourr.? Der Komplex des Berg-Steinkrauts (Brassicaceae) in Süd- und Ostdeutschland. *Berichte der Bayerischen Botanischen Gesellschaft*, 92: 5–13.
- Tikhomirov V.N. 2021. A synopsis of *Phragmites* (Poaceae) for Belarus. *Novitates Systematicae Plantarum Vascularium*, 52: 8–20. [Тихомиров В.Н. 2021. Обзор видов *Phragmites* (Poaceae) Беларуси. *Новости систематики высших растений*, 52: 8–20].
- Trautvetter E.R. 1852. Ueber die *Cyperaceae* des Kiewschen Gouvernements. *Bulletin de la Classe Physico-Mathématique de l'Académie Impériale des sciences de St.-Petersbourg*, 10: 362–368.
- Trautvetter E.R. 1853. Ueber die *Polygonaceae* des Kiewschen Gouvernements. *Bulletin de la Classe Physico-Mathématique de l'Académie Impériale des sciences de St.-Petersbourg*, 11: 378–384.
- Tsarenko O.M., Vaculenko T.B., Karpenko N.I. 2017. Morphological diversity of leaves hairs in *Tilia* L. (*Tiliaceae*) from Ukrainian flora. *Biological Systems*, 9(1): 129–137. [Царенко О.М., Вакулєнко Т.Б., Карпенко Н.І. 2017. Морфологічне різноманіття волосків листків *Tilia* L. (*Tiliaceae*) флори України. *Біологічні системи*, 9(1): 129–137].

- Tsukanova G.O. 2005. Floristic and coenotic diversity of the Dnipro islands within the city of Kyiv and its protection. Cand. Sci. Diss. Kyiv, M.G. Kholodny Institute of Botany NAS of Ukraine, 258 pp. (manuscript). [Цуканова Г.О. 2005. Флористичне та ценотичне різноманіття островів Дніпра в межах м. Києва та його охорона. Дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05 "Ботаніка". Київ, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, 258 с. (рукопис)].
- Tzvelev N.N. 1990. Notae de *Asteraceae* nonnullis partis Europaea URSS. *Novitates systematicae plantarum vascularium*, 27: 145–152. [Цвелев Н.Н. 1990. Заметки о некоторых сложноцветных (*Asteraceae*) европейской части СССР. *Новости систематики высших растений*, 27: 145–152].
- Udra I.Kh., Vavrysh P.O. 1983. Rare for Kyiv Polissya forest communities with *Allium ursinum* L. *Ukrainian Botanical Journal*, 40(4): 61–64. [Удра І.Х., Вавриш П.О. 1983. Рідкісні для Київського Полісся лісові угруповання з *Allium ursinum* L. *Український ботанічний журнал*, 40(4): 61–64].
- Vasilyev I.V. 1958. *Tilia*. In: *Derevya i kustarniki SSSR*. Vol. 4. Ed. S.Ya. Sokolov. Moscow; Leningrad: Izdatelstvo Akademii nauk SSSR, pp. 660–726. [Васильев И.В. 1958. Липа — *Tilia*. В кн.: *Деревья и кустарники СССР*. Т. 4. Ред. С.Я. Соколов. Москва; Ленинград: Издательство Академии наук СССР, с. 660–726].
- Vasilyev-Yakovlev S. 1915. Essay on the physical and geographical conditions of the Kyiv city forestry. *Lesnoy Zhurnal*, 8–9: 1–61. [Васильев-Яковлев С. 1915. Очерк физико-географических условий Киевского городского лесничества. *Лесной журнал*, 8–9: 1–61].
- Vasylyuk O.V., Bohomaz M.V., Shevchenko N.M., Shevchenko M.S., Inozemtseva D.M., Plyha A.V., Kostyushyn V.A., Kolomytsev H.O. 2019. Findings of plants listed in the Red Book of Ukraine and resolution of the 4th Bern Convention, in the existing and promising territories of the nature reserve fund of Kyiv Region and Kyiv city. In: *Findings of plants and mushrooms of the Red Data Book and the Bern Convention (Resolution 6)*. Vol. 1. Kyiv; Chernivtsi: Druk Art, pp. 122–136. [Василюк О.В., Богомаз М.В., Шевченко Н.М., Шевченко М.С., Іноземцева Д.М., Плига А.В., Костюшин В.А., Коломицев Г.О. 2019. Знахідки рослин, занесених до Червоної книги України та Резолюції 4 Бернської конвенції, в існуючих і перспективних територіях природно-заповідного фонду Київської області та м. Києва. В зб.: *Знахідки рослин і грибів Червоної книги та Бернської конвенції (Резолюція 6)*. Т. 1. Київ; Чернівці: Друк Арт, с. 122–136].
- Vorobyov Ye.O., Kuzemko A.A., Kolomyichuk V.P., Shevchuk V.L., Borsukevych L.M. 2019. Supplement to Flora Chornobyl Radiation and Ecological Biosphere Reserve. In: *Functioning of protected areas in the modern conditions: Materials for international scientific conference on the occasion of 30th anniversary of the National Nature Park "Synevyr" (Synevyr, 18–20 September 2019)*. Synevyr, pp. 116–119. [Воробйов Є.О., Куземко А.А., Коломійчук В.П., Шевчук В.Л., Борсукевич Л.М. 2019. Доповнення до конспекту флори Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. *Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 30-й річниці Національного природного парку "Синевир" (Синевир, 18–20 вересня 2019 р.)*. Синевир, с. 116–119].
- Yakubenko B.Ye., Yarmolenko A.K., Churilov A.M. 2015. Floristic and phytocoenotic diversity in the site of the meadow steppe of the Kyiv Plateau Region in the tract "Balka Soltanivska". In: *Introduktsiya roslyn, zberezhennya ta zbahachennya bioriznomanittya v botanichnykh sadakh ta dendroparkakh: Materials of the international scientific conference dedicated to the 75th anniversary of the M.M. Gryshko National Botanical Garden of the NAS of Ukraine (Kyiv, 15–17 September 2015)*, pp. 285–286. [Якубенко Б.Є., Ярмоленко А.К., Чурілов А.М. 2015. Флористичне та фітоценотичне різноманіття ділянки лучних степів Київського плато в урочищі "Балка Солтанівська". В зб.: *Інтродукція рослин, збереження та збагачення біорізноманіття в ботанічних садах та дендропарках: Матеріали міжнародної наукової конференції присвяченої 75-річчю заснування Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (Київ, 15–17 вересня 2015 р.)*, с. 285–286].
- Yanata N., Yanata O. 1912. List of plants collected by Mr. Hromeha in Cherkasy County in Kyiv Region. In: *Zbirnyk pryrodnycho-tekhnichnoi sektiі Ukrainskoho naukovoho tovarystva v Kyievi*. Issue 2. Kyiv, pp. 109–154. [Яната Н., Яната О. 1912. Список рослин зібраних д. Громегою в Черкаському повіті на Київщині. В зб.: *Збірник природничо-технічної секції Українського наукового товариства в Києві*. Вип. 2. Київ, с. 109–154].
- Yavorska O.G. 2008a. Adventive species from the *Poaceae* family belonging to the railway plants group on the territory of Kyiv city agglomeration. *Scientific notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series Geography*, 21(3): 413–422. [Яворська О.Г. 2008. Адвентивні види родини *Poaceae* з групи залізничних рослин території Київської міської агломерації. *Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Сер. География*, 21(3): 413–422].
- Yavorska O.G. 2008b. Distribution of several neophytes within the Kyiv City area. *Chornomorski Botanical Journal*, 4(2): 277–281. [Яворська О.Г. 2008. Поширення деяких неофітів на території м. Києва. *Чорноморський ботанічний журнал*, 4(2): 277–281].
- Yena A.V. 2012. *Spontaneous flora of the Crimean Peninsula*. Simferopol: N.Orianda, 232 pp. [Ена А.В. 2012. *Природная флора Крымского полуострова*. Симферополь: Н.Орианда, 232 с.].
- Zajac A. 1979. Pochodzenie archeofitow występujących w Polsce. *Rozprawy habilitacyjne*, 29: 3–213.
- Zavialova L.V. 2017. The most harmful invasive plant species for native phytodiversity of protected areas of Ukraine. *Biological systems*, 9(1): 87–107. [Зав'ялова Л.В. 2017. Види інвазійних рослин, небезпечні для природного фіторізноманіття захисних територій України. *Біологічні системи*, 9(1): 87–107].

- маніття об'єктів природно-заповідного фонду України. *Науковий вісник Чернівецького університету. Біологія (Біологічні системи)*, 9(1): 87–107].
- Zavyalova L.V. 2008. *Aizopsis aizoon* (L.) Grulich (*Crassulaceae*) — a new ergasiophyte in the flora of Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal*, 65(6): 876–881. [Зав'ялова Л.В. 2008. *Aizopsis aizoon* (L.) Grulich (*Crassulaceae*) — новий ергазіофіт у флорі України. *Український ботанічний журнал*, 65(6): 876–881].
- Zerov D., Oksiyuk P. 1924. New findings of *Equisetum maximum* Lam. in Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal* [*The Ukrainian Botanical Review*], 2: 42–43. [Зеров Д., Оксіюк П. 1924. Нові знахідки *Equisetum maximum* Lam. на Україні. *Український ботанічний журнал*, 2: 42–43].
- Zerov D.K. 1924. To the flora of the Cherkasy district (former Cherkasy and Chyhyryn districts) of the Kyiv Region. *Bulletin du Jardin Botanique de Kieff*, 1: 5–26. [Зеров Д.К. 1924. До флори Черкаської округи (кол. Черкаський та Чигиринський повіти) Київщини. *Вістник Київського ботанічного саду*, 1: 5–26].
- Zerov D.K. 1963. *Equisetum majus* Gars. and *Equisetum variegatum* Schleich. in the environs of Kyiv City. *Ukrainian Botanical Journal*, 20(6): 74–80. [Зеров Д.К. 1963. Хвощ великий (*Equisetum majus* Gars.) і хвощ строкатий (*Equisetum variegatum* Schleich.) в околицях Києва. *Український ботанічний журнал*, 20(6): 74–80].
- Zviahintseva K.O. 2018. *Phragmites altissimus* (Benth.) Nabile (*Poaceae*) — a new invasive species of Kharkiv urban flora (Ukraine). In: *Synanthropization of flora and vegetation: Book of abstracts of XII International Conference (Uzhhorod & Berehove, 20–22 September, 2018)*. Uzhhorod: Autdor-Shark Press, p. 74.
- Zvyagintseva K.O. 2015. *An annotated checklist of the urban flora of Kharkiv*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 96 pp.

New floristic records in Kyiv City and its environs

O.I. SHYNDER¹, D.A. DAVYDOV²,

I.G. OLSHANSKYI², A.F. LEVON¹, Yu.D. NESYN¹

¹ M.M. Gryshko National Botanical Garden, National Academy of Sciences of Ukraine,

1 Sadovo-Botanichna Str., Kyiv 01014, Ukraine

² M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine,

2 Tereshchenkivska Str., Kyiv 01601, Ukraine

Abstract. The results of floristic research in the territory of Kyiv City and its environs (in the adjacent territories of Kyiv Region) are presented. According to the results, five new taxa for the flora of Ukraine are reported: *Cardamine occulta*, *Equisetum* × *moorei*, *Lolium* × *holmbergii*, *Limonium sinuatum*, *Lonicera maackii*. *Chrozophora tinctoria* is a new species for the flora of the mainland part of Ukraine. Also, 16 new taxa were identified for the regional floras of the Ukrainian Polissya, Forest-Steppe, and Middle Dnipro regions. In addition, new locations of 69 rare aboriginal and expansive alien taxa are reported. In total, among the studied taxa 38 are native and 53 are alien. Among the studied alien plants, several are potentially invasive ones, and some of them have already demonstrated their invasive nature, in particular: *Cornus sanguinea* subsp. *australis*, *Erigeron strigosus*, *Phragmites altissimus*, and *Vitis riparia*. The results of our study confirm that the flora of Kyiv City and its environs is one of the richest floras in the plain part of Ukraine, and currently it is rapidly changing.

Keywords: alien species, flora, Kyiv Region, new localities, plant invasions, rare species